

ผลการพิจารณาผลงานข้าราชการพลเรือนชั้นโท
ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๒

ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๒

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จท
ขุนภูมิพล
๒๕๔๒

ประกาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เรื่อง ผลการพิจารณาผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล
ประจำปีการศึกษา 2542

ตามที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ประกาศให้นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา นำเสนอผลงานประเภทเรียงความและประเภทบทความวิชาการส่งเข้าประกวด ชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2542 โดยกำหนดหัวข้อเรื่องการประกวดผลงานประเภท เรียงความ ชื่อ “คน : กำลังของแผ่นดิน” และหัวข้อเรื่องประเภทบทความวิชาการ ชื่อ “พัฒนาคน พัฒนาชาติ ตามรอยพระยุคลบาท” ทั้งนี้ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ส่งผลงานเข้าประกวด จะต้องเป็นนิสิตระดับ ปริญญาตรีหรือระดับบัณฑิตศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกำหนดเป็นเงื่อนไขพิเศษสำหรับผู้ส่ง ผลงานประกวดประเภทบทความวิชาการจะต้องเป็นการนำเสนอผลงานจากกลุ่มนิสิตซึ่งศึกษาต่างคณะตั้งแต่ 3 - 5 คน และในการพิจารณาผลงานที่ส่งเข้าประกวด คณะกรรมการจัดประกวดผลงานชิงรางวัลในเงินทุน ภูมิพล ปีการศึกษา 2542 ได้มอบให้กรรมการผู้มีรายนามต่อไปนี้เป็นกรรมการตรวจอ่านให้คะแนน คือ

1. ศาสตราจารย์ ดร.ปิยนาด บุญนาค
2. รองศาสตราจารย์สุณีย์ สิ้นธุเดชะ
3. รองศาสตราจารย์นราทิพย์ ชุตินวงศ์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สอางค์ ดำเนินสวัสดิ์
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ พุกผาสุข
7. อาจารย์สวัสดิ์ จงกล
8. อาจารย์ศุภมิตร ปิติพัฒน์

บัดนี้คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาตัดสินผลงานการประกวดชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล ประจำปีการ ศึกษา 2542 เรียบร้อยแล้วเป็นดังนี้

ประเภทรางวัลเรียงความ

รางวัลดีเยี่ยม จำนวนเงิน 15,000 บาท ได้แก่

๑. นายวรวิทย์ ภักดีบุรุษ
นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา
คณะนิเทศศาสตร์
เลขประจำตัว 4185295028

รางวัลที่ 1 ไม่มีผู้สมควรได้รับรางวัล

รางวัลที่ 2 จำนวนเงิน 8,000 บาท ได้แก่

- นางสาวนลินี มาระวงษา
คณะครุศาสตร์
เลขประจำตัว 4143611827

รางวัลที่ 3 จำนวนเงิน 5,000 บาท ได้แก่

- นายวีระศักดิ์ เกื้อเทพ
นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา
คณะรัฐศาสตร์
เลขประจำตัว 4281181524

รางวัลชมเชย จำนวนเงิน 1,000 บาท ได้แก่

- นางสาวรินธรรม อโศกตระกูล
นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา
คณะครุศาสตร์
เลขประจำตัว 4284940027

- นางสาววินิตา โกวิทวานิชย์
คณะศิลปกรรมศาสตร์
เลขประจำตัว 4246619535

- นางสาววารุณี กล้าช้าง
คณะศิลปกรรมศาสตร์
เลขประจำตัว 4246618935

ประเภทรางวัลบทความวิชาการ

รางวัลดีเยี่ยม และรางวัลที่ 1

ไม่มีผู้สมควรได้รับรางวัล

รางวัลที่ 2 จำนวนเงิน 8,000 บาท ได้แก่ผลงานของกลุ่มนิสิต
ประกอบด้วย

1. นางสาวรินรธรรม อโศกตระกูล

นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา

คณะครุศาสตร์

เลขประจำตัว 4284940027

2. นางสาวประภัสสร สมเสียง

คณะทันตแพทยศาสตร์

เลขประจำตัว 4236042732

3. นางสาวสมัญญา เจริญ

คณะอักษรศาสตร์

เลขประจำตัว 4240200022

ทั้งนี้ ให้นิสิตผู้ได้รับรางวัลที่ 1,2 และ 3 มารายงานตัวเพื่อรับทราบกำหนดการซ้อมรับพระราชทาน
รางวัล ที่หน่วยสวัสดิการทุนการศึกษา สำนักงานนิสิตสัมพันธ์ อาคารจุลจักรพงษ์ ชั้น 3 ภายในวันศุกร์ที่
23 มิถุนายน 2543 และสำหรับนิสิตที่ได้รับรางวัลชมเชยให้นิสิตมารับเงินรางวัลได้ที่ สำนักงานนิสิตสัมพันธ์
อาคารจุลจักรพงษ์ ชั้น 3 ตั้งแต่วันจันทร์ที่ 26 มิถุนายน 2543 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2543

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยพร ณ นคร)

รองอธิการบดีด้านกิจการนิสิต

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

เรียงความ

เรื่อง

คน : กำลังของแผ่นดิน

โดย

นายวรวิทย์ ภัคดีบุรุษ

เลขประจำตัว ๔๑๘ ๕๒๙๕๐ ๒๘

นิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ

ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสนอ

คณะกรรมการพิจารณาผลงานชิงรางวัลในเงินทุนภูมิพล

คน : กำลังของแผ่นดิน

ในปัจจุบันนี้ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดกันแล้วว่า โลกของเราเจริญรุดหน้าก้าวไกลไปอย่างมาก อันเนื่องมาจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่และระบบสารสนเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยผลักดันให้โลกอยู่ในภาวะไร้พรมแดน ประชากรทั่วทุกส่วนของโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วและเสรี และด้วยพัฒนาการของเทคโนโลยีดังกล่าว ได้นำโลกของเราให้มีการเชื่อมโยงกันทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองระหว่างประเทศ พร้อมทั้งมีการแข่งขันกันอย่างมากในทุกๆ ด้าน ประเทศต่างๆ ในโลกจึงต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ ซึ่งอาจก่อให้เกิดทั้งผลดีต่อการพัฒนาประเทศ และบางครั้งอาจเกิดผลเสียหรือเป็นภัยคุกคามต่อประเทศชาติได้โดยไม่รู้ตัว ดังนั้นประเทศใดมีความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีประชาชนหรือคนที่มีคุณภาพแล้ว ย่อมนับได้ว่าเป็นการสร้างความพร้อมให้ประเทศชาติสามารถอยู่รอดและดำรงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพ มีความเจริญรุ่งเรือง และมีอิสรภาพอย่างมั่นคงถาวร

ประเทศไทยของเราคือประเทศหนึ่งในโลกที่ดำรงความเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีเอกราชอธิปไตย มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ และมีอิสรภาพมาช้านานหลายศตวรรษ แต่อย่างไรก็ดี ประเทศไทยมิได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว หากจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก จึงทำให้ประเทศไทยจะต้องมีการร่วมมือ การพึ่งพา และการแข่งขันกับนานาประเทศ ดังนั้นการที่ประเทศไทยจะอยู่ร่วมกับประชาคมโลกได้อย่างสันติสุขและมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศได้ ต้องมีความแข็งแกร่งในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา การเมืองการปกครอง รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยของเราเป็นแผ่นดินที่มีความเจริญรุ่งเรือง มีเสถียรภาพ มีสันติสุข และมีอิสรภาพได้นั้น มิใช่เพราะกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ กำลังอำนาจทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือกำลังทางทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่กำลังสำคัญของแผ่นดินนั้นคือ "คน" เพราะคนเป็นเหตุหรือจุดเริ่มต้นของความเจริญก้าวหน้าในทุกๆ ด้าน ประเทศไทยของเรารวมทั้งประเทศอื่นๆ จะเจริญก้าวหน้าหรือล้าหลังก็ขึ้นอยู่กับคนหรือประชาชนของประเทศเป็นสำคัญ เนื่องด้วยคนเป็นทั้งผู้สร้างสรรค์และผู้ทำลายได้พร้อมๆ กัน

ดังนั้นถ้าประเทศไทยมีคนที่คุณภาพ มีศักยภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ย่อมจะ เป็นกำลังในการสร้างสรรค์ พัฒนา และนำพาประเทศไทยให้เจริญรุ่งเรือง เป็นแผ่นดินที่มีความมั่นคง มีสันติสุข มีอิสรภาพ และมีความเป็นไทที่สมบูรณ์ จึงสามารถกล่าวได้ว่า "คนคือกำลังของแผ่นดิน"

ประเทศไทยกับประชาชนเป็นสิ่งที่คู่กัน มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ประเทศไทยเป็นที่อยู่ที่อาศัยของประชาชน ชาตินี้จะเจริญหรือไม่ เพียงโดยขึ้นอยู่กับคนในชาติ เป็นสำคัญ ถ้าคนในชาติมีร่างกายที่สมบูรณ์ มีจิตใจที่ดีงาม มีความรู้ความสามารถ มีการประกอบกิจการงานที่จะยังความเจริญให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคมได้แล้ว ประเทศไทยซึ่งเป็นที่รวมของประชาชนทั้งหลาย ก็ย่อมพัฒนาและเจริญรุ่งเรืองตามขึ้นด้วย ในการตรงกันข้าม หากคนในชาติด้อยคุณภาพ ไม่มีศักยภาพใดๆ ชาตินี้จะไม่เข้มแข็ง และไม่มี ความมั่นคงเท่าที่ควร ดังนั้น คนจึงมีความสำคัญต่อประเทศไทยอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากแนวคิดและทิศทางการพัฒนา ประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ ที่ได้ปรับเปลี่ยนการพัฒนา จากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก มาเป็นการมุ่งเน้นการพัฒนาคน โดยยึด "คน" เป็น ศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา เนื่องจากรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของ คนในฐานะที่เป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการพัฒนาในทุกด้าน เมื่อคนมีการพัฒนาอย่าง เต็มศักยภาพแล้ว ก็จะเป็นกำลังสำคัญของแผ่นดินหรือประเทศไทยสืบไป ดังความตอนหนึ่งใน ปฐมบทของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ ที่ว่า

"...การพัฒนาที่ท้าทายต่อการอยู่รอดของระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของ สังคมไทยในอนาคต คือ การพัฒนาคน ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ สมรรถนะของคนไทยให้สามารถมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนสังคม และชาติในที่สุด..."

ถึงแม้ว่าการมุ่งเน้นการพัฒนาคนจะเริ่มกระทำอย่างจริงจังในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๔ เท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว คนมีความ สำคัญมาช้านานแล้ว นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คนไทยเราได้ร่วมกันสร้างความเจริญให้แก่ ประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการที่ประเทศไทยของเราจะเจริญก้าวหน้าต่อไป ก็ต้อง อาศัยกำลังจากคนหรือประชาชนเป็นสำคัญ คนมิได้เป็นเพียง "ทรัพยากรมนุษย์" ซึ่งถือเป็นปัจจัย การผลิตในระบบเศรษฐกิจเท่านั้น แต่คนทุกเพศทุกวัยล้วนมีชีวิตจิตใจ มีคุณค่า มีศักดิ์ศรีที่ เท่าเทียมกัน ความแตกต่างเรื่องชาติชั้นวรรณะหรือฐานะทางเศรษฐกิจนั้นมิได้มีความสำคัญ

เพราะทุกคนล้วนมี "ความเป็นคน" เหมือนๆ กัน ดังนั้น คนทุกคนจึงสามารถที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินได้ หากแต่จะแตกต่างกันตามพลังความสามารถหรือศักยภาพของแต่ละคนเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม เราจะต้องยอมรับว่า ทุกวันนี้ประเทศไทยของเรายังคงมีคนหรือประชาชนจำนวนมากที่ยังขาดการพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม ทำให้คนจำนวนมากยังไม่สามารถเป็นกำลังของแผ่นดินได้อย่างเต็มที่ ตรงกันข้าม คนบางคนกลับเป็นผู้สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในสังคมส่วนรวมอีกด้วย จนกลายเป็นปัญหาสำคัญของประเทศชาติที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน บุคคลเหล่านั้นไม่สามารถที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่แผ่นดินได้ ดังที่เราจะเห็นได้ว่าประเทศไทยของเรายังคงมีปัญหาต่างๆ อยู่มากมาย ซึ่งหลายๆ ปัญหาล้วนเกิดขึ้นเพราะคนเป็นสาเหตุสำคัญ ตัวอย่างเช่น ปัญหาเยาวชนติดยาเสพติด ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่เป็นบ่อนทำลายอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต่อไปจะต้องเติบโตขึ้นเพื่อเป็นกำลังของชาติ หรือปัญหาโสเภณีซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากคนที่ขาดความรู้ความสามารถที่จะประกอบสัมมาอาชีพอื่นๆ จึงต้องมาเป็นโสเภณี อีกทั้งปัญหาอาชญากรรมซึ่งเกิดขึ้นเพราะคนขาดคุณธรรม จริยธรรม หรือแม้กระทั่งปัญหาบางอย่างก็เกิดจากบุคคลซึ่งแม้ว่าจะมีการศึกษาสูง มีตำแหน่งหน้าที่การงานดีแล้ว แต่เพราะขาดคุณธรรมหรือศีลธรรมประจำใจ ก็ก่อให้เกิดปัญหาได้ เช่น ก่อปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการกดขี่ข่มเหงผู้อ่อนแอกว่า ปัญหาการเอาเปรียบ เอาเปรียบ เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเสมอๆ จนส่งผลเสียหายต่อสังคมและประเทศชาติ จึงนับได้ว่า ผู้ที่สร้างปัญหาเหล่านั้นขึ้น แม้จะมีฐานะร่ำรวย มีอำนาจ หรือยศถาบรรดาศักดิ์สูงเพียงใด ก็ไม่สามารถที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินได้ แต่กลับเป็นผู้ก่อปัญหาหรือผู้ถ่วงความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ นอกจากนั้นปัญหาพื้นฐานทั่วไป เช่น ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยก็เกิดขึ้นเพราะคนที่มีสุขภาพกายไม่สมบูรณ์แข็งแรง เจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ หรือบางครั้งมีผู้เป็นโรคติดต่อร้ายแรง อาทิ โรคเอดส์ ซึ่งเป็นโรคที่สามารถป้องกันได้ แต่เหตุที่เกิดขึ้นกับคนเนื่องจากผู้นั้นมีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ มิได้ระวังรักษาตนเอง หรือขาดความรู้ในการป้องกันโรคดังกล่าว หรืออาจเป็นผู้ติดยาเสพติด ก็อาจติดโรคเอดส์ได้จนเกิดปัญหาขึ้นกับตนเอง และแผ่ขยายเป็นปัญหาสังคมและปัญหาสำคัญของชาติ ประเทศชาติต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพอนามัยและการรักษาโรคให้แก่ประชาชน จึงนับได้ว่า คนเหล่านั้นไม่สามารถที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินได้

ดังนั้น หากคนในชาติยังคงเป็นผู้ก่อปัญหาต่างๆ ขึ้นทั้งปัญหาระดับบุคคลและปัญหาสังคม นอกจากจะไม่สามารถเป็นกำลังของแผ่นดินได้แล้ว ยังจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหรือการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ประเทศชาติได้ ผู้ที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินจึงต้องเป็นผู้ที่มีการ

พัฒนาตนเองอยู่เสมอๆ และต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณลักษณะเหมาะสมต่อการเป็นพลังสร้างสรรค์
ของประเทศชาติ หรือเป็นกำลังอันเข้มแข็งของแผ่นดิน

คุณลักษณะของคนหรือประชาชนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินมีอยู่มากมายหลาย
ประการ เนื่องจากคนแต่ละคนย่อมประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ คือมีทั้งร่างกาย จิตใจ
บุคลิกลักษณะ อุปนิสัย ความรู้ ทักษะสติ สติปัญญา ค่านิยม และอื่นๆ ฉะนั้นผู้ที่จะเป็นกำลัง
ของแผ่นดินต้องมีศักยภาพทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมทั้งองค์ประกอบอื่นๆ ซึ่งทำให้
มีความพร้อมที่จะเป็นกำลังอันแกร่งกล้า ซึ่งเปรียบเสมือนกลไกที่ขับเคลื่อนเพื่อสร้างพลังให้แก่
แผ่นดิน สามารถนำพาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดนิ่ง หรือมีการเปลี่ยนแปลง
ไปในทางที่ดี ถึงแม้ว่าคนผู้นั้นจะมีลักษณะซึ่งไม่เหมาะสมต่อการเป็นกำลังของแผ่นดินได้ ก็
สามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเองหรือพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะต่างๆ ซึ่งทำให้เป็นผู้ที่มีกำลัง
ความสามารถในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองได้ เพราะยิ่งประเทศใดมีประชาชน
พลเมืองที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมในด้านต่างๆ ดังกล่าวหรือเป็นบุคคลที่มีคุณภาพแล้ว ก็จะทำให้
ประเทศนั้นสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสมหรือเจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง
ดังนั้นจะขอกล่าวถึงคุณลักษณะของคนหรือประชาชนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดิน เพื่อจะแสดงให้เห็น
เห็นว่าผู้ที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินนั้นควรมีคุณลักษณะอย่างไร

คุณลักษณะแรกของคนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดิน ขอกล่าวถึงลักษณะทางกายก่อน
กล่าวคือ เป็นคนที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง คุณลักษณะนี้เป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นของคนทุกคน
เพราะคนที่มีร่างกายที่สมบูรณ์ ไม่มีโรคภัยเบียดเบียนจะทำให้เป็นผู้มีพลังกายที่จะสามารถ
สร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถที่จะทำงานหรือประกอบอาชีพต่างๆ ได้โดย
ไม่มีอุปสรรคทางกายมาขัดขวาง และยังส่งผลให้มีสุขภาพจิตที่ดีด้วย อันจะนำไปสู่การเป็นผู้ที่มี
คุณภาพชีวิตที่ดี ทำให้มีความพร้อมที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินได้ อีกทั้งยังส่งผลถึงคุณลักษณะ
ด้านอื่นๆ ต่อไป หากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีสุขภาพกายที่สมบูรณ์แข็งแรงแล้ว จะส่ง
ผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติได้ด้วย ดังพระบรมราชาโชวาทของพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานแก่บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๒
ซึ่งจะขออัญเชิญมาแสดงตอนหนึ่งความว่า

“...การรักษาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายเป็นปัจจัยของเศรษฐกิจที่ดี และ
สังคมที่มั่นคง เพราะร่างกายที่แข็งแรงนั้นโดยปกติจะอำนวยผลให้สุขภาพจิตใจ
สมบูรณ์ด้วย และเมื่อมีสุขภาพสมบูรณ์ดีพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ย่อมมีกำลัง

ทำประโยชน์ สร้างสรรค์เศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เต็มที่ ทั้งไม่เป็นภาระ
แก่สังคมด้วย คือเป็นแต่ผู้สร้าง มิใช่ผู้ถ่วงความเจริญ..."

จะเห็นได้ว่า การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้คนหรือ
ประชาชนมีกำลังที่จะสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติได้ เพราะถ้าบุคคลมีปัญหา
ด้านร่างกายแล้ว อาจเป็นภาระต่อผู้อื่นหรือต่อสังคมส่วนรวม ดังนั้นคนที่กำลังของแผ่นดินจึง
ต้องบำรุงรักษาร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ

นอกจากคุณลักษณะด้านร่างกายแล้ว บุคคลที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินยังควรมี
คุณลักษณะด้านจิตใจด้วย คือ เป็นผู้มีความอดทนอดกลั้นกับใจหรือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ คนที่
มีคุณลักษณะสำคัญเช่นนี้ จึงนับได้ว่าเป็นกำลังของแผ่นดินที่มีคุณค่ายิ่ง เพราะบุคคลที่
มีคุณธรรมประจำใจจะทำให้คิดแต่ในทางสร้างสรรค์หรือในทางที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ
ไม่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนฝ่ายเดียว หรือคิดทุจริตคดโกงต่อชาติบ้านเมือง อันจะนำไปสู่
การประพฤติปฏิบัติแต่ในทางที่ดีหรือทำดีนั่นเอง รวมไปถึงการพูดแต่สิ่งที่ดีมีสาระเพื่อนำไปสู่
การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่ส่วนรวม ดังนั้นบุคคลที่มีคุณธรรมอยู่ในจิตใจ จึงอาจ
เรียกง่าย ๆ ว่าเป็น "คนดี" ซึ่งย่อมเป็นที่ต้องการของแผ่นดิน แม้ว่าเป็นผู้ที่มิได้มีความรู้ดีหรือ
การศึกษาสูง แต่ถ้าเป็น "คนดี" มีคุณธรรมประจำใจก็นับได้ว่าเป็นผู้ที่กำลังอันสำคัญของ
แผ่นดิน และถ้ายังมีการศึกษาหรือความรู้ดีด้วย คุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าวก็จะเป็นปัจจัย
สนับสนุนให้บุคคลสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติให้ดำเนินไปในทางที่ถูก
ที่ควรยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลใดมีความรู้สูงแต่กลับไม่มีคุณธรรมและจริยธรรม
ประจำใจ คนผู้นั้นก็อาจจะใช้ความรู้ไปทางที่ผิด คิดแต่จะหาช่องทางเอาตัวเอาเปรียบ หรือ
คดโกงต่อประเทศชาติ เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นบุคคลซึ่งเป็นกำลังของแผ่นดิน
ดังนั้น คนหรือประชาชนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินจึงควรมีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่เป็นคุณ
ลักษณะประจำตัว

คุณลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของคนหรือประชาชนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินนั้น
คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ปัจจัยด้านนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากประเทศของเรากำลัง
เร่งพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองในทุกๆ ด้าน บุคคลที่มีความรู้ความสามารถจะสามารถเป็นกำลังหลัก
ที่จะคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างชาติให้เจริญก้าวหน้า เป็นผู้
นำในการพัฒนาในด้านต่างๆ รวมทั้งเป็นกำลังสนับสนุนสิ่งที่มีผู้สร้างสรรค์ไว้แล้วให้พัฒนาไปในทางที่
เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น คนที่มีความรู้ความสามารถจึงเป็นคุณลักษณะที่
สำคัญ อันจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม การศึกษา

รวมทั้งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของชาติ ทำให้สามารถมี "พลัง" ผลักดันต่อการทำงานหรือการประกอบภารกิจให้ประสบผลสำเร็จได้

อย่างไรก็ดี คนแต่ละคนย่อมมีความรู้และความสามารถแตกต่างกัน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านใดก็สามารถเป็นกำลังของแผ่นดินได้อย่างดีในด้านที่ตนเชี่ยวชาญหรือรู้จริง เช่น ผู้ที่มีความรู้ด้านการปกครองก็สามารถนำความรู้มาใช้ในการปกครองและบริหารราชการแผ่นดินได้ ผู้ที่มีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ก็อาจมีแนวความคิดใหม่ๆ ที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ ส่วนผู้ที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ก็จะสามารถคิดค้นเทคนิควิทยาการใหม่ๆ หรือสร้างสรรค์นวัตกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติได้ ผู้ที่มีความรู้ด้านวิชาการศึกษาก็จะสามารถเป็นกำลังของแผ่นดินด้านการพัฒนาการศึกษาของชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป เป็นต้นที่สำคัญผู้ที่มีความรู้ด้านต่างๆ ต้องเป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้อย่างกระจ่างชัด สามารถนำวิชาความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

บุคคลที่มีความรู้ความสามารถนอกจากจะได้รับจากการศึกษาเล่าเรียนแล้ว อาจเกิดจากประสบการณ์ส่วนตัว หรือการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีการศึกษาระดับสูงหรือมีความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ที่เกิดจากการรู้จักหรือมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ อย่างถ่องแท้ เช่น ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะทำให้บุคคลเกิดความเข้าใจในกระบวนการประชาธิปไตย รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองว่าควรจะปฏิบัติตนอย่างไรให้ถูกต้องและเหมาะสมกับครรลองของระบอบประชาธิปไตย อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองของประเทศให้เจริญก้าวหน้าหรือถ้าประชาชนมีความรู้ความสามารถด้านอื่นๆ เช่น การเกษตร การช่าง การฝีมือ ฯลฯ ก็จะสามารถใช้ความรู้ในด้านนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งจะสามารถประยุกต์วิชาความรู้ไปใช้ในทางที่เป็นประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

คนที่เป็นกำลังของแผ่นดินนั้น นอกจากจะต้องมีความรู้ความสามารถแล้ว ยังควรมีคุณลักษณะด้านการใฝ่เรียนรู้หรือใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพราะในสังคมปัจจุบันนี้วิทยาการแขนงต่างๆ ล้วนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีการถ่ายทอดถึงกันทั่วโลกโดยผ่านสื่อต่างๆ ดังนั้น ผู้ที่มีความรู้ความสามารถใดๆ อยู่ ใฝ่ว่าจะเป็นสิ่งที่ใช้ประโยชน์ได้เหมาะสมกับยุคสมัยได้เสมอ จึงจำเป็นต้องเป็นผู้ใฝ่ที่จะเรียนรู้วิทยาการใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองได้อย่างแท้จริง

นอกจากนั้นแล้ว คนหรือประชาชนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดิน ยังต้องเป็นบุคคลที่มีทักษะในการทำงานหรือการประกอบอาชีพด้วย เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้

เจริญรุ่งเรือง ต้องอาศัยกำลังคนที่มีทักษะการประกอบอาชีพ และการปฏิบัติงานในสาขาต่างๆ บุคคลเหล่านั้นนับว่าเป็นคนที่มีคุณค่าของประเทศชาติ เพราะมีศักยภาพในการประกอบกิจการงานที่จะสร้างสรรค์ความเจริญในด้านต่างๆ ได้ กล่าวคือ ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ จะช่วยสร้างรายได้ สร้างรากฐานทางเศรษฐกิจให้มั่นคง อันจะมีส่วนสนับสนุนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป อีกทั้งจะมีส่วนช่วยเหลือสังคมได้ในฐานะผู้ที่ได้ประกอบกิจการงานเป็นหลักแหล่งมั่นคงแล้ว ซึ่งแตกต่างจากคนที่ไม่มีความรู้ทักษะการประกอบอาชีพ อาจทำให้ไม่สามารถทำกิจการงานใดๆ ได้ หรือทำงานได้อย่างไม่เต็มกำลังความสามารถ จนบางครั้งอาจเป็นภาระแก่สังคม ซึ่งส่งผลเสียต่อประเทศ ดังนั้น ผู้ที่มีทักษะการประกอบอาชีพ หรือมีฝีมือในการทำงาน ก็จะเป็นกำลังของแผ่นดินที่มีคุณค่า ซึ่งจะสามารถสร้างสรรค์คุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติได้ ด้วยการประกอบอาชีพในด้านต่างๆ ทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ ภาคบริการ และอื่นๆ ซึ่งนับได้ว่า เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ เป็นกำลังของแผ่นดินทั้งในปัจจุบัน และเป็นพลังผลักดันการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

คนหรือประชาชนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดิน นอกจากจะมีคุณลักษณะในด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ความสามารถ รวมทั้งทักษะในการประกอบกิจการงานต่างๆ ดังกล่าวแล้ว บุคคลแต่ละคนยังควรมีคุณลักษณะอื่นๆ ที่เกิดจากลักษณะที่ดีภายในตัวบุคคล ซึ่งได้รับการปลูกฝัง การอบรมสั่งสอน หรือการพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะในทางสร้างสรรค์ขึ้น แล้วแสดงออก เป็นพฤติกรรมหรือการประพฤติปฏิบัติที่จะช่วยเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติ หรืออาจเรียกได้ว่ามี "ค่านิยม" ที่พึงประสงค์ของสังคม อันจะมีผลต่อการนำพาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้ คุณลักษณะที่จะกล่าวถึงมีหลายประการด้วยกันดังนี้

ประการแรก คือ ความขยันหมั่นเพียร ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญมากสำหรับคนทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่นับว่าเป็นกำลังของแผ่นดิน เพราะความขยันหมั่นเพียร เป็นแรงผลักดันบุคคลให้สามารถประกอบกิจการงานต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จได้ดังประสงค์ แม้การงานต่าง ๆ จะยากลำบากเพียงใด ก็ไม่เกิดความย่อท้อ แต่จะมุ่งมั่นบากบั่นปฏิบัติงานของตนให้บังเกิดผลสำเร็จ หากพบปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ระหว่างที่ประกอบหน้าที่การงาน ก็สามารถฟันฝ่าไปได้ด้วยความพากเพียรพยายาม ดังนั้น บุคคลในวัยต่าง ๆ หากมีความขยันหมั่นเพียรเป็นคุณลักษณะประจำตัวแล้ว ก็จะสามารถประกอบภารกิจต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ ไม่ทอดทิ้ง เด็กหรือเยาวชนที่กำลังศึกษาเล่าเรียนหากมีความเพียรในการศึกษาหาความรู้แล้ว ก็จะประสบความสำเร็จได้โดยง่าย และสามารถเป็นกำลังอันเข้มแข็งของแผ่นดินทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ส่วนบุคคลในวัยทำงาน หากตั้งใจประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันและอดทน ก็จะประสบผลสำเร็จได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น บุคคลที่มีคุณลักษณะด้านความขยันหมั่นเพียร จึงนับได้ว่าเป็นกำลังของแผ่นดินที่มีคุณภาพ

ทำให้บุคคลเหล่านั้น เป็นพลังผลักดันประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า รวมทั้งสามารถประกอบกิจการงานต่างๆ ในอันที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลประเทศชาติให้พัฒนายิ่งขึ้นไป

ประการที่สอง คือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญยิ่งสำหรับคนที่ เป็นกำลังของประเทศชาติซึ่งต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ต่างๆ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นการกระทำหรือการดำเนินการตามภาระหน้าที่ของตนให้บังเกิดผลสัมฤทธิ์ หรือผลประโยชน์ที่มุ่งหวัง จากภารกิจที่ตนปฏิบัติ เนื่องจากแต่ละคนต่างมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป เมื่อบุคคลหรือคนในชาติมีคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่แล้ว ก็จะทำให้บุคคลมีความสำนึกอยู่ ตลอดเวลาว่า ตนกำลังประกอบภารกิจโดยอยู่ ซึ่งมีส่วนที่จะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลกระทำกิจที่เป็นหน้าที่ของตนหรือที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อให้ภารกิจนั้นสำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี แม้จะเกิดข้อผิดพลาดขึ้นในภายหลัง ก็พร้อมที่จะยอมรับผิดและหาทางแก้ไข ปรับปรุงให้บังเกิดผลสำเร็จตามที่วางเป้าหมายไว้ ดังนั้น ถ้าบุคคลในประเทศมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่แล้ว จึงนับว่ามีคุณลักษณะอีกประการหนึ่งสำหรับการเป็นกำลังของแผ่นดิน เพราะนอกจากประชาชนเหล่านั้นจะเป็นผู้สร้างความสำเร็จให้แก่ตนเองแล้ว ยังจะมีส่วนสร้างสรรค์ประโยชน์ ให้แก่ส่วนรวม หรือประโยชน์ของประเทศชาติได้อีกด้วย

ประการที่สาม คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นคุณลักษณะอีกประการหนึ่งที่นายกรัฐมนตรี เป็น "ค่านิยม" สำคัญที่สังคมยอมรับ และยังเป็นคุณธรรมสำคัญทางศาสนาอีกด้วย อาจกล่าว ได้ว่า ชาติใดมีบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตมากเพียงใด ชาตินั้นก็จะเจริญก้าวหน้าต่อไป อย่างมั่นคงเพียงนั้น ดังนั้นจึงนับได้ว่า ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งสำคัญที่ควรมีประจำตัวบุคคล เพราะจะเป็นเครื่องกำกับจิตใจไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่การงานในทางมิชอบ โดยเฉพาะบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นคณะผู้บริหารประเทศ ข้าราชการ นักการเมือง หรือแม้กระทั่งผู้ประกอบการธุรกิจต่างๆ รวมทั้งประชาชนทั่วไป หากมีความซื่อสัตย์ สุจริตเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจแล้ว จะทำให้บุคคลเหล่านั้นไม่ประพฤติปฏิบัติในทางทุจริต คด โกง คอร์รัปชัน เอารัดเอาเปรียบ หรือยกยอกทรัพย์สินของส่วนรวมไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว เพราะการกระทำเช่นนั้นจะเกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประเทศชาติ ดังนั้นผู้ที่มีคุณลักษณะ ด้านความซื่อสัตย์สุจริตเป็นลักษณะนิสัยประจำตัว จึงนับได้ว่าเป็นกำลังของแผ่นดินที่ดียิ่ง เพราะจะส่งผลต่อการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ประการที่สี่ คือ การมีวินัยและการเคารพกฎหมาย ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งอีก ประการหนึ่งสำหรับคนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดิน เพราะประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าได้ ต้องอาศัยความพร้อมเพรียงของคนในชาติที่จะประพฤติปฏิบัติตามวินัยของสังคมและกฎหมายของ บ้านเมือง ไม่ฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่สังคมกำหนดขึ้น การที่ประชาชนมีวินัยและปฏิบัติ

ตามกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด ยังจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสมัครสมานกลมเกลียวกันของคนในชาติที่ตั้งมั่นอยู่ในกรอบข้อบังคับของกฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าได้ ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานไว้เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๔ เกี่ยวกับความสามัคคีและความมีวินัย ซึ่งจะขออัญเชิญมาแสดงต่อนึ่งความว่า

“...ประเทศไทยประชาชนพลเมือง มีความสามัคคีกลมเกลียวกันดี มีระเบียบวินัยดี ประเทศนั้นก็เจริญและอยู่ในฐานะดี ยิ่งมีความสมัครสมานกลมเกลียวกันมากก็ยิ่งเจริญมาก จึงเห็นได้ว่า ความสามัคคีกลมเกลียวกันในระหว่างคนในชาติ และความเข้าใจรักษาระเบียบวินัยนี้แหละ ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่ง ที่จะช่วยนำประเทศชาติสู่ความวัฒนาถาวร...”

จะเห็นได้ว่า นานาประเทศที่เจริญแล้วล้วนมีประชาชนที่มีระเบียบวินัย มีความพร้อมเพรียงกันภายในชาติ ดังนั้น หากประเทศไทยของเราจะเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว ต้องอาศัยบุคคลที่มีระเบียบวินัยเช่นกัน อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงพลังของคนในชาติ ซึ่งสามารถกระทำได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติภารกิจราชการ การอยู่ในที่ชุมนุมชน หรือในที่สาธารณะ ล้วนควรยึดมั่นอยู่ในความมีวินัย เพราะการมีวินัยจะเป็นปัจจัยผลักดันให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่วนการปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองนั้น ยังจะทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคงและดำรงอยู่อย่างเป็นปกติสุข เพราะกฎหมายเป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมของคนในประเทศให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สังคมวางไว้ร่วมกัน เป็นกลไกสำคัญของการปกครองให้เกิดความสงบเรียบร้อยในแผ่นดิน ดังนั้นคนหรือประชาชนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดิน จึงควรมีการเคารพกฎหมายบ้านเมือง รวมทั้งการมีระเบียบวินัยในการกระทำอันจะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าและความร่มเย็นเป็นสุขของแผ่นดินในที่สุด

ประการสุดท้าย คือ การเสียสละ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งของคนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดิน เนื่องจากบุคคลต้องอยู่ร่วมกันในประเทศชาติ และต่างต้องพึ่งพาประเทศชาติที่ตนอาศัยอยู่ด้วย ถ้าประเทศชาติดำรงอยู่อย่างปกติสุข ประชาชนก็มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข และถ้าประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าไปได้ ก็ต้องอาศัยประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้นประชาชนผู้เป็นกำลังของชาติจึงต้องมีความเสียสละ อาทิ เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม การเสียสละทรัพย์สินของตนเพื่อบำรุงรักษาสาธารณะสมบัติ เสียสละกำลังกาย

เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง หรือการละลายชีพเพื่อชาติด้วยการเป็นทหารเพื่อปกป้องรักษาเอกราชอธิปไตย เป็นต้น

การเสียสละของบุคคลสามารถกระทำได้หลายวิธี แม้กระทั่งการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างคนในชาติด้วยกัน ก็นับว่าเป็นการเสียสละเช่นกัน หรือในยามที่ประเทศชาติเกิดภาวะวิกฤตขึ้น เช่น เกิดภัยธรรมชาติ เกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ประชาชนผู้เป็นกำลังของแผ่นดิน สามารถช่วยเหลือประคับประคองประเทศชาติให้ผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่างๆ ได้ด้วยการเป็นผู้เสียสละ เช่น การบริจาคทรัพย์หรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย การเป็นกำลังของชาติด้วยการร่วมกันบริจาคเงินหรือทองคำเพื่อช่วยพยุงฐานะทางการเงินและการคลังของประเทศ แม้ว่าไม่ได้เป็นจำนวนทรัพย์สินที่มากมาย แต่ก็เป็นการกระทำที่แสดงถึงเจตนาอันแน่วแน่ของการเป็นผู้เสียสละ พร้อมทั้งจะปกป้องช่วยเหลือแผ่นดินของตนเอง ดังนั้น คนผู้มีความเสียสละจึงนับได้ว่ามีคุณลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของการเป็นกำลังของแผ่นดิน

นอกจากคนหรือประชาชนผู้เป็นกำลังของแผ่นดิน จะมีคุณลักษณะด้านการเสียสละแล้ว บุคคลยังควรมีคุณลักษณะอีกประการหนึ่ง คือ การประหยัด ซึ่งมีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างมาก เพราะการประหยัดไม่เฉพาะเป็นการเสริมสร้างความเป็นอยู่ในปัจจุบันไม่ให้ขาดสนเท่านั้น ยังเป็นพื้นฐานของการสร้างอนาคตที่มั่นคงอีกด้วย ดังนั้น คนที่มีความประหยัด จึงนับได้ว่าเป็นพลังที่จะอำนวยประโยชน์สุขและความเจริญรุ่งเรืองให้บังเกิดขึ้นแก่ประเทศชาติ อีกทั้งจะเป็นพลังสร้างสรรคความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นในระยะยาว การประหยัดของบุคคลสามารถกระทำได้หลายวิธี ทั้งการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด การไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเกินฐานะ การใช้สิ่งของอย่างทะนุถนอม หรือการรู้จักเก็บออมทรัพย์สินเงินทองไว้ใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยเฉพาะการที่ประชาชนเก็บออมเงินไว้ในธนาคาร ยังจะเป็นการช่วยชาติให้มีเงินออมไว้ใช้อย่างเพียงพอสำหรับการพัฒนาประเทศด้วย

นอกจากนั้น คนผู้เป็นกำลังของแผ่นดินยังสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลประเทศชาติได้โดยการใช้ทรัพยากรของชาติอย่างประหยัด เช่น การใช้น้ำไฟอย่างประหยัด การประหยัดน้ำมัน การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น ดังนั้นประชาชนผู้มีความประหยัดเป็นคุณลักษณะประจำตัว จึงนับได้ว่าเป็นคนที่เป็นกำลังสำคัญของแผ่นดินที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง

จะเห็นได้ว่า คนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินต้องประกอบด้วยคุณลักษณะต่างๆ หลายประการภายในตัวบุคคล ซึ่งจะเป็นพลังเกื้อหนุนประเทศให้เจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ดังได้กล่าวแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรือง ในด้านต่างๆ ดังกล่าวยังไม่เพียงพอ คนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินจะต้องช่วยกันธำรงรักษาอิสรภาพและความเป็นไทให้ดำรงคงอยู่ด้วย เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงให้เห็นถึง

ความเป็นชาติที่เป็นอิสระ ปราศจากการครอบงำของชาติอื่น หรือไม่ตกเป็นทาสทางวัฒนธรรมของต่างชาติ เพราะชาติหนึ่ง ๆ ย่อมมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของชาตินั้นๆ ดังนั้น คนที่เป็นกำลังสำคัญของแผ่นดิน จึงต้องตั้งมั่นอยู่ในวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ มีความรักชาติรักแผ่นดิน ไม่ยอมให้วัฒนธรรมของชาติอื่นมาครอบงำความคิดหรือค่านิยม เพราะปัจจุบันนี้ต้องยอมรับว่า วัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทยกำลังถูกภัยคุกคามจากชาติอื่น ด้วยเพราะคนในชาติเองเป็นผู้ที่รับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติบางอย่างมายึดถือปฏิบัติหรือชื่นชมยกย่อง แต่กลับละเลยและไม่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมไทยที่ได้สืบทอดมาเป็นระยะเวลายาวนาน เช่น ภาษาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การแต่งกายแบบไทย อาหารไทย เป็นต้น คนที่เป็นกำลังของแผ่นดินไทยต้องสามารถธำรงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมประจำชาติไทยให้คงอยู่อย่างเหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อเป็นการรักษาอิสรภาพและความเป็นไทยของแผ่นดินให้คงอยู่อย่างแท้จริง ดังนั้นคนที่เป็นกำลังของแผ่นดินยังต้องเป็นผู้ตั้งมั่นอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมอันดีงาม พร้อมทั้งจะเป็นพลังอันเข้มแข็งของแผ่นดินที่จะช่วยต้านทานการครอบงำทางวัฒนธรรมจากชาติอื่น ไม่ให้มาทำลายวัฒนธรรมของชาติไทยได้ และช่วยกันรักษาวัฒนธรรมของแผ่นดินไว้ให้ยั่งยืน อันจะมีผลต่อความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนของแผ่นดินต่อไป

อาจกล่าวได้ว่า คนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินมิใช่เป็นเรื่องยากแต่อย่างใด เพราะคนที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินคือองค์ประกอบส่วนหนึ่ง ๆ ซึ่งรวมกันเป็นชาติ คนในชาติจึงสามารถที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินได้ มีส่วนที่จะอุ้มชูประเทศชาติได้ ดังนั้น ประชาชนในแผ่นดินยังควรมีคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งในด้านการยึดถือประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์ของแผ่นดินเป็นสำคัญ เพราะจะทำให้บุคคลมีพลังกายพลังใจที่มุ่งมั่นในการเป็นกำลังที่จะพัฒนา หรือนำพาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง พร้อมทั้งก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันช่วยเหลือเกื้อกูลประเทศชาติ ตลอดจนทำให้มีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติภารกิจของส่วนรวมอย่างเข้มแข็ง และสามารถปฏิบัติภารกิจส่วนตนให้เป็นกำลังสนับสนุนความเจริญของส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การที่บุคคลยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง นับได้ว่าผู้นั้นเป็นกำลังของแผ่นดินได้อย่างไร จะขออัญเชิญพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๔๓ มาแสดง ณ ที่นี้ตอนหนึ่งความว่า

“...บ้านเมืองของเรากำลังต้องการการปรับปรุง และการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ ทางที่เราจะช่วยกันได้ก็คือการที่ทำความคิดให้ถูกและแน่วแน่ ในอันที่จะยึดถือประโยชน์ของบ้านเมืองเป็นที่หมาย ต้องเพลาการคิดถึงประโยชน์เฉพาะตัว... ผู้ใดมี

ภาระหน้าที่อันใดอยู่ ก็เร่งกระทำให้สำเร็จลุล่วงไปให้ทันการทันเวลา ผลงานของแต่ละคนแต่ละฝ่าย จักได้ประกอบส่งเสริมกันขึ้น เป็นความสำเร็จและความเจริญวัฒนาของประเทศชาติ..."

จะเห็นได้ว่า คนที่ยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักจะทำให้สามารถสร้างสรรค์ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงได้ ที่สำคัญต้องควบคู่ไปกับการมุ่งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นสำคัญ เพราะจะทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติตนจนเกิดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้น คนหนึ่งๆ สามารถปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ตามกำลังความสามารถของตนเอง คนที่มีความสามารถด้านใดก็บำเพ็ญตนตามที่ชำนาญหรือสามารถกระทำได้ เช่น บุคคลที่เป็นแพทย์อาจบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยการเป็นแพทย์อาสาสมัครออกตรวจรักษาผู้ป่วยในถิ่นทุรกันดาร คนที่เป็นครูอาจบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมได้ด้วยการเป็นครูอาสาสอนหนังสือแก่เด็กด้อยโอกาส ผู้ที่เป็นพยาบาลอาสาช่วยเหลือผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุแม้มิใช่หน้าที่ หรือประชาชนทั่วไปทุกคนก็สามารถบำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ เช่น ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินของทางราชการ ช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน หรือปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีด้วยการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นต้น

คนหรือประชาชนที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ และการพยายามกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้น นับได้ว่าเป็นกำลังของแผ่นดินที่จะนำพาสังคมให้ดำรงอยู่อย่างเป็นปกติสุข อันจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความสงบสุข และสามารถเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างมั่นคงถาวร

ดังนั้น จึงกล่าวได้อย่างเหมาะสมยิ่งว่า คนคือผู้ที่มีความสำคัญและคุณค่าต่อประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาติของเราเจริญก้าวหน้ามาได้ก็เพราะคน และการที่ประเทศชาติจะพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไปก็ต้องอาศัยกำลังคนเป็นสำคัญ คนที่มีศักยภาพ มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ รวมทั้งมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมแล้ว จึงนับได้ว่าเป็นพลังสำคัญซึ่งเป็นที่ต้องการของประเทศชาติ โดยเฉพาะการที่ประเทศของเรา กำลังมุ่งพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าในหลาย ๆ ด้าน คนคือปัจจัยสำคัญที่จะเป็นทั้งพลังชี้นำและพลังสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ฉะนั้น คนทุกคนจึงควรตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองในฐานะประชาชนพลเมืองผู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของแผ่นดิน รู้จักการเสียสละเพื่อส่วนรวม ปฏิบัติภาระหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย มีความประหยัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องยึดถือผลประโยชน์ของบ้านเมืองเป็นสำคัญ จึงจะนับได้

ว่าคนผู้นั้นคือกำลังของแผ่นดินที่มีคุณค่า ที่สำคัญต้องดำรงอยู่ในวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ เพื่อส่งเสริมอิสรภาพและความเป็นไท ตลอดจนเอกราชและอธิปไตยให้คงอยู่ เพราะนับวันโลกยิ่งมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งล้วนแต่ท้าทายต่อการอยู่รอดและความมั่นคงของประเทศชาติ คนที่มีศักยภาพและมีกำลังความสามารถเท่านั้นจึงจะเป็นกำลังของแผ่นดินที่มีคุณค่า ซึ่งจะสามารถช่วยเหลือเกื้อกูล และช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ผ่านพ้นไปได้ แผ่นดินของเราจึงจะเจริญก้าวหน้าและเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนสืบไป

บรรณานุกรม

ไกรยุทธ ธีรตยา คีรินทร์. แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยศึกษาและฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , สำนักงาน . แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ -๒๕๔๕). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๐

เรียงความ

เรื่อง

คน : กำลังของแผ่นดิน

โดย

นางสาวนลินี มาระวงษา

นิสิตชั้นปีที่ ๒ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เล่ม ๑

คณะกรรมการพิจารณารางวัลในเงินทุนมูลนิธิพล

คน : กำลังของแผ่นดิน

ในปัจจุบันกระแสการแข่งขันของประเทศต่างๆ เป็นไปอย่างเข้มข้น
 ทุกประเทศต้องนึกถึงความได้เปรียบในแต่ละด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม
 การเมือง ฯลฯ รวมถึงการตระเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง
 ที่จะเกิดขึ้น ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันกับทุกประเทศที่มีความมุ่งหมายในอันที่จะ
 ดำรงสถานภาพได้อย่างมั่นคงในเวทีโลก แต่ก่อนที่จะก้าวไปแข่งขันกับนานาประเทศ
 ได้เช่น จะต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความพร้อมในทุกด้านเสียก่อน
 ซึ่งปัจจัยหลักในการผลักดันให้ประเทศไทยสามารถทัดเทียมกับนานาอารยประเทศได้
 ก็คือ "คน" ที่ถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด เพราะด้วยพลังความคิด สติปัญญา
 และแรงกายของคน ได้สร้างสรรค์ความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลาช้านาน นับแต่บรรพกาล
 จวบจนถึงปัจจุบัน จึงอาจกล่าวได้ว่า "คนคือกำลังของแผ่นดิน"

แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ (๒๕๕๐-
 ๒๕๕๕) ได้มุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ทั้งนี้เพราะประเทศไทยได้รับ
 บาดเจ็บจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑-๗ ที่มุ่งเน้นการ
 เร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกอย่างต้อเนื่อง โดยที่แนวคิดที่ว่า
 หากประเทศไทยมีรายได้สูงขึ้น จากการส่งออก และได้รับเงินตราต่างประเทศ
 เป็นจำนวนมาก จะส่งผลให้ฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ทว่าในความเป็นจริง
 กลับมีปัญหาเกิดขึ้นคือภาวะ "รวยกระจุก จนกระจาย" เพราะการกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง
 ทำให้รายได้จากการส่งออก ตกอยู่กับกลุ่มคนเพียงส่วนน้อย ไม่สามารถกระจาย
 สู่คนส่วนใหญ่ของประเทศได้ จึงเกิดความแตกต่างระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละ
 ชนชั้นค่อนข้างมาก ดังจะเห็นได้จากอัตราส่วนรายได้ของภาคชนบทและเมือง ในปี
 ๒๕๐๐ อยู่ที่ ๑ : ๘ และเพิ่มสูงขึ้นถึง ๑ : ๑๙ ในปี ๒๕๕๐ ดังนั้นช่วง
 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ จึงได้ปรับเปลี่ยนวิถีทางการพัฒนา

โดยให้คนเน้นศูนย์กลางอย่างแท้จริง เพราะเป็นที่ประจักษ์กันทั่วไปว่าการพัฒนาที่แท้จริง
และยั่งยืนนั้น จะดำเนินไปได้ดีด้วยฤทธิ์ผลที่ก่อให้เกิดต้องอาศัยคนที่มีความ

ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองได้

ต้องอาศัย คนดีสี่คนคือ

หนึ่งพลัง ความ ศีล สติ ปัญญา

สอง พละหาภัยที่ สมนุรณ์

สาม คือ จิต สำนึกที่ ตั้งงาม

สี่ ทั้งสามต้อง คงไว้ มิให้สูญ

เป็น นักวิจัยที่ เชื้อ และ เกื้อกูล

ชาติ เพื่อ พูน ความ ก้าวไกล ได้ ด้วย “ คน ”

คน : กำลังของแผ่นดินต้องสี่คุณลักษณะประการที่หนึ่งคือ พ

สติปัญญา เพราะคนที่มีความสามารถในการเรียนรู้องค์ความรู้ต่างๆ ได้รวดเร็ว แสวงหา
รู้ในสิ่งที่ชอบที่ควรปฏิบัติ ย่อมเป็นพลังสำคัญของการพัฒนา ในส่วนของสติปัญญา
นั้น จะขอกล่าวถึงส่วน ต่อนี้ คือ

สี่สติปัญญาในการศึกษาหาความรู้ คือความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง

และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก
รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมือง
การปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อให้เกิด
ความเข้าใจในสถานการณ์ บทบาท และหน้าที่ของสังคมของงาน และสามารถปฏิบัติตาม
ได้อย่างถูกต้อง

ความรู้ในด้านวิชาการ อันได้แก่ ทักษะความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งด้านภาษา ก็ถือเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เพราะ
เป็นความรู้ทางด้านการ เป็นพื้นฐานของการศึกษา ต่อในระดับที่สูงขึ้นไป

เพื่อให้เข้าใจในการประกอบอาชีพ สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับตนเองและแผ่นดิน ตั้งคำประพันธ์
ที่ว่า

“ ความรู้คู่ใจสั่งล้ำ   อินทาวุธ
คิดค่าควรเมืองหน้า   คู่ไทร
เพราะเหตุจัญกับ   กยาส มานา
โลธลักเนียบไม่ได้   เถ้งรู้เวียงเงา ”

(ประมุขโคลงโลกนิติ)

ความที่สติปัญญาประการต่อมา คือ การรู้จักคิดวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูล
ข้อเท็จจริง จากข่าวสารต่างๆ ต้องความต่อนหนึ่งในหนังสือ “ ความฝันของแผ่นดิน ”
ที่ว่า “ ... ในยุคโลกาภิวัตน์ “ คน ” ที่ใช่แค่เป็นกำลังสำคัญของบ้านเมืองใน
การแข่งขันและเผชิญกับ ความท้าทายทางเศรษฐกิจ แต่ในยุคสังคมข่าวสาร คนใน-
ฐานะปัจเจกบุคคลต้องเผชิญกับความซับซ้อนและซับซ้อนของสังคมยุคใหม่ด้วย
โลกที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้งานเข้าสู่ยุคที่บุคคลมีพลังอำนาจและอิสระในการกำหนดวิถีชีวิต
ของตนเองได้มากขึ้น คนในยุคสังคมข่าวสารต้องฝึกทักษะความคิด รู้จักใฝ่รู้ใฝ่เรียน
และเลือกสรรแต่สิ่งที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงให้แก่ตนเองและส่วนรวม ... ” คน : กำลังของ
แผ่นดิน จะต้องพิจารณาญาณในการแสวงหามูล โฉมงามของมูล โฉมลับสนในข้อเท็จจริง
ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของคำโฆษณาชวนเชื่อ ตลอดจนเนื้อหาสาระที่บิดเบือน
จากความเป็นจริง อันเป็นภัยต่อตนเองและสังคม

การรู้จักเลือกคบคนก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เพาะหากคบมิตรดี
ก็จะนำพาไปสู่ทางที่สงบที่ควร แต่หากคบคนชั่วๆ ไรต่อก้อาจจะชักนำไปสู่อบาขม
ทำให้เสียอนาคตได้ ตั้งคำประพันธ์ที่ว่า

“ ปลาไร้คนช่วย   ๑ โใบคา
ใบกัเหน่นทวปลา   ๑ คณะคู่

คือคนหมู่ไปนา	คนเพื่อน พาลนา
ไต่เตสรายร้ายพ้อง	เพื่องให้เข็ญพองต์
ไต่พ้อพจนพ้อหุ้ม	กฤษณา
นอพระรวงขรสุภา	เพริศตังย
คือคนเสกเสกเสนา	นคปราชญ์
ความสุภาพทุกขวย	ตุจไต่กลิ่นนอม "

(ประชุมโคลง โสภนิตี)

ผู้ที่สละตนลงยา จึงต้องรู้จักพิจารณาบุคคลให้ลึกซึ้งก่อนถึงอันไหนดี คนนา สกาคม ข้างใดก็ ใจ
เพื่อประโยชน์และความเจริญก้าวหน้าของตนเอง

การรู้จักพิจารณาตน คือ รู้จักองค์ประกอบ ลำตัวของตน : กำเนิดของแผ่นดิน
การพิจารณาตนในที่นี้ จะกล่าวถึงในส่วนของการพิจารณาสติปัญญา เพราะถึงขั้นสิ่งสำคัญ
ดังคำกล่าวที่ว่า " ขณทัตตยอสมณิกตถน " กระบวนการพิจารณาสติปัญญาขั้นที่ต่อหน้า
เริ่มต้นจากการฝึกสังเกตในสิ่งที่เห็น ในสิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดสิ่งที่สังเกตจะทำให้เกิด
ปัญญา เกิดสติและสมาธิ จากนั้นฝึกปฏิบัติ ด้วยวิธีที่เฉพาะ เช่น บัญญัติข้อความ
วาทรูป ตำราภาพ ตำราวิธีทัศน์ ฯลฯ การปฏิบัติคือเป็นการพิจารณาปัญญา ขั้นต่อมา
ก็คือ ฝึกการนำเสนอสื่อที่ประชุมกลุ่ม เพื่อทำงานกลุ่มหลังจากที่ได้เรียนรู้มาก็ควรฝึก
การนำเสนอให้ครูและเพื่อนไต่รับรู้และเข้าใจ การนำเสนอเป็นการพิจารณาปัญญาของทั้ง
ผู้นำเสนอและของกลุ่ม ขั้นต่อมาคือ ฝึกการฟัง เพื่อกำหนดสื่อต่างๆ จากผู้อื่น จะช่วยให้
ได้รับความรู้ต่างๆ การฝึกการถาม-ตอบ ก็เช่นกัน คือเป็นการฝึกการใช้เหตุผลในการ
วิเคราะห์และสังเคราะห์ ทำให้เกิดความแจ่มแจ้งในเรื่องนั้นๆ จากนั้นฝึกตั้งสมมุติฐาน
และตั้งคำถาม เพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ไปแล้ว ต้องสามารถตั้งคำถามได้ว่า สิ่งนั้นคืออะไร
สิ่งนั้นเกิดจากอะไร อะไรมีประโยชน์ ฯลฯ และฝึกการตั้งคำถาม ขั้นต่อมา
คือฝึกการค้นหาคำตอบ เมื่อมีคำถามแล้ว ก็ควรไปหาคำตอบจากตำรา จากอินเตอร์เน็ต

หรือถามจากผู้รู้ แล้วแต่ลักษณะของคำถาม การค้นหาคำตอบจะทำให้รู้สึกสนุกและได้
 ความรู้มาก บางคำถามเพื่อค้นหาคำตอบทุกวิถีทางจนหมดแล้วยังไม่พบคำตอบ
 ก็ต้องหาคำตอบต่อไปด้วยการวิจัย การวิจัยเพื่อหาคำตอบเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ
 เรียนรู้ทุกระดับ การวิจัยจะทำให้เกิดการค้นพบความรู้ใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดความภูมิใจใ
 สนุก และมีประโยชน์ การเชื่อมโยงบูรณาการเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาสติปัญญา
 เพื่อเรียนรู้สิ่งใดก็ตามควรนำมาเชื่อมโยงกัน จะทำให้เห็นตนเอง เกิดการเรียนรู้เอง
 ตาเห็นลึกความเป็นจริง หนีไปสู่อิสรภาพ หลุดพ้นจากความบีบคั้นของความไม่รู
 ้จนตอนสุดท้ายก็คือ การฝึกการเขียนเรียงเรียงของทอวิชา การนำความรู้ใหม่
 ที่ได้รับมาเรียบเรียงความคิดให้ประณีตขึ้น ทำให้การค้นคว้าหาหลักฐานที่มา
 ที่อ้างอิงของความรู้ที่ค้นพบแน่นแฟ้น การเรียบเรียงของทอวิชาการจึงเน้นการพัฒนา
 ปัญญาของตนเองและเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้อื่นในวงกว้าง

ความที่สติปัญญาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การรู้จักเลือกใ้
 คำพูด ในยุคโลกาภิวัตน์การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นไปโดยเสรี การใ้ด้วยคำ
 ที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดของใจ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น และเป็นคุณสมบัติ
 ของคน: คำสั่งของแผ่นดิน ที่เขาถนัดใช้ได้

สุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์คือคุณสมบัติประการที่สอง
 ของคน: คำสั่งของแผ่นดิน ผู้ที่มีสุขภาพดีย่อมเป็นผู้ที่มีความสุข มีพลังในการทำงาน
 เพื่อสร้างสรรค์สิ่งอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ในส่วนของสุขภาพร่างกายนั้น
 ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการในการสร้างสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ โดยขึ้นอยู่กับ อายุ
 พันธุกรรม เพศ อีเจนด้อม พฤติกรรม ๑๑๑ รวบรวมจากทอวิชาด้านสาธารณสุข
 โดยประการที่หนึ่ง ต้องเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุข
 พัฒนาศักยภาพของผู้ให้และผู้คุณภาพมาตรฐาน และมีความรวดเร็วในการบริการ ให้ภาค-
 เอกชนมีบทบาทโดยตรง หรือร่วมกันภาครัฐในการจัดการสาธารณสุขในรูปแบบต่างๆ

สุขภาพคุณภาพในราคาที่เนอะสน และเร่งรัดการสร้างหลักประกันสุขภาพแก่ประชาชนทุกคน โดยเนอะสน ผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาสในสังคม

ประการที่สอง พัฒนากฎบัตรกรมอนามัยเพื่อการควบคุมป้องกันโรค และส่งเสริมสุขภาพ โดยพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ได้ผลในทรวงป้องกัน และควบคุมทั้งโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อที่ชุกชุม และโรคที่เกิดเป็นปัญหาขึ้นใหม่ โดยเฉพาะอย่างหนึ่งโรคที่เป็นสาเหตุของการป่วยและการตายในลำดับสูง คือ โรคเอดส์ อุบัติเหตุ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคพระร่วง และปัญหาสุขภาพจิต รวมทั้งการ พัฒนาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และเอื้อต่อการ มีสุขภาพดี

ประการที่สาม พัฒนาการคุ้มครองสุขภาพในภาคด้านทรวงในทางงานด้าน สุขภาพ และการควบคุมดูแลผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ โดยสร้างคัมหมเข้มแข็งในการกำกับ คุมแลในภาครัฐ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้บริโภคผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ที่ปลอดภัย ปลอดภัย ในภาคอุตสาหกรรม และพัฒนาเทคโนโลยีในการพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานของสถานพยาบาลทั้งรัฐและเอกชน ส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลในเรื่องคุณภาพ มาตรฐาน และธรรมาภิบาล

ประการที่สี่ พัฒนาการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ โดยปรับปรุงและพัฒนาแผนการผลิต พัฒนากำลังคนด้านสุขภาพให้ประสิทธิภาพ เช่น้ชรรวม สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของประเทศ รวมทั้งพัฒนาระบบ- บบริหารจัดการการผลิต และพัฒนากำลังคนให้ประสิทธิภาพสูงสุด

ประการที่ห้า เสริมสร้างและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอนามัยให้ เนอะสน โดยรณรงค์เพื่อให้ประชาชนมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีของ พัฒนาศักยภาพ ของประชาชนในการดูแลสุขภาพเอง โดยเชื่อมโยงกับระบบบริการและไปน้ไปในลักษณะ ที่ชุมชนดำเนินการเอง

นอกเหนือจาก สุขภาพกายที่แข็งแรงแล้ว สุขภาพจิตก็มีความสำคัญ
 ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน คน : กำไลของแผ่นดิน ที่จะดีมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์นั้น ต้อง
 มีคุณสมบัตินี้ที่สำคัญ คือ มี " ความฉลาดทางอารมณ์ " หรือ EQ (Emotional
 Quotient) คือ มีความเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่น จุดด้อย
 ของตนเอง รู้จักควบคุม จัดการ และแสดงออกทางอารมณ์ ให้ชีวิตได้อย่างเหมาะสม
 ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ประสานประโยชน์เพื่อสร้างสรรค์
 ความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศไทย การเสริมสร้าง EQ นั้น สามารถกระทำได้
 ด้วยการฝึกฝนตนเองในทางต่างๆ ได้แก่ สื่อสัมพันธ์และความเข้าใจผู้อื่น
 โดยเน้นทำทีละขั้นตอน การสื่อสาร การสัมพันธ์สัมพันธ์ ความรู้สึกมีส่วนร่วม การฟัง
 การวิพากษ์วิจารณ์ การเสริมสร้างหลังความคิด โดยเน้นการปรับมุมมอง ความคิด
 การมองโลกในแง่ดี สามารถรับมือกับความขัดแย้งของอารมณ์ โดยเน้นการ
 วิเคราะห์ความโกรธ ความเครียด และการบริหารความโกรธ ความเครียด
 การควบคุมตนเอง สติ โดยเน้นการมีสติรู้ตน รู้ความไม่เที่ยงแท้ของ
 สรรพสิ่ง ภาระหนักถึงความหนักและคุณค่าของชีวิต เข้าใจถึงคุณค่าของมรณวิชัย
 ท้องหนักที่กล่าวมาคือ คุณลักษณะของ คน : กำไลของแผ่นดิน ที่จะดีมีสุขภาพกาย
 สุขภาพจิตที่สมบูรณ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระบรมราชโองการในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๐๕ ทรงความตอนหนึ่งว่า " ... ความรู้กับดวงประกายเปรียบกันไม่ได้
 หลายทาง ดวงประกายเป็นไฟที่ส่องแสงเพื่อนำทางไป ถ้าไฟส่องในทางที่ถูก
 ก็จะไปถึงจุดหมายปลายทางได้สะดวกเรียบร้อย แต่ถ้าไม่ระมัดระวังไฟนั้นอาจเผาผลาญ
 ให้บ้านห้องพินาศลงได้ ความรู้เป็นแสงสว่างที่จะนำเราไปสู่ความเจริญ ถ้าไม่
 ระมัดระวังในการใช้ความรู้ ก็จะบั่นถนอยเช่นเดียวกัน จะทำสภาพเผาผลาญบ้านเมือง

“ให้ล้มลงได้...” จากพระบรมราชโองการฯ จะเห็นได้ว่าคนที่มีความรู้หากไม่มีความดี
ไม่มีความซื่อสัตย์ธรรม ก็จะไม่เห็นด้วยในตนเอง เพราะ จะสามารถระงับการร้ายแรง วางแผนไว้
แบบฉลาด การพิถีพิถันที่ถึงงานคือเห็นคุณค่าของสิทธิประโยชน์ที่สามของคน : กำล้างของแผ่นดิน

“ ศาสนาพาคนให้พ้นทุกข์
ให้ประสบความสำเร็จทุกประการ
ไว้ศาสนาไว้ไว้สุขทุกคืนวัน
ปวงนปภพทุกท่านสอนไว้ไว้คำหนึ่ง ๑ ”

(บุญส่ง แทนแก้ว)

คำประพันธ์ที่ยกมาข้างต้นกล่าวถึงความสำคัญของศาสนา ซึ่ง
เป็นสถาบันสำคัญของสังคมไทย คนทุกคนควรศึกษาในศาสนาหนึ่งเป็นที่ยึดถือ
เพื่อให้เห็นแนวทางในการปฏิบัติ คำสอนของทุกศาสนาล้วนก่อให้เกิดประโยชน์
ในการสร้างจิตสำนึกอันดีงามทั้งสิ้น เช่น คำสอนของศาสนาคริสต์ที่ว่าให้ทุกคน
ทุกคน มีความรักต่อพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ ทั้งความที่ซื่อสัตย์ไว้ใจในพระเจ้า -
ธรรมเก่า เกี่ยวกับหลักความรักว่า “ จงอย่าเกลียดชังพี่น้องของเจ้าอยู่ในใจ
แต่จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง”
หรือผูกพันบาท อุทิศตนถวายแด่พระเจ้า แต่จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง”
ส่วนในพระคริสต์ธรรมใหม่ได้บันทึกเกี่ยวกับความรักไว้ ดังความตอนหนึ่งว่า
“... พระเจ้าทั้งนลาบของเราทรงเป็นพระเจ้าพระองค์เดียว และพวกท่านจงรักพระเจ้า
ด้วยสุดจิตสุดใจของท่าน ด้วยสุดความคิด และด้วยสิ้นสุดกำลังของท่าน...”
เมื่อคนมีความรักต่อพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์แล้ว ก็ย่อมจะเกิดความปรารถนาที่จะ
ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ อดทนทำในสิ่งที่ดีให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่กระทำ
ในสิ่งผิดทำนองคลองธรรม ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเข้าถึงอาณาจักรของพระเจ้า
โดยอาศัยความรักและคุณธรรมเป็นเครื่องนำทาง

ศาสนาอิสลามก็มีคำสอนมากมาย ยกตัวอย่างเช่น คำสอนที่ว่า
 ให้มนุษย์เดินในหนทางอันเที่ยงตรง คำสอนนี้ปรากฏอยู่ในสุเราะห์แรกของคัมภีร์
 อัลกุรอาน ซึ่งชาวมุสลิมจะสวดวันละ ๕ ครั้ง "หนทางอันเที่ยงตรง" คือการกระทำ
 และความคิดที่ไม่คลั่งไคล้ขลาดเลี้ยว ไม่คดโกง ไม่ความชั่วตรง เปิดเผย
 ชาวมุสลิมทุกคนจะต้องทำพิธีละหมาดวันละ ๕ ครั้ง เพื่อเป็นการแสดงความเคารพ
 และความกตัญญูต่อพระเจ้า สุลต่านนี้ ชาวมุสลิมกล่าวกันว่า เวลาหกดินน้ำแต่สะบุด
 จะพรรณหน้าของฟ้าด้วยความรู้คุณ ชาวมุสลิมจึงถือว่าทุกคนทั้งบนสวรรค์และบนโลก
 สรรเสริญพระเจ้า แยกกระทิงนกกระทิงออกเพื่อแสดงความขอบคุณ คำสอนอีก
 ประการหนึ่งที่น่าชื่นชมมากก็คือ พิธีการถือศีลอดในช็อนเราะห์มูฮอญ โดยชาวมุสลิม
 ที่แข็งแรงร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์จะถือศีลอด นับตั้งแต่แสงสว่างแรกในตาจนเข้า
 จนกระทั่งพระอาทิตย์ตกดินในตาจนเย็น ชาวมุสลิมจะไม่กินอาหารหรือดื่มน้ำเลย
 ต่อเมื่อพระอาทิตย์ตกดินไปแล้วจึงจะกินอาหารได้ตามสมควร นับเป็นการบำเพ็ญ -
 เพลียร ที่ต้องให้ความอดทนและเพียรพยายามอย่างขยันขันแข็ง คำสอนนี้เตือนสติให้คนรู้ว่า
 เราสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยไม่ต้องบริโภคมากหนักและให้รู้แจ้งว่า ความหิวโหยนั้น
 เป็นเช่นไร เพื่อจะได้มีความกรุณาบวกับแก่ผู้ยากไร้ เป็นการยกระดับจิตใจสำนึกในใจ
 ให้สูงขึ้น

คำสอนของศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ในประเทศไทย
 นับถือกัน มีอยู่มากมาย หลายประการ เช่น "ศีล ๕" คือ ละเว้นจากการฆ่าและ
 ทำลายชีวิต ไม่ลักทรัพย์แย่งชิงทรัพย์ สิ้นของผู้อื่น ไม่ประพฤติผิด พุทธชอกฉวง
 พุทธพ้อเจ้อ พุทธส่อเสียด งดเว้นการประพฤตติผิดในกามต่อบุคคลอื่นเป็นที่รัก
 ของผู้อื่น เว้นการดื่มสุราและเตวืองดื่มที่ทำให้มึนเมาทุกชนิด ผู้ที่รักษาศีล ๕
 ไว้ได้อย่างครบถ้วนถือเป็นผู้ที่มีความเป็นปกติ พิธีการกระทำที่ดีไม่เป็นอูฐล
 หลักรวมที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งได้แก่ "พรหมวิหาร ๔" คือ "เมตตา" ซึ่งเป็น

ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข มีความเป็นมิตรกับคนทั่วไป "กฤณา" คือมีความสงสาร และช่วยเหลือบุคคลคนที่ตกทุกข์ได้ยากให้พ้นทุกข์พ้นจากความไม่สบายกายไม่สบายใจ "มุทิตา" คือ มีความชื่นชมยินดีกับผู้อื่นด้วยความจริงใจ ไม่อิจฉาในวิชา "อุเบกขา" คือมีใจเป็นกลาง วางเฉยต่อความเปลี่ยนแปลงใดๆ ของชีวิต หลักธรรมของแต่ละ ศาสนาที่ได้ออกมาแสดงในข้างต้น ล้วนแล้วแต่ช่วยในการยกระดับจิตสำนึกในจิตใจของคนได้ ทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่า คน : กำลังของแผ่นดิน จะก่อผลศาสนาเป็นเครื่องนำจิตใจ

คุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคน : กำลังของแผ่นดิน ก็คือ จิตสำนึก ที่ตั้งหมั่นในการรักษาระเบียบและวินัย เพราะถือเป็นสิ่งสำคัญในกาการทำงานใดๆ ในที่สัมฤทธิ์ผล ต้องพระราชดำริส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ว่า "... ระเบียบในการทำงานนี้ สำคัญอย่างยิ่ง คือวินัยนั่นเอง ถ้าไม่เสียวินัยทำอะไรก็จะปะทะกันไปหมด แต่ในหนังสือเรียน จะไม่มีข้อสอนว่า วินัยนี้ๆ ต้องเสียวินัย แต่จะไปสั่งสรรเสริญกันไปเล่นกันทุกกัน ไปหมกหมก ขนบทุกที่ทุกสถาน ต้องเสียวินัยทั้งนั้น ถ้าไม่เสียวินัยงานนั้นหวังผลหวังผล หรือยิ่งกว่านั้น งานนั้นอาจจะหวังทำหลายส่วนรวมกันได้แต่ถ้าไม่เสียวินัย ขาดความรู้หมกหมกอาจจะยังดี ดีกว่าเขาเสียวินัย แต่ถ้าเสียทั้งความรู้ทั้งวินัยก็ยิ่งดี..."

นอกจากนี้ คน : กำลังของแผ่นดิน ยังจะต้องมีจิตใจที่ใฝ่หาผลดี ร่วมแรงร่วมใจในกิจการต่างๆ เพราะความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของทุกคน จะทำให้กิจการทุกอย่างสำเร็จได้ดี ดังคำประพันธ์ที่ว่า

“ อาศัยสามัคคีธรรม	จะบุกเบิกอุทิศตน
ร่วมแรงและร่วมใจ	จะจรรจบขยายการ
มากสู้ก็มากพอม-	นสรวิสัยดีไ้อจสาร
สุขสรรพยาการงาน	ดูประ ลึกาธิประ สอดส่องต้น ”

(คำฉันท์สามัคคีบรรณ)

จิตสำนึกที่ดีตามหลักประการหนึ่งก็คือ การมีความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในทางความคิด การกระทำ และคำพูด เพราะความซื่อสัตย์สุจริตจะทำให้หัวใจใสซื่อกว้างและกัน จะทำกิจการใดๆก็สำเร็จทุกประการ นอกจากนั้น : กำไลของแผ่นดิน จะต้องมีความบริสุทธิ์และความสะอาด และความอดทน เป็นองค์ประกอบสำคัญ ไม่ควรหวั่นไหวในสิ่งที่ไม่อาจคาดเดาได้ เช่น หนึ่งให้โรคระบาด เทวดาฟ้าดิน ทุบเข่นสือ แต่คน : กำไลของแผ่นดิน จะต้องเป็นหนักปฏิบัติที่เจ็บป่วยอด เพื่อความก้าวหน้าของตนเองและสังคม

การอนุรักษ์วัฒนธรรมของไทยเช่น จิตสำนึกสำคัญที่จะขาดเสียไม่ได้ วัฒนธรรมหนึ่ง คือ พลังของสังคมทางภูมิปัญญา ซึ่งเกิดจากทะเลเวียงรุ้ สละสลวย และต่างหอด ความรู้มาเป็นเวลาช้านาน มีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม วัฒนธรรมจึงเป็นเอกลักษณ์ แสดงความเป็นชาติ แสดงศักดิ์ศรี เป็น ความภาคภูมิใจของคนไทยทุกคน คน : กำไลของแผ่นดิน จึงจะต้องมีจิตสำนึกที่ดีงามในการรักษาวัฒนธรรมของชาติไว้ให้คงสืบไป ตัวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่๑๐ "... อีสู่แก่ๆ แผ่นดินงี้ก็สืบสืบไป ตัวเราขาดสูญไปก็อยู่ชญา และเกรงเทพธิดา ประเศไทยก็ไม่มีสละสลวย..." พระราชดำรินี้จึงมีความหมายที่ลึกซึ้งว่า " การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ " และการรักษาวัฒนธรรมก็จะทำให้ "ไทย" เป็น "ไท" ที่สืบสละสลวยในตนเอง มีอิสระทางความคิด เศรษฐกิจ ภาษา มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งเมื่อกล่าวถึงความเป็นไทยของเศรษฐกิจแล้ว ก็มิอาจละเลยคุณธรรมที่ดีประการสำคัญอีกประการหนึ่งของ คน : กำไลของแผ่นดิน ใจ นั่นก็คือ " ความพอเพียง " คือ พอได้ในทางบริโภคน พอดีแก่ความเป็นอยู่ พอใจกับ สถานภาพที่มิใช่เร้าร้อนไปตามกระแสวัตถุนิยม พอใจกับความเป็นคน : กำไลของแผ่นดิน ซึ่งจะเป็นทรัพย์สินสำนึก นำพาชาติไทยไปสู่ความรุ่งเรือง

จิตสำนึกประการสุดท้ายของคน: กำลังของแผ่นดินคือ จิตของฝ่
 ความภาคภูมิใจในภาษาไทย ภาษานั้นเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด
 ทัศนคติ ประสบการณ์ ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีความเป็นอิสระ เพราะมีลักษณะเฉพาะที่
 กล่างคือ ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีความเรียบง่ายในถ้อยคำและมีความหลากหลายใน
 ถ้อยคำ เช่น การเรียงทานของสิ่งหนึ่ง อาจเรียงได้ด้วยคำหลายคำ ยกตัวอย่าง
 คำว่า "แม่น้ำ" แล้วก็มีคำว่า " อีสาน ห้วย ของ ของ บึง ธาร "

ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีเสียงวรรณยุกต์ มีลักษณะนาม มีคำสัมผัสคล้องจอง
 มีคำประพันธ์ ประเภทต่างๆ เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ละคร
 มีคำพวน เป็นภาษาที่มีขนาน เป็นต้น ชื่อต่างๆเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็น
 ผลงานอันหาญกล้าที่แสดงถึงภูมิปัญญาแห่งบรรพบุรุษไทยซึ่งได้สร้าง สัม สืบทอดต่อก
 กันมาเป็นเวลาช้านาน และป็นสื่อที่คนทั้งหลายทุกคน จะต้องดำรงไว้ให้นาน เก่าชาน
 เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแก่อนุชน

มนุษย์คือผู้สร้างที่เจิ่งใหญ่และผู้ทำลายอย่างฉับพลัน เมื่อเรามุ่งหมาย
 จะพัฒนาสิ่งใดก็ตาม คือต้องเริ่มต้นและมีจุดศูนย์กลางที่คนเป็นสำคัญ การปลูกต้นไม้
 ต้องอาศัยการรดน้ำ พรวนดิน ใสปุ๋ย เอาใจใส่อันใด ภายหลังแล้วคนก็จะต้องให้
 ความเพียรพยายามอย่างเอกอุ ทุ่มเทแรงกายแรงใจอย่างมหาศาลหากหากว่าปลูกแล้วต้นไม้
 ด้งท่าพันทิว และสังคมตั้งบ้านสอนสืบสายที่จะนำพาตนไปตามกระแสสังคม
 ชื่ออาจจะเน้นในทางร้าย ทุกคนจึงต้องร่วมแรงร่วมใจกันในทางสร้างสรรตั้งสังคมของเร
 ใฝ่ดำเนินสวัสดิมงคลขึ้นต้นที่จจะรอบบเมอ้อพันผู้พิชิตองงามนำตามแรงสืบไป
 ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างให้ตน เป็น ผู้ที่มีสติปัญญาอันฉลาดเฉลียว ทั่วทั้งทุกที่ทั่วแวง
 มีจิตใจแจ่มใส มีจิตสำนึกที่ดั่งงาม รักดีงามมีน่าย เป็นความหวังและเป็นอนาคตของชาติ
 เพราะ "คน คือกำลังของแผ่นดิน"

บรรณานุกรม

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , สำนักงาน . สรุปแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ .

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา , ๒๕๕๐ .

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , สำนักงาน . แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ . กรุงเทพฯ : เลือดทรายพรินทร์ , ๒๕๓๙

คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาการสาธารณสุข . แผนพัฒนาการสาธารณสุขในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕ . กรุงเทพฯ : องค์การสื่อเคาะน้ำทหารผ่านศึก , ๒๕๓๙

พนม พงษ์ไพบูลย์ . "ระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ" . เอกสารวิจัยส่วนบุคคล
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร , ๒๕๓๓ .

ภัทรพร สีโกณจัน (บรรณาธิการ) . ความรู้พื้นฐานทางศาสนา . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ๒๕๕๐ .

รุ่ง แก้วแดง . ปฏิวัติการศึกษาไทย . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน , ๒๕๕๐ .

วิจิตร ศรีสุขาน . การถอดถ่านภาพครูในกระแสโลกาภิวัตน์ . กรุงเทพฯ : ฝ่ายกิจการนิสิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ๒๕๓๙ .

อพรวิษฐ์ นาคกรรพ . ความฝันของแผ่นดิน . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตะวันออก , ๒๕๕๐ .

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับเป็นกฎหมาย . กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของคุรุสภา ,
๒๕๕๒ .

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานประเภทเรียงความ
เสนอชิงรางวัลเงินทุนภูมิพล
ประจำปีการศึกษา 2542

เรื่อง "คน : กำลังของแผ่นดิน"

นำเสนอโดย

นายวิระศักดิ์ เครือเทพ

นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ 1

หมายเลขประจำตัว 428 11815 24

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

คำนำจากผู้เขียน

ข้าพเจ้ามีความตั้งใจที่จะนำเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาประเทศไทยเมื่อสมัยที่ยังศึกษาในระดับปริญญาตรีที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2538 โดยการเสนอผลงานเข้าประกวดรางวัลเงินทุนภูมิพล แต่เนื่องจากภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในการบริหารกิจกรรมของสภานิสิตในขณะนั้น ทำให้ความตั้งใจของข้าพเจ้าไม่บรรลุผล

มาบัดนี้ ข้าพเจ้าได้กลับเข้ามาศึกษา ณ สถาบันอันทรงคุณค่าแห่งนี้อีกครั้งหนึ่ง ความตั้งใจที่มีอยู่เป็นทุนเดิมจึงได้ผลักดันความคิดของข้าพเจ้า และนำมาสู่ความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการนำเสนอแนวทางหนึ่งทีอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคนของชาติอย่างไม่รั้งรอแต่ประการใด ข้าพเจ้าหวังว่าความคิดของข้าพเจ้าที่ได้นำเสนอในผลงานชิ้นนี้จะเป็นพลังหนึ่งในการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยไปในทางที่ถูกที่ควร ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะเห็นคนไทยมีความสามารถเป็นที่ยอมรับจากคนทั้งโลก และหวังว่าอย่างน้อยที่สุด งานเขียนชิ้นนี้อาจช่วยจุดประกายความคิดของผู้อ่านอีกหลายท่านในการร่วมมือกันสร้างสรรค์สังคมของเราให้น่าอยู่มากยิ่งขึ้น

ความดีงามทั้งหมดแม้ว่าจะมีเพียงเล็กน้อย ข้าพเจ้าขอมอบให้กับคนไทยทุกคนที่พร้อมจะร่วมกันสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมไทยต่อไป

นายวีระศักดิ์ เครือเทพ

25 มกราคม 2543

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล : นายวีระศักดิ์ เครือเทพ
วันเดือนปีเกิด : 10 ธันวาคม 2517
อายุ : 25 ปี
ที่อยู่ปัจจุบัน : 130/20 หมู่ 1 ซอย 74 ถนนเพชรเกษม แขวงบางแคเหนือ
เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160
โทรศัพท์ : 413-4130, (01) 638-1284

การศึกษา

ระดับมัธยมศึกษา : โรงเรียนอัสสัมชัญ ธนบุรี
ระดับปริญญาตรี : รัฐศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2538
ระดับปริญญาโท : ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการศึกษาระดับปริญญาโท สาขา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2542
(หมายเลขประจำตัว 428 11815 24)

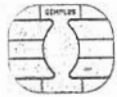
กิจกรรมระหว่างการศึกษา

- ประธานสภานิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2538
- ตัวแทนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเข้าร่วมประชุมใน South East Asian Student Leaders Conference 1995 ณ มหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย ปี 2539
- สมาชิกสภานิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2536-2538
- นักกิจกรรมดีเด่นด้านการบริหารกิจกรรมนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2538

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY BANGKOK THAILAND

บัตรประจำตัวนิสิต

เลขประจำตัว 428 11815 24

Weerasak Krueathep

ชื่อ นายวีระศักดิ์ เครือเทพ
Mr. Weerasak Krueathep

คณะ วิศวกรรมศาสตร์

ภาพถ่ายเมื่อ *25/05/42*

วันออกบัตร 25/05/42 วันหมดอายุ 24/06/44

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทรศัพท์ 2150871-3

2 0021 00066810 5

คน : กำลังของแผ่นดิน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คน : กำลังของแผ่นดิน

สู่การนำเสนอลักษณะของปัจเจกภิบาล

นายวีระศักดิ์ เครือเทพ*

บทนำ

ในกระบวนการและความพยายามแห่งการพัฒนา ประเทศต่างๆ ได้ดำเนินการอย่างมุ่งมั่นและตั้งใจในการขับเคลื่อนสังคมทั้งระบบให้เปลี่ยนแปลงไปสู่สภาวะที่มีคุณภาพและความสงบสุข ด้วยสังคมประกอบด้วยกลไกต่างๆ มากมาย กลไกเหล่านี้ต่างก็ถือกำเนิดขึ้นมาและทำหน้าที่ของตนตามที่ได้รับอาณัติมาจากสังคม

หากกลไกเหล่านี้ขาดการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างกันที่ด้อย่างเพียงพอแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อทำให้สังคมขาดดุลยภาพ และอาจนำไปสู่ความเสื่อมสลายและความผูกพันของสังคมดังเปรียบได้กับเครื่องจักรขนาดใหญ่ที่ฟันเฟืองแต่ละชิ้นต่างทำหน้าที่ของตนโดยขาดการประสานกับกลไกอื่นที่สัมพันธ์กัน และส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของเครื่องจักรนั้นอันใด กลไกของสังคมที่สลับซับซ้อนที่ทำงานอย่างไม่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ก็ย่อมทำให้สังคมเกิดความเสื่อมโทรมจากกลไกภายในได้ฉับนั้น

สังคมไทยผ่านช่วงเวลาของการพัฒนามาช้านาน ผ่านทั้งร้อนและหนาว ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอาจกล่าวได้ว่าโครงสร้างของสังคมไทยเปลี่ยนผ่านมาใน 3 ลักษณะ (ประมวลวาระสี : 2539) คือ สังคมสมัยโบราณ ที่ผู้คนในสังคมถูกหล่อหลอมด้วยวัฒนธรรม ขนบประเพณีไทยอันดีงาม ทำให้คนไทยมีนิสัยโอบอ้อมอารี และมีการรวมศูนย์จิตใจที่ผูกพันกันเหนียวแน่นพัฒนามาถึงสังคมสมัยใหม่ ที่เกิดการก้าวอย่างเข้ามาของเทคโนโลยีและกระแสแห่งทุนนิยม ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมแบบชนบทพลิกกลายเป็นสังคมเมืองอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และในปัจจุบันสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนผ่านเป็นสังคมยุคหลังสมัยใหม่ ที่ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลก การเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จนอาจคาดการณ์ไม่ได้ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับสังคมไทยของเรา

จากสังคมชนบทสู่สังคมเมือง จากสังคมเมืองสู่สังคมโลก หากสังคมไทยขาดการเตรียมพร้อมที่จะรองรับวิถีแห่งการเปลี่ยนแปลงก็เปรียบเหมือนว่าเรากำลังปล่อยให้สภาพแวดล้อมรอบ

* รัฐศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2538,

ปัจจุบันกำลังศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542 หมายเลขประจำตัวนิสิต 428 11815 24

ข้างเข้าครอบงำวิถีแห่งความเป็นไทย ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติก็อาจถูกสิ้นไปกับกระแสนานาชาตินิยมที่รุกเข้ามาอย่างรวดเร็ว คำถามที่คนรุ่นเราต้องคิดก็คือ เราจะปล่อยให้ปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นต่อหน้าต่อตาของเราหรือ? และเราในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม เราจะเตรียมการรับมือกับเหตุการณ์เช่นนี้อย่างไร เพื่อที่เราจะยังคงธำรงรักษาความเป็นรัฐชาติและเอกลักษณ์ของความเป็นไทยภายใต้ความเป็นสากลได้?

หากเราต้องการสร้างบ้านหลังที่มีความแข็งแรง คงทน และเป็นบ้านที่น่าอยู่ นอกจากการมีชิ้นส่วนต่างๆ ที่มีคุณภาพดีประกอบเข้าด้วยกันเป็นตัวบ้านแล้ว เราคงต้องอาศัยสถาปนิกออกแบบและจัดองค์ประกอบของชิ้นส่วนเหล่านั้นเพื่อทำบ้านให้น่าอยู่สมตามความตั้งใจ เช่นเดียวกันกับการสร้างสังคมที่มีคุณภาพ เราคงต้องอาศัยองค์ประกอบของสังคมที่มีคุณภาพ และได้รับการจัดระเบียบของชิ้นส่วนเป็นอย่างดีจาก "สถาปนิกของสังคม" คำตอบที่เราได้รับในเบื้องต้นของการสร้างสังคมที่มีคุณภาพก็คือ มีคนที่มีคุณภาพที่นอกจากเป็นกลไกขับเคลื่อนสังคมที่ดีแล้ว ยังต้องสามารถช่วยพัฒนาสังคมของเราให้มีคุณภาพด้วย

การจะสร้างและพัฒนาคนๆ หนึ่งให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มิใช่สิ่งที่กระทำกันได้ง่ายๆ ภายในระยะเวลาอันสั้น แต่ในทางตรงกันข้าม กลับจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจังเป็นระบบ และควรเริ่มต้นด้วยการเตรียมการขั้นพื้นฐานที่ดี อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคนไปอย่างมีทิศทาง สิ่งที่ต้องหาคำตอบต่อไปก็คือ แล้วเราจะทำอย่างไรในการสร้างคนที่พึงประสงค์?

ในเรื่องความฉบับนี้จึงจะเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์และนำเสนอสังคมไทยที่พึงประสงค์ เพื่อที่จะได้นำมาเป็นกรอบความคิดในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาคนไทย และจะนำเสนอต่อด้วยคุณลักษณะของคนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ และจะจบท้ายด้วยการนำเสนอกลไกในการพัฒนาคนเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสสังคมในอนาคตต่อไป

กระแสในสังคมไทยภายใต้กระแสโลก

หากวิเคราะห์ถึงปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน ปัญหารากเหง้าที่เป็นพื้นฐานของปัญหาอื่นๆ ในสังคมก็คือ "สังคมไทยไม่ได้ตั้งอยู่บนรากฐานของการใช้ปัญญา" สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการใช้ความจริงในการพัฒนาประเทศมาน้อยมาก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ "สังคมไทยพบกับวิกฤตทางปัญญา" ซึ่งในกรณีนี้จะขอนำเสนอตัวอย่างที่พบเห็นได้บ่อยทั้งในระดับพฤติกรรมบุคคล และระดับสังคมของเราที่มักจะมองข้ามความเป็นจริงตามเหตุและผล เพื่อประกอบกรวิเคราะห์สังคมไทยและคนไทยที่พึงประสงค์ในหัวข้อถัดไป มาพอสังเขปดังนี้

ตัวอย่างที่ใกล้ตัวและดูจะมีผลกระทบกับคนจำนวนมากในสังคมเราก็คือเหตุการณ์วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2540 มีนักวิเคราะห์หลายท่านได้ชี้ถึงสาเหตุของปัญหาที่

สำคัญก็คือ พฤติกรรมการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยและการเก็งกำไรระยะสั้นในการลงทุนที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จนนำไปสู่การแตกของฟองสบู่และเกิดผลกระทบในวงกว้างเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หากเราวิเคราะห์กันในเรื่องลึก จะพบว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายและการมองประโยชน์ระยะสั้นนี้ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความจริงในการคำนึงถึงความสามารถทางเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ การลงทุนเก็งกำไรในที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ที่ได้ก่อให้เกิดการผลิตและประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่กลับกลายเป็นการมองประโยชน์แบบฉาบฉวย เกิดการบริโภคนิยมและวัตถุนิยมอย่างรุนแรง และกลายเป็นภาพลวงตาของวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ที่ขาดการใช้ปัญญาไตร่ตรองการกระทำต่างๆ ที่เหมาะสม

ภาพอีกอย่างที่เราพบเห็นกันได้ไม่ว่าในวงกว้างก็คือ พฤติกรรมการเชื่อใจกลางของคลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเล่นการพนัน พฤติกรรมเหล่านี้เกิดจากการขาดการใช้ปัญญาไตร่ตรองตามความเป็นจริงว่า สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นผลของการกระทำในปัจจุบัน หากเราต้องการมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก็คงต้องตั้งใจประกอบอาชีพโดยสุจริต บากบั่น มานะและอดทนในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ซึ่งหากคนไทยมีแต่คิดว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะช่วยทำให้พวกเขามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ไม่มีความตั้งใจในการประกอบอาชีพของตนเองแล้ว ก็คงจะไม่มีสิ่งใดมาช่วยพัฒนาให้คุณภาพชีวิตเขาดีขึ้นได้

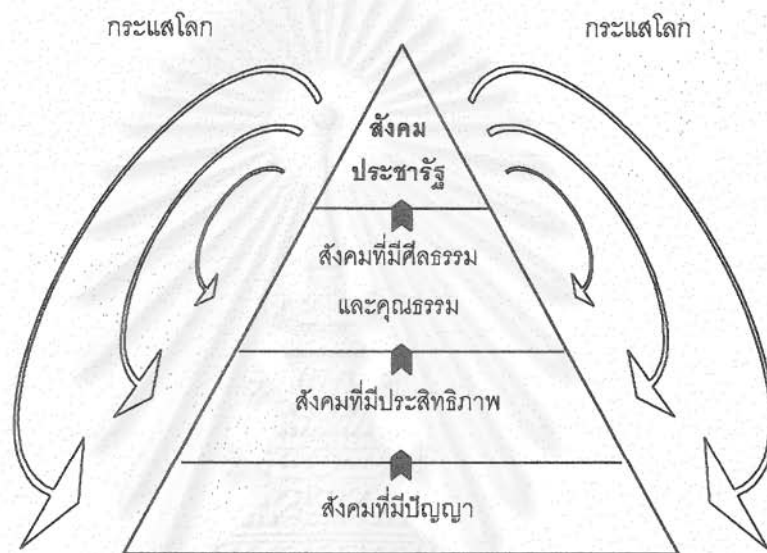
แม้ในกระบวนการของการพัฒนาคนไทยในปัจจุบันก็ได้สอนให้คนใช้ปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง การศึกษาไทยอยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้โดยการท่องจำ ไม่มีการฝึกให้คนวิเคราะห์ให้เข้าใจถึงสาเหตุและผลของสรรพสิ่งในโลก ไม่เข้าใจถึงความเป็นมาและเป็นไปของสังคมที่อยู่รอบตัวเรา ทำให้วิถีคิดของคนไทยจึงอยู่กับความเชื่อและการท่องจำปัญญาที่ใช้ในการมองปัญหาต่างๆ ในสังคมจึงถูกจำกัดด้วยความเชื่อแบบเดิมโดยขาดการพิจารณาเหตุผลและความจริงของสิ่งนั้นอย่างแท้จริง

ในระดับของการวิเคราะห์ที่สังคม จะพบว่าสังคมไทยมักจะให้การยกย่องคนที่มีอำนาจบารมี และทรัพย์สิน คนที่มีอำนาจมากหรือมีทรัพย์สินมากจะได้รับการยอมรับอย่างมากในสังคมไทยโดยปราศจากการพิจารณาคุณค่าความดีของคนๆ นั้นตามความเป็นจริง สังคมเปิดโอกาสให้คนเหล่านี้ให้เข้าไปมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจประเด็นปัญหาของบ้านเมืองเราอย่างมาก ผลที่ตามมาคือการมองถึงเฉพาะประโยชน์ของตน (Self Interest) ทำให้การตัดสินใจนโยบายสาธารณะเป็นไปเพื่อตอบสนองประโยชน์เฉพาะกลุ่มหรือพรรคพวกของตน และมองข้ามความจริงไปว่าคนส่วนใหญ่ของสังคมมีความต้องการอย่างไร ทำให้การพัฒนาสังคมกลายเป็นการพัฒนาให้กลุ่มชนชั้นนำของสังคมให้อยู่ครอบงำคนส่วนใหญ่ของสังคมต่อไปอีกยาวนาน

ตัวอย่างที่ยกมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสังคมไทยที่ทำให้เห็นภาพได้ว่าสังคมไทยจำนวนมากยังเวียนว่ายอยู่ในสิ่งที่เรียกว่าเป็น "ภาพลวงตา" หรือเรียกได้ว่าเป็น "มัจฉาทิฐิ" ที่ยึดมั่นในสิ่งที่

ไม่ถูกต้องเหมาะสมในการดำเนินชีวิต แล้วคำถามที่เราต้องหาคำตอบก็คือ เมื่อเราทราบปัญหาของสังคมปัจจุบัน แล้วสังคมไทยที่พึงประสงค์ควรมีลักษณะเช่นไร? ดังนั้น แนวความคิดที่จะนำเสนอต่อไปนี้คือ กระแสของสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตมีดังนี้

รูปภาพที่ 1 ลักษณะของสังคมไทยที่พึงประสงค์

ลักษณะประการแรกคือ สังคมไทยต้องอยู่บนพื้นฐานของการใช้ปัญญา กล่าวคือสังคมต้องมีปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องตามหลักเหตุผล คนไทยต้องรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัว อันจะทำให้การมององคภาพของสังคมในองค์รวมเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน มองสิ่งต่างๆ ด้วยความเป็นจริง ไม่มองว่าตัวเราแปลกแยกจากสังคมและสภาพแวดล้อม หากแต่เป็นส่วนหนึ่ง มีปฏิสัมพันธ์และได้รับอิทธิพลจากสังคม หากสังคมมีปัญญาย่อมส่งผลให้การพัฒนาสังคมเป็นไปอย่างมีเหตุผล

เมื่อสังคมมีปัญญา การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ก็เป็นไปอย่างมีเหตุผล นำมาซึ่งการประกอบกิจกรรมต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเป็นสังคมที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือเป็นสังคมที่สามารถสร้างประโยชน์สูงสุดได้ทั้งจากคน ระบบ และสภาพแวดล้อม ในขณะที่มีการสูญเสียทรัพยากรในระบบน้อย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ : 2541) เมื่อสังคมมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ ก็จะมีเอื้ออำนวยต่อความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ มีการใช้ทรัพยากรในด้านต่างๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดไปในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศสูงสุดในระยะยาว

ลักษณะสังคมประการที่สามคือ สังคมที่มีศีลธรรมเป็นเข็มทิศนำทาง เปรียบเสมือนสังคมที่มีจิตวิญญาณที่ถูกต้อง โดยมีศีลธรรมและคุณธรรมเป็นเครื่องนำทางให้สังคมก้าวไปในทางที่ถูก

ที่ควรและเหมาะสม ปรากฏจากการเบียดเบียนและการแสวงหาประโยชน์ใส่ตนโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง หากแต่ต้องเป็นสังคมที่สมาชิกประพาศติดต่อกัน มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่ลักษณะของสังคมในอุดมคติคือ "สังคมประชาธิปไตย"

ในอนาคต สังคมไทยย่อมมีความหลากหลายมากขึ้น เปรียบเป็น "สังคมพหุเอทานิยม" ซึ่งเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มคนจำนวนมากที่มีความแตกต่างทั้งทางด้านความคิด ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีการดำเนินชีวิต แต่ก็สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข ไม่มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม แต่จะมีจะมีการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สามารถสร้างชุมชนของตนเองที่มีความแข็งแกร่ง และก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆ ด้าน

เมื่อสังคมมีความเข้มแข็ง ประโยชน์ที่จะได้รับก็จะย้อนกลับเข้ามาพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป เป็นสังคมที่มีการใช้ปัญญาในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันของสมาชิก เมื่อดำรงชีวิตอย่างมีความสุขก็ก่อให้เกิดการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ อาศัยพึ่งพากันและกัน โดยมีศีลธรรมและคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว สามารถร่วมกันสร้างสรรค์พัฒนาสังคม อันจะส่งผลให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมอย่างสมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมิได้ดำรงอยู่อย่างเป็นเอกเทศในสังคมโลก หากแต่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การพัฒนาของสังคมไทยจึงต้องเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกระแสต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกนี้ เช่น กระแสประชาธิปไตย, กระแสสิทธิมนุษยชน, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ, การพัฒนาเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาสังคมไทยจึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสต่างๆ ของสังคมโลก เพื่อที่ประเทศไทยจะคงขีดความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่นได้อย่างทัดเทียม

คนไทยที่พึงประสงค์ : วิเคราะห์ลักษณะของปัจเจกภิบาล

เมื่อได้วิเคราะห์ถึงลักษณะของสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต ก็นำมาซึ่งกรอบในการกำหนดทิศทางในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดลักษณะสังคมตามที่ต้องการ ซึ่งในที่นี้จะขอนำเสนอคุณลักษณะของคนไทยที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศคือ "ปัจเจกภิบาล"

ปัจเจกภิบาล มาจากคำว่า "ปัจเจก" ซึ่งหมายถึง ความเป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ส่วนคำว่า "อภิบาล" หมายถึง ผู้ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำ ดังนั้น ปัจเจกภิบาลจึงหมายถึงบุคคลแต่หลักคนที่มีความเป็นผู้นำที่สามารถช่วยให้สังคมไทยพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

ลักษณะของบุคคลที่มีความเป็นผู้นำที่จะนำเสนอนี้ จะมีความสอดคล้องกับสภาพสังคม ในอนาคตที่พึงประสงค์ กล่าวคือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของปัจเจกจากสถาบันจะมีส่วนช่วยสร้าง สังคมที่เราต้องการได้ ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. คนที่มีปัญญาเป็นเครื่องนำทาง เพื่อสามารถสร้างสรรค์สังคมให้มีปัญญาเป็นพื้นฐาน กล่าวคือคนไทยจะต้องใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต มีความสามารถในการใช้วิจารณญาณ ในการดำเนินชีวิตมากกว่าการดำเนินชีวิตเพียงเพื่อตอบสนองต่ออารมณ์ ความรู้สึกและความ ต้องการของตนเอง เงื่อนไขประการสำคัญที่แสดงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ก็คือ มนุษย์สามารถใช้ "ปัญญา" ในการหยั่งรู้ถึงธรรมชาติ และสามารถให้เหตุผลและความคิดสร้างสรรค์ ทำให้มนุษย์ ก้าวหลุดพ้นจากการดำเนินชีวิตที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานไปสู่การแสวงหาความจริงใน โลก คนไทยที่มีลักษณะเป็นผู้นำที่มีปัญญาวิธี มีการใช้ปัญญาในลักษณะดังต่อไปนี้

1.1. มีเหตุมีผล กล่าวคือสามารถใช้ความคิดของตนแยกแยะเหตุและผลของสิ่ง ต่างๆ ตามความเป็นจริง สิ่งใดดี สิ่งใดเลว สิ่งใดเป็นความเห็น สิ่งใดเป็นความจริง เพื่อสามารถ ดำเนินชีวิตและตัดสินใจในสิ่งที่กระทำได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยไม่นำเอาอารมณ์และ ความรู้สึก หรือความเชื่ออย่างมมายมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

1.2. มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การพัฒนาของสังคมเกิดจาก การคิดค้นประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องมือต่างๆ ของมนุษย์ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกสบายให้แก่ มนุษย์ทั้งในทางวัตถุและทางจิตใจ ผู้ที่มีปัญญาคือผู้ที่ใช้ความคิดของตนไปในทางสร้างสรรค์สิ่งที่มี ประโยชน์ รู้และกล้าที่จะคิดแตกต่างจากเดิมไปสู่สิ่งที่ดีกว่า

1.3. ใช้ปัญญาค้นหาความจริง หลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้นในโลกอาจเป็นสิ่งที่ ธรรมชาติสร้างขึ้น หลายอย่างเป็นสิ่งที่มนุษย์ปรุงแต่งขึ้น คนไทยต้องเป็นผู้นำทางปัญญาของ สังคมโลกในการพิจารณาไตร่ตรองได้ว่าสิ่งใดคือความจริงที่มีอยู่ในธรรมชาติ สิ่งใดไม่ใช่ความจริง เพื่อมิให้การดำเนินชีวิตของเราตกอยู่ในภพมายาที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง และเมื่อเราพบว่าสิ่งใดไม่ ถูกต้อง เราก็ต้องพร้อมที่จะใช้ปัญญาเสนอการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ถูกต้องหรือสิ่งที่เป็นความจริง ให้บังเกิดขึ้นเพื่อทดแทนสิ่งที่ผิดพลาดในสังคม

1.4. มีปรัชญาในการดำเนินชีวิต คนไทยต้องเป็นมีโลกทัศน์ที่มีคุณค่า เพื่อให้ยึด ถือในการดำเนินชีวิตและนำไปสู่การปฏิบัติที่บังเกิดผล โดยปรัชญาในการดำเนินชีวิตต้องมี ลักษณะที่สร้างสรรค์สังคมที่ดงามร่วมกัน เช่น ความยึดมั่นในการประกอบอาชีพสุจริต เป็นต้น หากคนไทยมีปรัชญารากฐานในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ก็จะนำไปสู่การมุ่งประพฤติปฏิบัติตาม อุดมการณ์เหล่านั้นอย่างแรงกล้า ซึ่งจะช่วยพัฒนาสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าได้

1.5. มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและฝึกฝนตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะในอนาคต สิ่งต่างๆจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คนที่มีความสามารถที่จะช่วยพัฒนาสังคมคือคนที่มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และพร้อมที่จะปรับตัวอยู่ตลอดเวลา คนที่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลาคือคนที่มีการฝึกฝนปัญญา อันจะช่วยให้ นำพาเอาความรู้ใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้พัฒนาสังคมไทยได้

การเริ่มต้นสร้างคนไทยด้วยการสร้างปัญญาจึงนับเป็นหัวใจสำคัญในขั้นแรกที่จะทำให้ เกิดสังคมแห่งการใช้ปัญญา หลายประเทศได้สร้างสังคมด้วยการสร้างปัญญาให้กับคนในชาติมา มากแล้ว เช่น ประเทศญี่ปุ่น, ประเทศสิงคโปร์ ฯลฯ ประเทศเหล่านี้สามารถวางรากฐานของการ พัฒนาได้ในระยะยาว ดังนั้นคนไทยจึงควรได้รับการฝึกฝนการใช้ปัญญาที่ถูกต้องและเหมาะสม กับสภาพของสังคม เพื่อที่จะก้าวทันไปสู่การพัฒนาในขั้นถัดไป

2. คนที่มีประสิทธิภาพ การที่ประเทศไทยจะก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนา จำเป็น ต้องมีการดำเนินการในด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่ทราบกันดีว่าทรัพยากรนั้นมีอยู่อย่าง จำกัด จึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการและการบริหารที่ดีเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เหล่านั้นอย่างสูงสุด คนก็คือเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการช่วยให้การดำเนินกิจกรรมในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อให้คนไทยเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ จึงต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1. คนที่ทำงานเป็น คนที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่คนที่มีแต่ความรู้ในเชิงทฤษฎี แต่ ต้องเป็นคนที่สามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในการทำงานจริงได้อย่างเหมาะสม รู้จักการ ทำงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม สามารถวิเคราะห์หาสาเหตุและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่าง ถูกต้อง

2.2. มีความขยันและตั้งใจทำงาน ความขยันเป็นสัญลักษณ์ของความพยายาม กระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความตั้งอกตั้งใจ ไม่ย่อท้อต่อปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น แต่เป็นคนที่มีความ มุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหา หยดน้ำสักรักความสะอาดกสบายและรักสนุก ไปสู่คนที่เอาจริงเอาจังใน การทำงาน อันจะช่วยให้การประกอบกิจกรรมต่างๆ ของสังคมประสบความสำเร็จด้วยดี

2.3. มีวิถีการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง กล่าวคือ คนไทยจะต้องมีวิถีทางในการ ดำเนินชีวิตที่เหมาะสมแก่อัตภาพของตน ไม่ควรมีนิสัยสุขุ่ยสุข่า และใช้จ่ายอย่างเกินขีดความ สามารถของตน หากแต่ควรรู้จักมัธยัสถ์ อดออม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาทาง เศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

เมื่อเราสามารถสร้างคนที่มีประสิทธิภาพทั้งในการทำงานและในการดำเนินชีวิต องคาพยพของปัจเจกภพที่ประกอบกันเข้าเป็นชุมชนก็จะช่วยกันพัฒนาให้สังคมมีประสิทธิ ภาพมากขึ้นต่อไป

3. คนที่มีศีลธรรมและคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ถือเป็นลักษณะสำคัญที่จะช่วยก่อให้เกิดสังคมที่มีศีลธรรมที่สมาชิกในสังคมสามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างสงบสุข ความวุ่นวายต่างๆ ที่เกิดในสังคมปัจจุบันเป็นเพราะคนจำนวนมากยังขาดศีลธรรมที่ดีในการดำเนินชีวิต เช่น ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในวงการต่างๆ ที่พบเห็นกันทั่วไป เป็นต้น เพื่อให้คนไทยเป็นปัจเจกภิบาลหรือเป็นผู้นำที่มีความสมบูรณ์นั้น เราจำเป็นต้องสร้างคนไทยให้ยึดมั่นในศีลธรรมและคุณธรรมอันดีงาม เพื่อสามารถสร้างสรรค์สังคมไทยให้ก้าวไปสู่ความดีงาม โดยควรปลูกฝังสิ่งต่างๆ ดังนี้

3.1. การยึดมั่นในศีลห้าตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคำสอนและหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย อันจะนำไปสู่การใช้ชีวิตที่ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันภายในสังคม

3.2. มีวิธีคิดแบบอริยสัจจ์หรืออริยสัจสี่ ได้แก่ ทุกข์ คือการมองปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามเหตุและผล สมุทัย คือพิจารณาสาเหตุที่มาของปัญหานั้น นิโรธ คือการกำหนดจุดหมายที่ต้องการจะแก้ไข มรรค เป็นการกำหนดวิธีการหรือข้อปฏิบัติเพื่อแก้ไขสาเหตุของปัญหา ทั้งหมดนี้เป็นวิธีการคิดที่ควรที่จะพัฒนาให้มีขึ้น อันจะช่วยส่งผลให้คนไทยหลุดพ้นจากความเข้าใจผิด และความลุ่มหลง และสามารถแก้ไขปัญหาในสังคมให้บรรเทาลงได้

3.3. มีค่านิยมรักความสันโดษ กล่าวคือ เป็นคนไทยที่มีความพอใจในสิ่งที่หามาได้ด้วยกำลังของตนอย่างสุจริตหลังจากที่ได้พยายามอย่างเต็มความสามารถ แม้จะมีวัตถุทรัพย์สินเงินทองไม่มากก็มีความสุขได้ การที่คนไทยมีคุณธรรมในลักษณะนี้ก็จะช่วยลดการแก่งแย่งชิงดีกันในสังคมลง ลดความทะเลาะเบาะแว้งจากการเบียดเบียนกันและกัน อันจะช่วยให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยมากขึ้น

3.4. มีค่านิยมแห่งการพึ่งตนเอง กล่าวคือคนไทยที่จะเป็นผู้ที่มีลักษณะของผู้นำ ต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และมีความพยายามในการพึ่งตนเองในการประกอบการต่างๆ ต้องเป็นคนที่มีความมานะอดทน และเมื่อตนเองสามารถช่วยเหลือตนเองได้แล้ว ก็ควรจะไปปฏิบัติตนที่เป็นกัลยาณมิตร คือพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น และเมื่อทุกคนช่วยเหลือตนเองได้ ก็จะสามารถช่วยเหลือสังคมให้พัฒนาต่อไปได้

3.5. ค่านิยมแห่งคุณค่าของชีวิต กล่าวคือ คนที่มีลักษณะของความเป็นผู้นำ หรือปัจเจกภิบาลของสังคม จะต้องดำรงชีวิตเพื่อคุณค่าของชีวิตที่มีมากกว่าการหลงใหลในลาภ ยศ สรรเสริญ หรือวัตถุต่างๆ แต่ต้องเป็นคนที่มีความเข้าใจในโลกธรรมทั้งแปด คือ ทุกข์ สุข สรรเสริญ นิรโทษ ลาภ เสื่อมลาภ ยศ เสื่อมยศ ซึ่งเป็นสิ่งธรรมดาที่มีอยู่ในสังคม คนไทยต้องเป็นผู้ที่ให้คุณค่ากับการฝึกฝนและปรับปรุงชีวิตไปสู่สิ่งที่ดีงามอยู่ตลอดเวลา หากคนเราปรับปรุงชีวิตให้เจริญงอกงาม ก็จะช่วยจรรโลงสังคมให้ก้าวไปเป็นสังคมที่สงบสุขได้

ศีลธรรมและคุณธรรมในการดำเนินชีวิตถือเป็นลักษณะประการที่สามที่จะช่วยพัฒนาให้สังคมก้าวขึ้นไปสู่สภาพสูงสุดของสังคม นั่นคือ "สังคมประชาธิปไตย (Civil Society)" นั่นก็คือเป็นสังคมที่สมาชิกมีการรวมตัวและจัดระบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีการดูแลและพัฒนาสมาชิกและชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า

การรวมกลุ่มของชุมชนต่างๆ เป็นประชาสังคมเหล่านี้ สมาชิกจะมีอุดมการณ์ร่วมกันในการพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ สมาชิกจะร่วมกันพิจารณาและร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง พยายามลดการพึ่งพาจากรัฐ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมในระยะยาว

การจะพัฒนาชุมชนเหล่านี้ จำเป็นต้องมีผู้นำของชุมชนที่มีความสามารถ มีความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับจากสมาชิกในชุมชนนั้น ดังนั้น ในเป้าหมายระดับสูงสุดของการสร้างสังคมประชาธิปไตย คือการสร้างให้คนมีคุณลักษณะของผู้นำที่สมบูรณ์พร้อมทุกด้าน เป็นผู้นำที่สามารถประสานพลังจากสมาชิกรวมเข้าเป็นพลังของชุมชนที่มีความแข็งแกร่ง และสามารถพัฒนาประโยชน์ให้กับสังคม ซึ่งความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ของปัจเจกภพที่ช่วยสร้างประชาธิปไตย มีลักษณะดังนี้

4. คนที่มีความเป็นผู้นำของชุมชนอย่างสมบูรณ์ ในอนาคต สังคมไทยจะมีความหลากหลายของกลุ่มคนต่างๆ ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งในด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อต่างๆ แต่ภายในความแตกต่าง สังคมไทยก็ยังคงประสานความแตกต่างกันภายใต้ของความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติไทยที่หยั่งรากฝังลึกมานาน หรือเรียกว่า "แตกต่างแต่ไม่แตกแยก" กลุ่มคนต่างๆ จะรวมตัวกันเพื่อสร้างเครือข่ายของการเรียนรู้และการช่วยเหลือพึ่งพากันและกัน การรวมกลุ่มที่มีโครงสร้างที่เข้มแข็งเช่นนี้ นอกจากจะมีสมาชิกของสังคมที่ดีแล้ว ย่อมต้องมีผู้นำที่มีความสามารถดังต่อไปนี้

4.1. ผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูง กล่าวคือ มีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี มีความสามารถในการบริหารงานของชุมชน และมีการตัดสินใจที่ดีที่จะเลือกประโยชน์ให้เกิดแก่กลุ่มชุมชน นอกจากนี้ ผู้นำที่ดีต้องสามารถจัดการระบบความสัมพันธ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่ทางการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

4.2. ผู้นำที่มีวิธีคิดที่รอบด้าน กล่าวคือในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา ผู้นำย่อมต้องเป็นผู้ที่มีการตัดสินใจที่รอบคอบอันเกิดมาจากกระบวนการคิดที่เป็นระบบและรอบด้าน ซึ่งก็คือความสามารถในการคิดในลักษณะต่างๆ คือ คิดเชิงวิพากษ์ คิดเชิงวิเคราะห์ คิดเชิงสังเคราะห์ คิดเชิงเปรียบเทียบ คิดเชิงมโนทัศน์ คิดเชิงสร้างสรรค์ คิดเชิงประยุกต์ คิดเชิงองค์รวม

คิดเชิงบูรณาการ และคิดเชิงอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้การตัดสินใจของผู้นำเป็นไปอย่างสมบูรณ์ และ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาสังคมได้

4.3. ผู้นำที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกชุมชน คือเป็นผู้นำที่มีบารมี ประชาชน ในชุมชนให้ความศรัทธาอย่างแท้จริง ทั้งนี้เพราะว่าภารกิจในการพัฒนาชุมชนนั้นมิใช่เรื่องง่าย การดำเนินการพัฒนาชุมชนย่อมมีอุปสรรคและปัญหามากมาย การหากชุมชนขาดผู้นำทางจิตใจ ที่ดี หรือผู้นำไม่สามารถประสานจิตใจของสมาชิกให้เป็นหนึ่งเดียวกันแล้ว พลัง (Synergy) ของ การพัฒนาจากสมาชิกชุมชนก็คงไม่เกิด และชุมชนก็คงไม่พัฒนา แต่ถ้าหากผู้นำสามารถเป็นศูนย์ รวมจิตใจของสมาชิกชุมชนที่ดีแล้ว ก็จะทำให้เกิดพลังชุมชนอันมหาศาลที่จะผลักดันให้สังคมเกิด การพัฒนาได้อย่างแท้จริง

4.4. ผู้นำที่เป็นสมาชิกของชุมชนที่ดี กล่าวคือผู้นำนอกจากจะสร้างความเป็นชุมชน ให้บังเกิดขึ้นในสังคมแล้ว ย่อมต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นสมาชิกของสังคมที่ดี ช่วยเหลือเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม และบรรทัดฐานของชุมชน หากผู้นำประพฤติตนไม่ เหมาะสมเองเสียแล้ว ประพฤติตนแบบยกตนข่มท่าน ก็อาจก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาในตัวผู้นำ และอาจส่งผลกระทบต่อความร่วมมือกันภายในชุมชนได้

ลักษณะของผู้นำที่สมบูรณ์ถือเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการพัฒนาคนไทยให้เป็นปัจเจกภาพิ บาลที่เพียบพร้อม และสามารถรับผิดชอบสังคมให้ก้าวหน้าต่อไป แต่การที่คนไทยจะสามารถแข่งขัน ได้ในเวทีโลก จำเป็นต้องมีการพิจารณาถึงปัจจัยรอบข้างโดยเฉพาะปัจจัยที่ว่าสังคมไทยอยู่ ภายใต้อิทธิพลของกระแสโลก การพัฒนาคนไทยจึงนอกจากจะต้องสอดคล้องกับกระแสของสังคมไทยแล้ว ยังควรสอดคล้องกับกระแสของโลกด้วย ดังนั้น คุณลักษณะประการที่ 5 ในการพัฒนาปัจเจกภาพิ บาลจึงมีดังนี้

5. คนไทยในกระแสโลก เนื่องจากโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สิ่งที่ทำน สมัยอาจกลายเป็นล้าสมัยได้ภายในเวลาอันสั้น กระแสแห่งการพัฒนาเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โลกแห่งอนาคตจะเป็นโลกที่มีระบอบประชาธิปไตยเป็นที่ตั้ง ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชน คำนี้ถึงการใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างกลมกลืน ดังนั้นปัจเจกภาพิ บาลในกระแส โลกควรมีลักษณะดังนี้

5.1. เป็นผู้ที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย เนื่องจากการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยของประเทศพัฒนาทั้งหลายเป็นตัวอย่างที่ดีของการพัฒนาประเทศ การมีอิสระใน การปกครองและรับผิดชอบต่อตนเองในกระแสแนวคิดของประชาธิปไตยจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับ การพัฒนาสังคมต่อไปในอนาคต คนไทยจึงจำเป็นต้องยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยทั้งในการ

ดำเนินชีวิตและการตัดสินใจ เพื่อจะส่งเสริมให้การปกครองประเทศเป็นไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และช่วยพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริง

5.2. มีการติดตามความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากโลกกำลังก้าวเข้าสู่การพัฒนาทางเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนเรา ความเข้าใจในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงนับเป็นสิ่งจำเป็นที่พึงประสงค์ คนไทยต้องสามารถประยุกต์ใช้วิทยาการเหล่านั้นกับชุมชนและสังคมของตนเอง เพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานของประชาสังคมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

5.3. สามารถติดต่อสื่อสารกับคนได้ทุกมุมโลก เพราะโลกของเรากำลังก้าวสู่ภาวะของการไร้พรมแดน การติดต่อสื่อสารระหว่างสังคมจึงถือเป็นสิ่งปกติ คนไทยต้องสามารถติดต่อสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และต้องมีความสามารถในภาษาที่สองโดยเฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งถือเป็นภาษาสากล ที่จะสามารถใช้ในการติดต่อสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว เพื่อช่วยสนับสนุนให้การแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลข่าวสารกับคนในต่างสังคมนั้นเป็นไปอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ

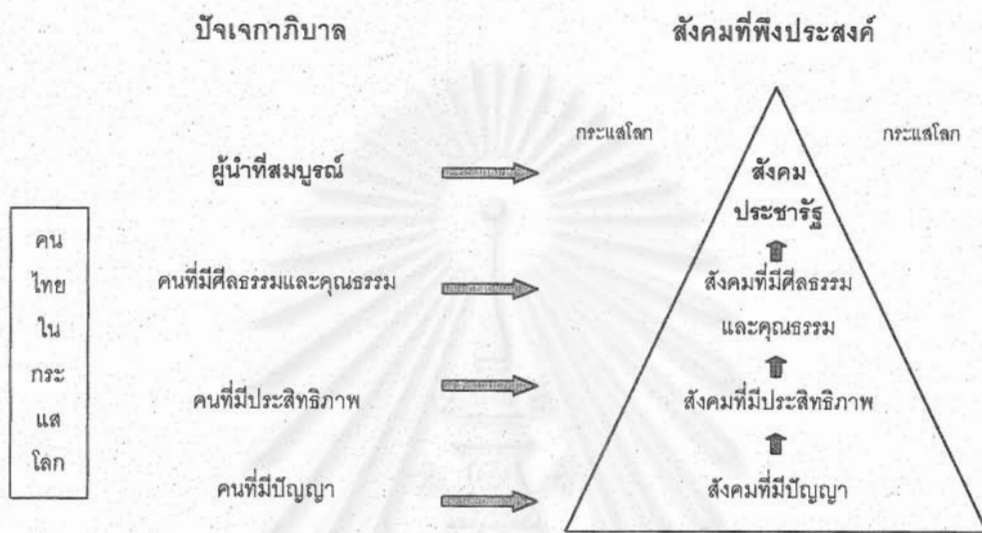
5.4. มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เพราะท่ามกลางกระแสของการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมอย่างแพร่หลายนั้น หากคนไทยไม่ธำรงรักษาเอกลักษณ์อันดีงามของความเป็นไทยไว้ ในอนาคตเราอาจไม่มีวัฒนธรรมไทยไว้ให้ลูกหลานของเรา คนไทยในอนาคตจึงจำเป็นต้องช่วยกันทำนุบำรุงรักษาศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของไทยให้คงอยู่กับเราไปตราบนานเท่านาน

ลักษณะทั้ง 5 ประการที่พึงประสงค์ที่จะสร้างคนไทยให้เป็นปัจเจกภพที่พร้อมจะเป็นผู้นำของตนเองและเป็นผู้นำของสังคมที่ดีนั้น เป็นการวิเคราะห์โดยเชื่อมโยงกับลักษณะของสังคมที่พึงประสงค์ การจะสร้างและพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะต่างๆ ตามกล่าวแล้วนั้นจึงถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการไปควบคู่กับการพัฒนาสังคมที่ต้องอาศัยการพัฒนาจากพื้นฐาน คือการสร้างคนที่มีปัญญาเพื่อพัฒนาสังคมให้มีปัญญา การสร้างคนที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ผลผลิตของสังคมมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาคนให้มีศีลธรรมและคุณธรรมเพื่อสร้างสรรค์สังคมที่สงบสุขและเป็นระเบียบ และพัฒนาไปสู่สังคมประชาธิปไตยที่สมาชิกของชุมชนมีความเป็นผู้นำและพร้อมที่จะปกครองตนเอง เพื่อให้สังคมไทยสามารถก้าวผ่านไปเป็นสังคมที่พัฒนาในเวทีโลกได้อย่างทัดเทียม

สิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาต่อเนื่องจากลักษณะของคนไทยที่เป็นปัจเจกภพที่พร้อมจะปกครองตนเองแล้วนั้น คนในกลุ่มต่างๆ ของสังคมไทยที่มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ควรจะต้องมีลักษณะต่างๆ ตามที่เสนอไว้ครบถ้วนทุกประการหรือไม่ คำตอบในที่นี้ก็คือ "คนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยในอนาคตควรมีคุณลักษณะครบทั้งห้าประการ" หากแต่ว่ากลุ่ม

คนที่มีบทบาทหน้าที่ในสังคมที่แตกต่างกันอาจมีระดับความเข้มข้นของคุณลักษณะเหล่านี้มากน้อยต่างกันไป ทั้งหมดสามารถแสดงให้เห็นดังภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2 คุณลักษณะของปัจเจกบุคคลและสังคมที่พึงประสงค์

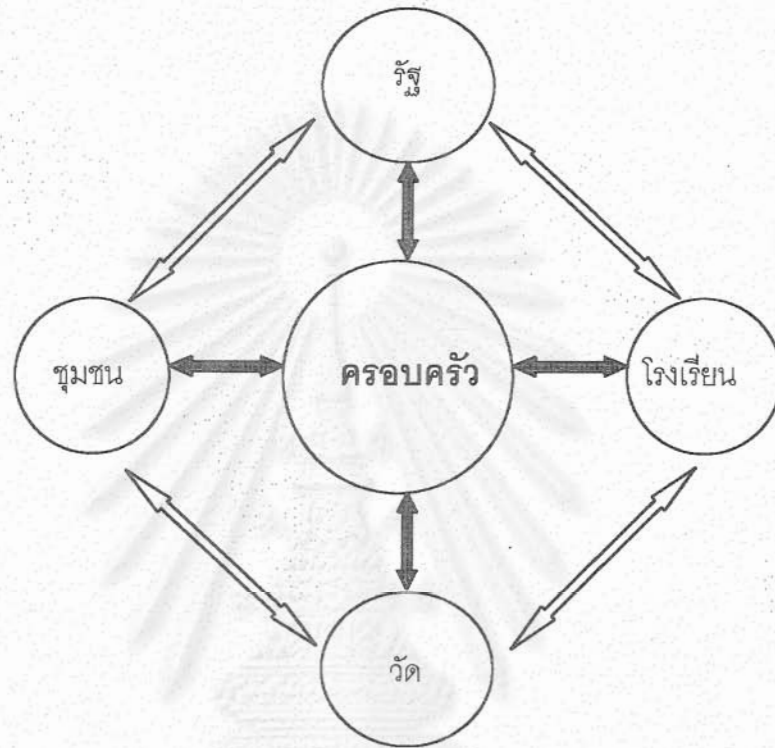
จากภาพ คนไทยทุกคนควรมีลักษณะครบทั้งห้าประการเพื่อที่จะสนับสนุนต่อการสร้างประชาสังคม สามารถปกครองและรับผิดชอบตนเองได้ดี แต่สำหรับผู้ที่ผู้นำในสังคมนอกจากจะมีคุณสมบัติทั้งห้าประการที่ครบถ้วน ความเป็นผู้มีศีลธรรมและคุณธรรม และมีความเป็นผู้นำอย่างสมบูรณ์ถือเป็นสิ่งที่จะต้องมีย่างโดดเด่นเป็นพิเศษ หรือเรียกว่าเป็น "ปราชญ์สังคม" คือเป็นผู้นำที่มีความสามารถทั้งทางสติปัญญา ความคิดอ่านและการกระทำที่มีคุณภาพ เพื่อที่จะนำสังคมให้พัฒนาก้าวหน้าไปในทิศทางที่ถูกต้อง และสามารถสร้างพลังชุมชนให้เกิดขึ้น นำไปสู่แรงขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวหน้าไปตามที่ต้องการ

กลไกการปรุงแต่งคุณลักษณะของปัจเจกบุคคล

สิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาอีกประการสุดท้ายที่ไม่ควรมองข้ามคือ เมื่อเราทราบถึงลักษณะของสังคมและกำลังคนของสังคมที่เราต้องการแล้ว เราจะมีกลไกในการสรรค์สร้างให้สิ่งเหล่านี้บังเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างไร และมีปัจจัยใดที่เราต้องพิจารณาในการผสมผสานกลไกเหล่านั้นเข้ากันอย่างบูรณาการ (Integration) เพื่อจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคนได้อย่างแท้จริง

สำหรับกลไกที่เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคนของสังคมไทยอาศัยกลไกที่มีอยู่แล้วทั้ง 5 องค์ประกอบ โดยต้องทำหน้าที่อย่างสอดคล้องและมีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาคนดังนี้

รูปภาพที่ 3 กลไกหลักในการพัฒนาคนของชาติ

กลไกหลักที่เป็นแกนในการพัฒนาคุณลักษณะต่างของปัจเจกบุคคลคือ **ครอบครัว** สถาบันครอบครัวนำเป็นกลไกแรกที่ทำหน้าที่ในการปลูกฝังและพัฒนาความรู้สติปัญญาของเรา ความคิดอ่าน ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนเริ่มพัฒนามาจากครอบครัว การพัฒนาปัจเจกบุคคลจึงต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว จากนั้นเมื่อคนเข้าศึกษา **โรงเรียน** ก็จะเป็นสถานที่ที่เน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ความสามารถด้านต่างๆ ให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น สามารถช่วยให้เราประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ **วัด** จะเป็นกลไกในการช่วยเพาะบ่มศีลธรรมและคุณธรรมให้กับปัจเจกบุคคล **ชุมชน** จะฝึกฝนการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ฝึกฝนภาวะความเป็นผู้นำ และการยอมรับร่วมกัน ในกติกาของชุมชน ส่วน**ภาครัฐ** จะทำหน้าที่ในการกำหนดมาตรการ นโยบายและให้การสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณในการพัฒนาคนไทยให้เป็นปัจเจกบุคคล

กลไกทั้ง 5 ประการนี้ต่างก็ทำหน้าที่ในการสร้างคนให้เป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนในการพัฒนาคนอย่างสอดคล้องและมีทิศทางไปในแนวเดียวกัน โดยเป้าหมายสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ของกลไกเหล่านี้คือ **การให้การศึกษาและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ เพื่อสร้างคนให้เต็มคน**

การศึกษาที่ช่วยสร้างคนให้เต็มคนก็คือ การสร้างคนไทยให้มีลักษณะของปัจเจกภิบาล โดยยึดหลักการในการให้การศึกษาทั้งในแบบที่เป็นทางการ คือการศึกษาในระบบและในห้องเรียน กับการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ คือการเรียนรู้และการขัดเกลาทางสังคม ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาที่สร้างปรัชญาความคิด กล่าวคือให้การเรียนรู้ที่เข้าใจถึงแก่นของศาสตร์ต่างๆ เพื่อจะนำไปสู่การค้นหาคำความจริงและส่งเสริมค่านิยมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. การศึกษาที่พัฒนาคนให้สมบูรณ์ คือการศึกษาที่มุ่งทำให้คนเข้าใจชีวิต สามารถยกระดับจิตใจและเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่คนในสังคมไทยได้
3. การศึกษาเพื่อปวงประชา คือการให้การศึกษาที่ทำให้คนไทยดำรงชีวิตอย่างมีความหมาย และสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศและมนุษยชาติส่วนร่วมได้

กล่าวโดยสรุปแล้ว การสร้างคนไทยให้เป็นกำลังคนที่สำคัญในการพัฒนาสังคมไทยให้มีความก้าวหน้าที่ยั่งยืนนั้น ต้องพัฒนาคนให้มีความสอดคล้องกับสภาพของสังคมในอนาคต อันจะทำให้การดำรงอยู่ของสังคมเป็นไปอย่างมีความหมาย กล่าวคือเป็นสังคมที่อยู่บนรากฐานของการใช้ปัญญา มีการดำเนินการต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ สังคมมีศีลธรรมและคุณธรรมเป็นที่มั่น อันจะนำไปสู่การมีประชาสังคมที่สมาชิกใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุข และสามารถดำรงอยู่ภายใต้สังคมโลกได้อย่างสอดคล้องและกลมกลืน

เมื่อภาพแห่งสังคมที่พึงประสงค์มีความชัดเจน ก็จะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาคนไทยให้เป็นปัจเจกภิบาลที่ชัดเจนเช่นกัน คือเป็นคนที่มีความเป็นผู้นำอยู่ในตัวเอง ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะต่างๆ คือ เป็นผู้ที่มีปัญญา เป็นคนที่มีประสิทธิภาพ มีคุณธรรมและศีลธรรมในการดำเนินชีวิต เป็นสมาชิกของชุมชนที่มีคุณภาพ และมีความสามารถทัดเทียมกับคนในชาติอื่นๆ เมื่อปัจเจกภิบาลได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับกระแสสังคมแล้ว พลังจากปัจเจกภิบาลเหล่านี้จะกลายเป็นพลังย้อนกลับที่สำคัญในการสร้างสังคมที่พึงประสงค์

คนที่พัฒนาจึงสร้างสังคมให้พัฒนา เมื่อสังคมพัฒนาก็จะเกื้อหนุนให้คนพัฒนา เมื่อกลไกเช่นนี้เกิดเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เราย่อมคาดหวังถึงความหมายของชีวิต และความหมายของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคม และเมื่อเวลานั้นมาถึง สังคมไทยก็จะพบกับความเป็นไท เกิดการพัฒนา และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, คลื่นลูกที่ 5 ประชาชนสังคม:สังคมไทยที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21, กรุงเทพฯ : ชัคเซสมิเดีย, 2541.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, มองฝันวันข้างหน้า : วิสัยทัศน์ประเทศไทยปี 2560, กรุงเทพฯ : ชัคเซสมิเดีย, 2541.

ธีรยุทธ บุญมี, ธรรมรัฐแห่งชาติ : ยุทธศาสตร์กู่หายนะประเทศไทย, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ สายธาร, 2541.

ประเวศ วะสี, กระแสใหญ่ในสังคมไทยกับความมั่นคงของประเทศไทย, กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2533.

ประเวศ วะสี, ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคมและศีลธรรม, กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน, 2541.

ประเวศ วะสี, ยุทธศาสตร์ทางปัญญาของชาติ, กรุงเทพฯ : มุลินนิภูมิปัญญา, 2539.

พระธรรมปิฎก, บทบาทนักศึกษาในการส่งเสริมพุทธศาสนา, กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, 2540.

พระธรรมปิฎก, อุทิศคติของคนหนุ่มสาว, กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, 2540.

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, คู่มือการดำเนินชีวิตสำหรับประชาชนปี 2541 และทฤษฎีใหม่, พระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์, ประชาสังคมในมุมมองตะวันตก : อ่านและสอนที่จอห์นส์ฮอปกินส์, กรุงเทพฯ : สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, 2542.

คน : กำลังของแผ่นดิน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางสาว รินธรรม อโศกตระกูล

คณะครุศาสตร์

เลขประจำตัวนิสิต ๔๒๘๔๕๔๐๐๒๗

สถานที่ติดต่อ ๖๕/๔๑ ซ.ประสาธติน ถ.นวมินทร์ บึงกุ่ม กทม ๑๐๒๔๐

คน : กำเนิดของแผ่นดิน

แผ่นดินใดจะมีคุณค่าน่าอยู่อาศัย ดึงดูดใจให้คนต่างแดนมาเยี่ยมเยือน คนในแผ่นดินนั้นจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี กล่าวคือ มีความเป็นอยู่ผาสุก มีวิถีชีวิตอิสระ รุ่งเรืองด้วยวัฒนธรรม มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องนำศึกษา ปัจจุบันแม้คนไทยจะยังมีความเป็นอยู่ผาสุกอยู่บ้าง แต่สิ่งสำคัญที่สุดที่ขาดหายไปอย่างน่าตกใจ คือ วิถีชีวิตอิสระแบบไทย กอปรด้วยวัฒนธรรมอันงดงาม มีการพัฒนายั่งยืน ทั้งนี้เพราะคนไทยคล้อยตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมต่างชาติ ดำเนินการพัฒนาตามแนวทางตะวันตก จนละเลยพื้นฐานของตน คือ พระพุทธศาสนา คนไทยจึงเหมือนต้นไม้ที่ยืนต้นอย่างคลอนแคลนบนพื้นทราย รอรวันโคนล้มลงเมื่อพายุโหมกระหน่ำ การพัฒนาคนให้มีพื้นฐานมั่นคงแข็งแรงด้านทานแรงลมได้ทุกลักษณะทุกสถานการณ์ควรใช้แนวทางที่เป็นพื้นฐานเดิมของคนไทย ได้แก่ แนวทางพระพุทธศาสนานั่นเอง

คำสอนทั้งหมดในพระพุทธศาสนาล้วนมีผลในการพัฒนาคน และมีผลต่อเนื่องไปสู่การพัฒนาสังคม แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงคำสอนเพียงหมวดเดียว คือ เรื่องมรรค ๘ ซึ่งเป็นการปฏิบัติทางสายกลาง ครอบคลุมทุกระบบขั้นตอนของการดำรงชีวิต หลังจากนั้นจะกล่าวถึงจิตใจรักการเรียนรู้ ผู้ที่ปฏิบัติตามมรรค ๘ และ รักการเรียนรู้ จะเป็นผู้มีอิสรภาพทางความคิดและมีความสามารถในการนำพาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง ทั้งด้านเศรษฐกิจ ภาษา และ วัฒนธรรม

การปฏิบัติทางสายกลาง ๘ ประการ (มรรค ๘)

มรรค ๘ เป็นการปฏิบัติทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนปัญจวัคคีย์ ตั้งแต่แรกเริ่มตรัสรู้ โดยตรัสว่า “ปฏิปทาสายกลางนั้น ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้แหละ คือ ปัญญาอันเห็นชอบ ๑ ความดำริชอบ ๑ เจรจาชอบ ๑ การงานชอบ ๑ เลี้ยงชีวิตชอบ ๑ พยายามชอบ ๑ ระลึกชอบ ๑ ตั้งจิตชอบ ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แลคือปฏิปทาสายกลางนั้น ที่ตถาคตได้ตรัสรู้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง ทำดวงตาให้เกิด ทำญาณให้เกิด ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน” (พระไตรปิฎก เล่ม ๔ ข้อ ๑๓) บุคคลที่ปฏิบัติตามแนวทาง ๘ ประการนี้ จะประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพที่เป็นกุศล อีกทั้งจะเกื้อหนุนต่ออิสรภาพ

ที่มั่นคงของประเทศชาติ ทำให้บุคคลและประเทศชาติมีการพัฒนาอย่างพอเหมาะ หรือ เป็นกลาง ไม่น้อมเอียงไปในด้านหนึ่งด้านใดมากเกินไป เป็นต้นว่า พัฒนาด้านวัตถุให้ สมดุลกับด้านจิตใจ พัฒนาด้านเศรษฐกิจให้สมดุลกับด้านการศึกษา พัฒนาเทคโนโลยี ให้สมดุลกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม และ พัฒนาคultureให้สมดุลกับการพัฒนาประเทศ

รายละเอียดแต่ละประการของมรรค ๘ นี้ มีอธิบายอยู่ในมหาจักรีสารสูตร พระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ ๒๕๒ - ๒๘๑ ดังนี้

๑. ปัญญาอันเห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) คือ มีความเห็นว่าสิ่งเหล่านี้ ๑๐ ข้อ มีอยู่ ได้แก่ ผลของทานที่ให้แล้ว ผลของอภัยที่บูชาแล้ว ผลของการสัจเวทที่บวงสรวงแล้ว ผลวิบากของกรรมที่ทำดีทำชั่วแล้ว โลกนี้ โลกหน้า บิดา มารดา สัตว์โอปปาติกะ และสมณพราหมณ์ผู้ดำเนินชอบ ปฏิบัติชอบ ประกาศโลกนี้ โลกหน้าให้แจ่มแจ้ง เพราะ รู้ยิ่งด้วยตนเอง ในโลก

สังคัมจะสงบร่มเย็น ถ้าประชาชนมีสัมมาทิฐิ เชื่อผลของบาปบุญ เชื่อว่าโลกนี้ ยังมีผู้ปฏิบัติดี ด้วยความเชื่อเช่นนี้ ผู้คนจะมีเมตตาทำบุญทำทาน ไม่กล้าทำสิ่งที่ผิดศีลธรรม มีความกตัญญู สัมมาทิฐิมีความสำคัญที่สุดในบรรดามรรคทั้ง ๘ เพราะผู้มี สัมมาทิฐิจะรู้ว่า สิ่งใดเป็นกุศล สิ่งใดเป็นอกุศล รู้จักเลือกกระทำแต่สิ่งที่เป็นกุศล

หากทบทวนสังคัมไทยปัจจุบัน จะเห็นว่า ผู้คนทำบุญให้ทานน้อยลง ทำผิดศีลธรรมมากขึ้น ไม่คำนึงถึงผู้มีพระคุณเท่าที่ควร เพราะเหตุนี้ สังคัมจึงมีปัญหาต่างๆ นานา ผู้คนไม่มีความสุข ปราศจากความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อกัน ต่างคำนึงถึงผลประโยชน์ เฉพาะตน แข่งแย้งแข่งขัน ทั้งนี้เป็นเพราะคนไทยรับวัฒนธรรมทุกด้านของประเทศ ตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตประจำวัน การศึกษา การเมืองการ ปกครอง แม้กระทั่งศิลปะความบันเทิง จนอาจกล่าวได้ว่า คนไทยได้สูญเสียความเป็นไท ทั้งด้านความคิดและวัฒนธรรมไปแล้ว

เพื่อให้คนไทยกลับคืนสู่ความเป็นไทอีกครั้งหนึ่ง ทั้งในด้านความคิด และ วัฒนธรรม ควรจะเผยแพร่ความรู้เรื่อง “สัมมาทิฐิ” ให้คนไทยหันกลับมาให้ความสำคัญอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องไปถึงแนวความคิดของคนไทยที่จะกล่าวต่อไป

๒. ความดำริชอบ (สัมมาสังกัปปะ) คือ ความดำริในการออกจากกาม ดำริใน ความไม่พยายาบาท และ ดำริในความไม่เบียดเบียน

กล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า คิดละเว้นจากกาม คิดให้อภัย และ คิดเมตตาช่วยเหลือ ผู้อื่น ความคิด ๓ ข้อนี้ เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติ จะทำให้สังคัมร่มเย็น ประชาชนมีความ

เป็นอยู่ผาสุก ตรงกันข้ามกับสภาพสังคมปัจจุบัน ที่ผู้คนฝากไว้ในกาม เต็มไปด้วยความ
เคียดแค้นพยาบาท คิดทำร้ายเบียดเบียนกัน เกิดปัญหาครอบครัวเพราะสามีภรรยาไม่
ซื่อสัตย์ต่อกัน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาฉ้อราษฎร์บังหลวง เอาเปรียบผู้ด้อยโอกาส
กดขี่แรงงาน ละเมิดสิทธิมนุษยชน ปัญหาเหล่านี้ อาจเคยปรากฏในสังคมไทยสมัยก่อน
แต่ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่รับมาจากดินแดนตะวันตก
สื่อบางส่วนกระตุ้นเร่งเร้าให้สังคมหมกมุ่นอยู่กับกาม พยาบาท และ ความเบียดเบียน
ยิ่งขึ้น เพื่อให้คนไทยหลุดพ้นจากอิทธิพลของการสื่อสารแนวตะวันตก กลับคืนสู่
ความเป็นไทยนวัตวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานจากพระพุทธศาสนา ควรอย่างยิ่งที่จะให้การ
ศึกษาให้คนไทยมีความคิดในการละเว้นจากกาม ความพยาบาท และ ความเบียดเบียน
อยู่เสมอ

๓. เจรจาชอบ (สัมมาวาจา) คือ เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ งดเว้นจากการพูด
ส่อเสียด งดเว้นจากการพูดคำหยาบ งดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ นี่เป็นรายละเอียดของศีล
ข้อที่ ๔ ในศีล ๕ และศีล ๘ นั่นเอง

ปัจจุบัน สังคมไทยเชื่อถือกันได้ยาก เพราะคนไทยละเลยข้อปฏิบัติในเรื่อง
สัมมาวาจาตัวเอง บ่อยครั้งที่ถ้อยคำของสื่อมวลชนและนักการเมืองซึ่งมีโอกาสสื่อสารถึง
ประชาชนส่วนใหญ่ จัดได้ว่าเป็นมิจฉาวจา ไม่น่าเชื่อถือ ไร้สาระ หรือ เป็นถ้อยคำ
ส่อเสียด ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือผู้คนส่วนใหญ่ ไม่เห็นโทษของมิจฉาวจา และมีความ
เห็นว่า ถ้ากล่าวเท็จด้วยความจำเป็น ก็ไม่ผิด ข้อวินิจฉัยในเรื่องนี้ ควรตระหนักถึง
พุทธคำสั่งที่ว่า ผู้ที่กล่าวเท็จจะไม่ทำบาปอย่างอื่นไม่มี ทั้งนี้เป็นธรรมดาที่บุคคลเมื่อรู้ว่า
สิ่งที่ตนกระทำเป็นสิ่งที่ไม่อาจเปิดเผยได้ จึงต้องกล่าวเท็จเพื่อปกปิดการกระทำของตน
หากเห็นว่าการกระทำใดไม่อาจเปิดเผยได้ ควรละเว้นการกระทำนั้นเสีย จะดีที่สุด ซึ่ง
จะสอดคล้องกับพุทธภาษิตที่ว่า ยถา วาที ตถา การี กล่าวอย่างใด ทำอย่างนั้น

๔. การงานชอบ (สัมมากัมมันตะ) คือ เจตนางดเว้นจากปาณาติบาต งดเว้นจาก
อทินนาทาน งดเว้นจากกามสุมิฉฉาจาร ๓ ประการนี้ ตรงกับศีลข้อที่ ๑ ข้อที่ ๒ และ
ข้อที่ ๓ ในศีล ๕ และศีล ๘ นั่นเอง

หากจินตนาการถึงสังคมที่ไม่มีการเบียดเบียนชีวิตสัตว์ การลักขโมย และการ
ประพฤตินอกกาม คงจะเห็นสังคมที่เต็มเปี่ยมด้วยความสงบร่มเย็น ทุกคนมีความเมตตา
กรุณาต่อกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และ สාරวมในกาม ซึ่งค่อนข้างจะแตกต่างกับสังคมไทย
ปัจจุบัน สังคมที่เต็มไปด้วยข่าวการเบียดเบียนทำร้ายกัน การคดโกงแย่งชิง และการ

ล่องละเมิดทางเพศ วิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา และ วิชาพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา แทนที่จะเป็นเพียงวิชาที่ให้นักเรียนท่องจำประวัติพุทธศาสนา ประวัติพระพุทธเจ้า และ คำสอนในพระพุทธศาสนา น่าจะได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เป็นวิชาที่ปรับทัศนคติและเปลี่ยนพฤติกรรมให้เด็กมีคุณสมบัติตามมรรค ๘ ในระดับที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละคน

๕. เลี้ยงชีวิตชอบ (สัมมาอาชีวะ) คือ ละเว้นจากการโกง การล่อลวง การตลบตะแลง การมอบตนในทางผิด และการเอาลากต่อลาก

เมื่อพิจารณาตามคำสอนในเรื่องสัมมาอาชีวะแล้ว การประกอบอาชีพที่ถูกต้องเป็นกุศล จะต้องกระทำด้วยความซื่อสัตย์ ตามขั้นตอน ๕ ขั้นตอน คือ ไม่น้อยโกง ไม่หลอกลวง ไม่กล่าวเท็จ ไม่ร่วมงานกับผู้ประกอบอาชีพอกุศล และขั้นสูงสุด คือ ไม่รับผลตอบแทน แต่ทำงานด้วยความเสียสละ เช่น การเป็นนักบวช นอกจากคำสอนเรื่องสัมมาอาชีวะแล้ว พระพุทธเจ้ายังทรงสอนเรื่องมิจฉาอาชีพ หรือ อกรณียาชีพ การค้าขายที่ไม่ควรทำ ๕ คือ ค้าขายอาวุธ ค้าขายมนุษย์ ค้าขายเนื้อสัตว์ ค้าขายน้ำเมา และ ค้าขายยาพิษ

ปัจจุบันนี้ แทบจะไม่มีใครกล่าวถึงคำสอนเรื่องประกอบอาชีพ ทำให้สภาพสังคมไทยเสื่อมทรามลง เนื่องจากประชาชนประกอบอาชีพโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องทางศีลธรรม เพราะคนไทยตกเป็นทาสกิเลสความโลภความหลง การส่งเสริมให้คนไทยประกอบอาชีพอันเป็นกุศล จำเป็นจะต้องให้การศึกษาที่ถูกต้องเกี่ยวกับอุดมการณ์ของชีวิต เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องว่า การประกอบอาชีพมิได้มีความหมายเพียงแค่การเลี้ยงร่างกายให้มีชีวิตอยู่ แต่มีคุณค่าต่อการสร้างสรรค์สังคมด้วย

๖. พยายามชอบ (สัมมาวายามะ) คือ ความพยายามเพื่อละมิจฉาอาชีวะ เพื่อประกอบสัมมาอาชีวะ ความพยายามชอบจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลประกอบสัมมาอาชีวะด้วยความขยันหมั่นเพียร

๗. ระลึกชอบ (สัมมาสติ) คือ มีสติในการละมิจฉาอาชีวะ และ ประกอบสัมมาอาชีวะ ขอให้สังเกตให้ดีว่า สัมมาสติ คือ สติในการประกอบสัมมาอาชีพ ผู้มีสติจะควบคุมตนให้กระทำแต่สิ่งที่เป็นกุศล สติเกิดจากการละเว้นสิ่งเสพติดมอมเมาตั้งแต่อบายมุขหยาบๆ ตามที่กำหนดในศีลข้อ ๕ ของศีล ๕ และ ศีล ๘ จนกระทั่งสิ่งเสพติดที่ละเอียดขึ้น ได้แก่ ลาก ยศ สรรเสริญ โลภียสุขทั้งปวง เมื่อบุคคลละเว้นสิ่งเหล่านี้ได้ตามสมควร ย่อมละเว้นจากอาชีพอันเป็นอกุศล ประกอบแต่อาชีพที่เป็นกุศล (สัมมาอาชีวะ)

๘. ตั้งจิตชอบ (สัมมาสมาธิ) เกิดจากองค์ประกอบทั้ง ๗ ประการข้างต้น คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ และ สัมมาสติ (มหาจิตตาริสกสูตร พระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ ๒๕๓) จากคำอธิบายในมหาจิตตาริสกสูตรจะเห็นว่า คำสอนในพระพุทธศาสนามีความสืบเนื่องสัมพันธ์กัน การตั้งจิตชอบหรือการมีจิตตั้งมั่นในสิ่งที่เป็นกุศล ต้องเกิดจากการมีความคิดความเห็น การพูด การกระทำ การประกอบอาชีพ ความขยันหมั่นเพียร และ ความระลึกรู้ตัว ชนิดที่เป็นกุศล ฉะนั้นในการสอนพระพุทธศาสนา สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าการฝึกสมาธิด้วยการนั่งอยู่กับที่และด้วยการเดินจงกรม คือ การสอนให้เกิดความเห็นที่เป็นกุศล (สัมมาทิฏฐิ) รู้จักควบคุมสังกัปปะ กัมมันตะ อาชีวะ วายามะ และ สติให้เป็นสัมมาอยู่ตลอดเวลา หรืออย่างน้อยควบคุมให้เป็นสัมมาให้ได้มากที่สุด เมื่อใดที่รู้ตัวว่า องค์ประกอบทั้ง ๗ กำลังเป็นมิจฉา ต้องพยายามอย่างยิ่งที่จะปรับเปลี่ยนให้เป็นสัมมาโดยเร็ว

บุคคลที่ได้รับการฝึกฝนส่งเสริมด้วยวิธีเช่นนี้ จะเป็นผู้ตั้งจิตชอบหรือมีจิตตั้งมั่นในกุศลธรรม และบุคคลที่ประกอบด้วยสัมมาสมาธิเช่นที่กล่าวนี้ จะมีกำลังกาย กำลังใจ กำลังปัญญาสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมอย่างมหาศาล ส่วนจะมีกำลังเพียงใด ขึ้นอยู่กับระดับของกุศลที่กระทำได้ เช่น ถ้าสามารถละเว้นจากการประกอบอาชีพด้วยการฉ้อโกง แต่ยังคงประกอบอาชีพด้วยความหลอกลวง ยังกล่าวเท็จ ยังร่วมงานกับผู้ประกอบอาชีพพอกุศล ยังรับผลตอบแทน ก็เป็นกำลังแก่สังคมได้บ้างในแง่ที่ไม่ฉ้อโกง แต่ยังมีส่วนสร้างความเดือดร้อนแก่สังคม แม้ละเว้นจากการประกอบอาชีพด้วยการฉ้อโกง การหลอกลวง การกล่าวเท็จ การร่วมงานกับผู้ประกอบอาชีพพอกุศล แต่ยังคงรับผลตอบแทนอยู่ ก็เป็นกำลังแก่สังคมได้มากขึ้นตามลำดับ ทว่ายังมีส่วนเบียดเบียนผู้อื่นอยู่ หากรับผลตอบแทนมาก ก็เบียดเบียนมาก หากรับผลตอบแทนน้อย ก็เบียดเบียนน้อย หากไม่รับผลตอบแทนเลย ก็ไม่เบียดเบียนเลย ผลที่เกิดจากการงานทั้งหมด ล้วนสละให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมทั้งสิ้น นี่จึงเป็นกำลังที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคม

เมื่อก้าวเช่นนี้ อาจมีข้อแย้งว่า เป็นไปไม่ได้ที่บุคคลจะสละประโยชน์ทั้งปวงแก่ผู้อื่น ขอบริบายว่า สำหรับผู้ที่ยังเป็นไปไม่ได้ พึงสละเท่าที่ตนกระทำได้ ตามที่เหมาะสมแก่ฐานะของตน หรือที่เรียกว่า ธรรมฐาน คือ กระทำตามฐานะ หากกระทำเกินฐานะ จะเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนใจ จึงไม่ควรกระทำ แต่ไม่พึงปักใจว่าไม่มีบุคคลใดจะเสียสละกำลังทั้งหมดของตนแก่สังคมได้ เพราะเมื่อฝึกฝนการเสียสละ

เพิ่มขึ้น ก็จะสละได้มากขึ้นเป็นลำดับ ส่วนความกังวลในเรื่องปัจจัยสี่ที่ทุกคนต้องอาศัย นั้นดำรงชีวิตนั้น ชาวพุทธทั้งหลายน่าจะเข้าใจได้โดยง่าย เนื่องจากจะเห็นอยู่เสมอว่า ผู้ที่เสียสละเพื่อสังคม จะได้รับน้ำใจจากผู้อื่นอย่างมากมาย ผู้อื่นจะอุปฐากรับใช้ ช่วยเหลือ มิได้ยากลำบากแต่ประการใด ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นพระภิกษุ หรือ มรวาสก็ตาม ดังในอดีตที่เล่าขานกันมาว่า ครูในสมัยโบราณนั้น ไม่ได้รับค่าตอบแทนจากศิษย์เป็น เงินทอง แต่ศิษย์จะรับใช้ครูด้วยความกตัญญู ที่บ้านมีผักผลไม้ อาหารการกิน เสื้อผ้า หน้าแพร ก็จะนำไปฝากครู ลักษณะวัฒนธรรมเช่นนี้ สอดคล้องกับพระพุทธพจน์ที่ว่า

ผู้ให้อาหาร ชื่อว่าให้กำลัง

ผู้ให้ผ้าถุงห่ม ชื่อว่าให้ผิวพรรณ

ผู้ให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสะดวก

ผู้ใดให้ที่พำนักอาศัย ผู้นั้นชื่อว่าให้ทั้งหมด (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๕ ข้อ ๑๓๘)

นอกจากพระพุทธพจน์บทนี้แล้ว ยังมีอีกหลายบทที่พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็น โทษของความตระหนี่ ทรงสรรเสริญการให้การสละ เช่น คนใดมั่งมีทรัพย์เงินทอง มีของกินของใช้มาก แต่บริโภคของอร่อยคนเดียว นั้นเป็นปากทางแห่งความเสื่อม (พระไตรปิฎก เล่ม ๒๕ ข้อ ๓๐๔) ของที่ให้แล้ว ชื่อว่าออกผลเป็นความสุขแล้ว ส่วน ของที่ยังไม่ได้ให้ ยังไม่มีผลเช่นนั้น (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๕ ข้อ ๑๓๖)

ความเสื่อมของสังคมไทย เริ่มต้นจากการละเลยการให้ทาน ถัดจากความตระหนี่ ก็เป็นการถือโทษ ในที่สุดก็ประกอบมีจลาอาชีวะ และดำเนินชีวิตนอกแนวทางของ มรรค ๘ ปัจจุบันนี้ คนส่วนใหญ่เชื่อว่า ไม่สามารถปฏิบัติตามมรรค ๘ ได้ มองว่า มรรค ๘ เป็นเพียงทฤษฎีที่ทันสมัย ทั้งที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้วว่า คำสอนของ พระองค์เป็นอกาลิโก สามารถปฏิบัติได้ให้เกิดผลเป็นความสุขอันยิ่งใหญ่ ทุกยุคทุกสมัย เมื่อละเลยการปฏิบัติตามพุทธธรรม สังคมไทยจึงห่างไกลจากสภาพความสงบสุขออกไปทุกที และกำลังเข้าใกล้สภาพวิกฤตทุกชั่วรั้วยิ่งขึ้นทุกที การแก้ไขวิกฤตการณ์อย่างมี ประสิทธิภาพที่สุด คือ การนำคนไทยให้ดำเนินชีวิตตามแนวทางมรรค ๘ โดยเร็ว

โดยทั่วไปในปัจจุบัน คนไทยได้เรียนรู้แต่หัวข้อของมรรค ๘ แต่ไม่ได้ศึกษา รายละเอียดที่สามารถนำไปปฏิบัติ และควรนำไปปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง เพราะมรรค ๘ เป็น แนวทางการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพที่เป็นกุศล ไม่ก่อให้เกิดผลร้ายแก่ใคร แต่ ผู้ปฏิบัติจะได้รับผลดี คือ ได้ควบคุมความคิดความเห็น การพูด การกระทำ การประกอบ อาชีพให้เป็นกุศลอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จสูงยิ่งขึ้น

ต้องอาศัยองค์ประกอบอีกประการหนึ่ง คือ จิตใจรักการเรียนรู้ ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดต่อไป

จิตใจรักการเรียนรู้ (อินทรีย์ ๕)

จริงอยู่ที่การปฏิบัติทางสายกลางคือมรรค ๘ นั้น เป็นการดำเนินตามแนวทางอันเป็นกุศล และเป็นทางนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าทั้งแก่ส่วนตนและส่วนรวม ถึงกระนั้น ผู้ปฏิบัติก็ควรจะพัฒนาตนเองให้เจริญในกุศลธรรมยิ่งขึ้นอยู่เสมอ ตามพุทธจริยาที่ไม่ทรงสันโดษในกุศลธรรม หมายความว่า มิได้ทรงพอใจอยู่แต่ความดีที่ทรงกระทำแล้วเท่านั้น ทว่าทรงเพิ่มพูนการประกอบคุณงามความดีอยู่เสมอ การที่จะทำความดีเพิ่มขึ้นได้ บุคคลจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถภาพของตนด้วย จึงจะสามารถทำความดีได้มากขึ้น หรือทำความดีที่กระทำได้ยากมากขึ้นได้ด้วย เช่น คนที่เคยบริจาคเงินบำรุงการกุศลทุกเดือน เดือนละ ๕,๐๐๐ บาท หากได้พิจารณาเห็นว่าตนเองยังมีเวลาว่างเหลืออยู่และยังมีความสามารถที่จะทำงานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น โดยได้รับรายได้ตอบแทนเพิ่มขึ้น ก็จะทำงานเพิ่มขึ้น และนำรายได้ที่ได้รับเพิ่มขึ้นนั้นมาใช้จ่ายในการช่วยเหลือผู้ยากไร้ด้อยโอกาส หรือ ทำบุญในลักษณะอื่น ๆ มากขึ้น การพัฒนาตนเองในลักษณะนี้ จะต้องเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังปัญญาตลอดจนกำลังทรัพย์ ต้องไตร่ตรองและเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นผู้เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอหรือไม่หยุดอยู่ในกุศลธรรมนั่นเอง

ปัจจัยเอื้อต่อการที่บุคคลจะเป็นผู้รักการเรียนรู้ คือ การแนะนำและทำให้ดูของ บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนบุคคลแวดล้อมและสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดามารดาและครูบาอาจารย์เป็นผู้มีบทบาทนำในการเพาะบ่มบุตรหลานและลูกศิษย์ให้เป็นผู้รักการเรียนรู้ โดยฝึกฝนและส่งเสริมการทำกิจกรรมต่อไปนี้ คือ

๑. การเรียนรู้ตลอดชีวิต

เนื่องจากโลกมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา มีผู้คิดค้นและค้นพบความรู้ใหม่ ๆ มากมาย เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์บ้าง ประกอบกับสภาพสังคมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น มีสิ่งใหม่เกิดขึ้นในระบบสังคมที่เกี่ยวข้อง และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตประชาชนมากขึ้น สภาพเหล่านี้เป็นปัจจัยให้ประชาชนต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับตนให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม เพื่อจะได้แสดง

บทบาทเหมาะสมในการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศทุกๆด้าน และ จะ ได้ใช้สิทธิหรือปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ปัญหานานัปการที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน มีบุคคลจำนวนมากวิพากษ์วิจารณ์ถึงสาเหตุและแนะแนวทางแก้ไขหลายแนวทาง นำไปสู่การปฏิรูปการเมือง และปฏิรูปการศึกษา แต่การปฏิรูประบบใดๆก็ตามไม่อาจเป็นผลได้ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ถ้าประชาชนยังไม่เรียนรู้ว่า ตนมีสิทธิและมีหน้าที่อย่างไรบ้าง ยังไม่ร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาของบ้านเมือง ในด้านการเมือง ไม่ศึกษาให้เข้าใจระบบการเมือง บทบาทหน้าที่ของนักการเมือง การพิจารณาและคัดเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีคุณธรรมและความสามารถ การติดตามและตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมืองและรัฐบาล การคัดค้านการกระทำอันมิชอบของนักการเมืองและรัฐบาล ในด้านการศึกษา ยังไม่ศึกษาให้เข้าใจระบบการศึกษา ไม่เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ให้ความสำคัญแก่การศึกษาในระบบโรงเรียนเพียงประการเดียว มานับการศึกษานอกระบบโรงเรียนมากขึ้น ไม่จำกัดบทบาทนักการศึกษาอยู่เพียงในสถานศึกษา ไม่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการพัฒนาชุมชนและสังคม ไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษา ท่ามกลางภาวะเช่นนี้ การปฏิรูปการเมือง การปฏิรูปการศึกษา หรือ การปฏิรูประบบอื่นใด ไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้แน่นอน

การที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการปฏิรูปทุกระบบของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องศึกษาเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ประชาชนควรจะมีข้อมูลความรู้กว้างขวางทันเหตุการณ์ เพราะข้อมูลเป็นพื้นฐานของการคิดวิเคราะห์ คนจะคิดได้ ต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องเพียงพอ หากปราศจากข้อมูลที่ถูกต้องเพียงพอ ก็เป็นไปได้ยากที่จะทำให้เกิดความคิดที่น่าเชื่อถือ มีระบบและนำไปปฏิบัติได้

๒. สามารถคิดวิเคราะห์

แม้มีข้อมูลที่ถูกต้องและมากเพียงพอแล้ว บางคนก็อาจจะยังคิดไม่เป็น ถ้าไม่ได้รับการฝึกฝนมาก่อน นักการศึกษาทั้งนอกระบบโรงเรียนและในระบบโรงเรียนจึงควรฝึกให้ผู้เรียนให้รู้จักคิดวิเคราะห์จากข้อมูลที่มีอยู่ ด้วยเทคนิคการสอนรูปแบบต่างๆ เช่น การอภิปรายกลุ่ม การโต้วาที การเขียนบทความสนับสนุนหรือคัดค้านเรื่องราวทางสังคมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แม้แต่การสอนด้วยวิธีบรรยายก็สามารถทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ได้ โดยครูตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดก่อนจะตอบคำถามอย่างมีเหตุผล

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ประกอบด้วยการคิด ๒ ลักษณะ คือ คิดสิ่งที่
เป็นไปได้ และ คิดอย่างเป็นระบบ

การคิดสิ่งที่เป็นไปได้ เป็นการคิดบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่ หรือ ตามสภาพ
ที่ปรากฏ ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการก็อาจเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ถ้ามีข้อมูล
ประจักษ์สนับสนุนเพียงพอ ต่างจากความคิดเพื่อฝันที่ไม่มีข้อมูลพื้นฐานสนับสนุน เช่น
ความคิดในการพัฒนาให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ความคิดนี้จะเป็นไปได้ สำหรับชุมชนที่มี
องค์ประกอบสนับสนุน เช่น มีที่ดินสำหรับทำการเกษตร มีแหล่งน้ำ สมาชิกชุมชนมี
ศักยภาพเพียงพอ กล่าวคือ มีสุขภาพแข็งแรง ไม่พิการ มีความรู้ในการทำการเกษตร และ
พร้อมที่จะเรียนรู้การทำการเกษตรให้ได้ผลดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติ
เสริมที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าองค์ประกอบที่กล่าวแล้ว คือ ความยินดีพอใจในการพึ่งตน
เอง กิน ใช้น้ำเท่าที่ตนเองผลิตได้ ถ้ามีความต้องการที่มากเกินไปจนจำเป็น ก็ต้องพยายาม
ศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มสมรรถภาพในการผลิต หรือเรียกว่า อยากรู้ทำอะไร ก็ทำเอาเอง
ถ้าไม่สามารถทำได้ด้วยคนคนเดียว ก็อาศัยความร่วมมือกันในหมู่สมาชิกของชุมชน
การพึ่งตนเองในที่นี้หมายรวมถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วย แต่ไม่รวมถึงการกู้ยืม อัน
แสดงถึงการใช้จ่ายเกินกำลังทุนที่มีอยู่

สำหรับชุมชนที่ผู้คนไม่คิดจะพึ่งตนเอง มีความเชื่อว่า ชุมชนไม่มีศักยภาพเพียงพอ
คิดว่าชุมชนไม่อาจตอบสนองความต้องการของคนได้ทั้งหมด และ ไม่ยินดีพอใจ
ในสิ่งที่ชุมชนผลิตได้ ชุมชนที่สมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนลักษณะนี้ ย่อมเป็นไปได้ที่จะ
จะเป็นชุมชนพึ่งตนเอง ฉะนั้น การคิดที่จะให้ชุมชนเช่นนี้เป็นชุมชนพึ่งตนเอง จึงเป็น
ความคิดที่เป็นไปไม่ได้ จนกว่าจะเปลี่ยนความคิดของสมาชิกชุมชนเสียก่อน ซึ่งเป็น
ความคิดที่แม้จะกระทำไต่ยาก ต้องอาศัยเวลานาน แต่ก็ทำได้ บนความเชื่อพื้นฐานที่ว่า
คนทุกคนเปลี่ยนแปลงได้

ผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เมื่อคิดสิ่งที่เป็นไปได้แล้ว จะต้องรู้จักคิด
อย่างเป็นระบบด้วย คือ คิดอย่างเป็นขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง
กัน มีเหตุผลสนับสนุนกัน เช่น ความคิดในเรื่องการสร้างชุมชนพึ่งตนเอง จะต้องเริ่ม
จากการศึกษาชุมชนว่า มีปัญหาสิ่งใดอันเป็นอุปสรรคต่อการพึ่งตนเอง ศึกษาแนวทางที่
จะแก้ปัญหานั้น วางแผนการแก้ปัญหาโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม และดำเนินการแก้
ปัญหาตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ในการแก้ปัญหาแต่ละปัญหาอาจมีส่วนสัมพันธ์กับ
ปัญหาอื่นๆ จะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกันในชุมชนตลอดเวลาว่า เมื่อกระทบกับ

ปัญหาอื่น จะดำเนินการอย่างไร หรือ เมื่อไม่อาจดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ควรจะกระทำอย่างไร การคิดอย่างเป็นระบบ คือ การคิดให้สัมพันธ์กับเหตุปัจจัยทั้งหมด เช่น การคิดอย่างเป็นระบบในเรื่องชุมชนที่ตนเอง ถ้าพึ่งตนเองในเรื่องเศรษฐกิจได้จริง แต่ไม่อาจพึ่งตนเองได้ในเรื่องการศึกษา ก็จะส่งผลกระทบไปถึงเรื่องเศรษฐกิจด้วย เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุคลากร วัสดุทางการศึกษาที่นำเข้ามาจากภายนอกชุมชน และหากนำเข้าความรู้ความคิดจากภายนอกชุมชน โดยไม่มีการวางแผนอย่างเหมาะสม ก็อาจทำให้ความคิดในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปได้

ลักษณะสำคัญอย่างยิ่งของชุมชนพึ่งตนเอง คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการปกครองและแก้ปัญหาของตนเอง ตามแนวคิดประชาธิปไตย ดังนั้นการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลจึงเป็นคุณสมบัติอีกประการหนึ่งของสังคมประชาธิปไตย

๓. แสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล

แนวคิดประชาธิปไตย มีองค์ประกอบหลัก ๒ ประการ คือ สิทธิ และหน้าที่ สมาชิกในสังคมประชาธิปไตยมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรี โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น การแสดงความคิดเห็นอาจก่อให้เกิดทั้งผลเสียและผลดีขึ้นในสังคม เป็นผลเสียในกรณีที่ความเห็นนั้นไม่มีข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงสนับสนุน ไม่มีเหตุผล ทำให้เกิดความเชื่อมงาย เกิดความสับสนแตกแยกในสังคม และที่ร้ายแรงที่สุดคือก่อให้เกิดความเห็นผิด (มิจฉาทิฐิ) ส่วนความคิดเห็นที่จะเป็นผลดีนั้น เป็นความเห็นผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์มาแล้ว มีข้อมูลสนับสนุน เป็นเหตุเป็นผล และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ฉะนั้น การแสดงความคิดเห็นในระบบประชาธิปไตย ผู้แสดงความคิดเห็นจึงต้องมีความรับผิดชอบสูงยิ่ง ต่อการกระทำและความคิดเห็นที่ตนแสดงต่อสาธารณชนด้วย

๔. นำความรู้ไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้

ความรู้นอกจากจะเป็นองค์ประกอบสำหรับการคิดวิเคราะห์และการแสดงความคิดเห็นแล้ว ความรู้จะมีคุณค่ายิ่งขึ้น ถ้าสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้จริง ผู้ที่มีความรู้มากมาย แต่ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ความรู้เหล่านั้นก็ไร้ประโยชน์ เช่น นักเศรษฐศาสตร์ผู้ชำนาญการด้านทฤษฎีการเงิน แต่ไม่อาจแม้แต่จะบริหารระบบเศรษฐกิจของครอบครัว ระบบเศรษฐกิจของชุมชน ระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติได้ จะกล่าวได้อย่างไรว่าความรู้เหล่านั้นมีประโยชน์ นักวิชาการสาขาอื่น ๆ ก็เช่นกัน ถ้าไม่อาจประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะกับสถานการณ์ของสังคมได้ ก็มีแต่จะ

ถูกล้อเลียนทำนองว่า หมอมีปัญหาสุขภาพมากที่สุด นักจิตวิทยาเป็นโรคจิตมากที่สุด
ครูภาษาไทยพูดไม่รู้เรื่องมากที่สุด

สำหรับสังคมไทยปัจจุบัน ความรู้ที่ขาดแคลนมากที่สุดคือความรู้เกี่ยวกับ
คำสอนในพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าเมื่อเกิดปัญหาทางศีลธรรม จริยธรรม มีบุคคล
น้อยคนมากที่สามารถชี้นำสังคมให้เกิดความกระจ่างในแต่ละประเด็นปัญหาได้ นอกจากนี้
สิ่งที่ขาดแคลนยิ่งกว่าความรู้ทางพุทธธรรม คือ การนำพุทธธรรมไปใช้ในการดำรงชีวิต
ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม จนหลายคนกล่าวว่า พุทธธรรมเป็นเรื่องล้ำสมัย
ไม่อาจนำมาปฏิบัติได้ในสังคมปัจจุบัน เมื่อสังคมไม่อาจนำความรู้ในสาขาวิชาต่างๆมา
ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ สังคมจึงนับวันก้าวเข้าสู่วิกฤตการณ์ที่รุนแรงยิ่งขึ้น

การแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ของชาติ รวมทั้งการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง
ต้องอาศัยข้อมูลความรู้ ต้องอาศัยความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติได้
จริง และ จะต้องมีการเพิ่มพูนความชำนาญในการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา

๕. เพิ่มพูนความชำนาญ

การปฏิบัติงานในทุกอาชีพจะทวีประสิทธิภาพได้ ถ้าผู้ปฏิบัติงานเพิ่มพูนความ
ชำนาญให้ตนเองอยู่เสมอ ความชำนาญไม่อาจได้มาโดยไม่ต้องขวนขวาย ผู้ปฏิบัติจะ
ต้องใฝ่หาความรู้และเทคนิคการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ จึงจะสามารถ
พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แม้มีความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง ก็ไร้คุณค่า ถ้าหยุดการศึกษา
เพิ่มเติม เพราะโลกเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้น มีการพัฒนา
เทคนิคใหม่ๆ ในการทำงาน ผู้ที่ได้เรียนรู้สิ่งใหม่เหล่านี้ จะพัฒนาตนเองตลอดเวลา
ส่วนผู้ที่ไม่เรียนรู้ แม้จะมีความชำนาญอย่างยิ่งมาก่อน ก็อาจกลายเป็นผู้ล้าหลังได้

การพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีจิตใจรักการเรียนรู้ สามารถกระทำได้ โดยการ
ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาการคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น
ชี้นำให้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และ กระตุ้นให้เพิ่มพูนความชำนาญอยู่เสมอ
ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเห็นผลดีของการศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ และ เกิดความรักที่จะเรียนรู้
อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา
ประเทศชาติ ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตนตามคำสอนเรื่อง มรรค ๘ ในพระพุทธศาสนา
อันเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยมาแต่ดั้งเดิม จิตใจรักการรู้เป็นคุณสมบัติในเชิง
พัฒนา ในขณะที่การปฏิบัติมรรค ๘ เป็นคุณสมบัติเชิงอนุรักษ์ คุณสมบัติทั้ง ๒
ประการ จึงเกื้อหนุนกันในการรักษาความเป็นไทยได้อย่างแท้จริง

ความเป็นไทย

คนไทยมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยมาตลอดระยะเวลายาวนานนับพันปี แต่ปัจจุบัน วัฒนธรรมตะวันตกบ่าไหลท่วมทับวัฒนธรรมไทยทั้งในด้านความคิด เศรษฐกิจ ภาษา ค่านิยม ประเพณีต่างๆ จนบางท่านถึงกับกล่าวว่า คนไทยกำลังตกเป็น ทาสวัฒนธรรมต่างชาติ และมีการเรียกร้องให้คนไทยหันกลับไปให้ความสำคัญแก่ วัฒนธรรมไทย มีความพยายามที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งปรากฏ ควบคู่ไปกับการต่อต้านวัฒนธรรมตะวันตก ในขณะเดียวกัน กลุ่มคนบางกลุ่มยังมีความเห็นว่า ความเจริญก้าวหน้าของวัฒนธรรมตะวันตกมีประโยชน์ต่อการพัฒนา ประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมประเทศอื่นๆ และเป็นไปไม่ได้ที่จะปฏิเสธ วัฒนธรรมตะวันตกโดยสิ้นเชิง

ความขัดแย้งทางความคิดเหล่านี้ เป็นเพราะความเข้าใจผิดว่า คำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องล้าสมัย และละเลยการศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นรากฐานอันมั่นคงของสังคมไทย หากสังคมไทยละเลยที่จะรักษาและทะนุบำรุงรากฐานเดิมของไทย สังคมไทยจึงอ่อนแอ ไร้ความมั่นคง ในระยะเวลาที่สังคมไทยเผชิญกับภาวะวิกฤตและความไม่มั่นคงเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันรักษาและบำรุงรากฐานของสังคมไทย โดยการศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ทั้งยังคงศึกษาเรียนรู้ความรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา และเลือกรับความรู้ที่มีประโยชน์ นำมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย และใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาความชำนาญในการปฏิบัติงาน

ด้วยความสามารถในการประสานความรู้ทางพุทธศาสนา ซึ่งในบทความนี้เสนอเฉพาะเรื่อง มรรค ๘ และ ความรู้จากทุกแหล่งความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต จะทำให้สังคมไทยเจริญพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง โดยยังรักษาอิสรภาพของชาติไว้ได้ทั้งในด้านการปกครอง และ ภาษาและวัฒนธรรม มีความเป็นไทยทั้งด้านความคิด และ เศรษฐกิจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คน : กำลังของแผ่นดิน

นส.วินิตา โกวิทวานิชย์ เลขประจำตัว 424 66195 35
ภาควิชาานฤมิตศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คน : กำลังของแผ่นดิน

ความอยู่รอดของประเทศใดๆ ในโลก ขึ้นอยู่กับการที่ประเทศนั้นๆ จะต้องมีการพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง และพร้อมกันในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณี การหยุดการพัฒนาเปรียบเสมือนกับการถอยหลัง หากเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่ก้าวไปข้างหน้าอยู่ตลอดเวลา ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของประเทศเกาหลีเหนือและประเทศพม่า ซึ่งมีการปกครองแบบรัฐบาลทหาร หยุดการติดต่อค้าขายและการรับเทคโนโลยีใหม่ๆ จากต่างประเทศ ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างล่าช้า หรือประเทศกัมพูชา ที่การพัฒนาประเทศต้องหยุดชะงักลงอย่างสิ้นเชิง เพราะสงครามกลางเมืองและการแย่งชิงอำนาจระหว่างผู้นำฝ่ายต่างๆ ทำให้ประเทศเหล่านี้ต้องล่าช้ากว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน การพัฒนาดังกล่าวเกิดจากปัจจัยหลายประการ อาทิ ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ ในตำแหน่งที่ตั้งของประเทศ ทำให้สามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและเศรษฐกิจของภูมิภาค การมีภูมิอากาศที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต การปราศจากภัยธรรมชาติที่รุนแรง การมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งพลังงานและวัตถุดิบเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมและการเกษตรกรรมอย่างเพียงพอ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ คุณภาพของประชาชนในประเทศนั้นๆ เพราะประชาชนคือผู้ที่นำเอาความได้เปรียบทางธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาประเทศของตน หรือใช้ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มาสร้างโอกาสเพื่อทดแทนการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดได้แก่ประเทศสิงคโปร์ ประเทศเล็กๆ ที่มีพื้นที่เพียงน้อยนิด ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติ ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม แต่ประชาชนและโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำที่ชาญฉลาด สามารถดึงเอาข้อได้เปรียบของการที่อยู่ติดทะเลมาพัฒนาประเทศให้กลายเป็นเมืองท่า เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง และศูนย์กลางเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และกลายเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด เมื่อเกิดปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงในภูมิภาคนี้ คุณภาพของประชาชนมิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เกิดจากการฝึกฝน อบรมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เด็ก โดยครอบครัว โรงเรียน ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางสังคม เพื่อให้มีคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศ คุณสมบัติดังกล่าวประกอบด้วย ความขยันหมั่นเพียร ใฝ่หาความรู้

มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีวิสัยทัศน์ รักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณีของตน

ประเทศไทยนับเป็นประเทศหนึ่งที่มีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ ตั้งอยู่ใจกลางแคว้นล้อมด้วยประเทศต่างๆ หลายประเทศ มีชายฝั่งทะเลเป็นระยะยาวทั้งด้านอ่าวไทย และมหาสมุทรอินเดีย ทั้งยังมีแม่น้ำโขงทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเชื่อมต่อกับประเทศลาว พม่า ไปจนถึงประเทศจีน จึงมีโอกาสดูสูงที่จะเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ สามารถติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านได้โดยสะดวก มีสภาพภูมิอากาศที่ไม่ร้อนหรือหนาวจนเกินไป มีภัยธรรมชาติเกิดขึ้นน้อยครั้งและไม่รุนแรงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในด้านทรัพยากรธรรมชาติประเทศไทยมีความหลากหลายทางทรัพยากร ทั้งที่ใช้เป็นพลังงาน เป็นวัตถุดิบสำหรับการผลิตในทางอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมอย่างเพียงพอสำหรับการอุปโภคบริโภคภายในประเทศและเพียงพอสำหรับการส่งออก จนได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตอาหารใหญ่ของโลก นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีสภาพภูมิประเทศที่มีทิวทัศน์สวยงามหลากหลาย ทั้งที่เป็นภูเขา ป่าทะเล และเกาะแก่งต่างๆ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สร้างรายได้มหาศาลให้แก่ประเทศ ในด้านศิลปวัฒนธรรม ประเทศไทยก็มีความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมมาแต่โบราณ ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทยสมัยทวารวดี (ราวพุทธศักราช 500-1200) มาจนถึงยุคประวัติศาสตร์ไทยสมัยเชียงแสน (พุทธศักราช 1600-2100) สมัยสุโขทัย (พุทธศักราช 1800-1900) สมัยอยุธยา (1900-2300) มาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน ปรากฏให้เห็นงานสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์กระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ มากมาย รวมทั้งมีการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค แต่ยังสามารถผสมผสานและแสดงความเป็นเอกลักษณ์ไทยได้อย่างเด่นชัด

จากข้อได้เปรียบเหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีศักยภาพเพียงพอที่จะก้าวไปสู่ความเป็นประเทศแนวหน้าของภูมิภาคเอเชียได้ แต่ในปัจจุบัน คงเป็นที่ยอมรับว่าประเทศไทยยังต้องก้าวไปอีกไกลกว่าจะไปถึงจุดนั้น ทำไม? ประชาชนคนไทยด้วยคุณภาพนักหรือ? เราชาววิสัยทัศน์ที่กว้างไกลหรือ? หากคิดตามข่าวสารจากสื่อต่างๆ เราจะพบว่าชาวต่างชาติส่วนใหญ่มองคนไทยว่าเป็นผู้มีอหิชาศัย ยิ้มแย้มแจ่มใส มีน้ำใจไมตรีต่อผู้อื่น มีลักษณะสังคมที่เกื้อหนุนกัน มีความผูกพันในครอบครัวอย่างแน่นแฟ้น

และหากเปรียบเทียบเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยกับในต่างประเทศ จะเห็นได้ชัดเจนว่า คนไทยส่วนใหญ่รักสงบ ไม่นิยมแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ลมง่าย ให้อภัยง่าย แต่คุณสมบัตินี้ของคนไทยดังกล่าวไม่ใช่คุณสมบัตินี้ที่เอื้อหรือมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ เรายังขาดคุณสมบัตินี้ที่จำเป็นหลายประการ อาทิ ความขยันหมั่นเพียร ใฝ่ศึกษาหาความรู้ ความมีระเบียบวินัย การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และการมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น

การพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้มีคุณสมบัตินี้ที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ โดยครอบครัวจะเป็นสถาบันแห่งแรกหรือหน่วยแรกของสังคม พ่อแม่จะต้องร่วมมือกันอบรมสั่งสอนบุตรธิดา ให้รู้จักระเบียบวินัยในการดำรงชีวิต ตั้งแต่การรับประทานอาหาร การอาบน้ำ แต่งตัว ไปโรงเรียนให้ตรงต่อเวลา เอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร ในการทบทวนหนังสือและทำการบ้านให้แล้วเสร็จตามที่ครูกำหนด รู้จักแบ่งเบาภาระหน้าที่ในบ้านบางส่วน เช่น การรดน้ำต้นไม้ ถ้างาน ซักเสื้อผ้า เพื่อเสริมสร้างนิสัยและมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้จักประหยัด มัธยัสถ์ และเก็บหอมรอมริบ รู้และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เช่น การเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง การข้ามถนนในทางม้าลาย เป็นต้น และเมื่อเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาที่สูงขึ้น เช่น ในระดับมัธยม วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ก็ต้องเรียนรู้การเข้าสังคมกับคนหมู่มาก การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ การรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การใช้เหตุใช้ผล รู้จักการวางแผนและจัดแบ่งเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมต่างๆ ที่มีเพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านการเรียนและการสังคม รู้จักศึกษาและปฏิบัติตามกฎหมายต่างๆ เช่น กฎจราจร การเคารพสิทธิของผู้อื่นโดยไม่สร้างความรบกวนหรือเดือดร้อนรำคาญ การใช้สิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนในระดับต่างๆ เป็นต้น เมื่อจบการศึกษาและเริ่มประกอบอาชีพ ก็จะต้องรู้จักใช้ความอดทนอดกลั้นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ดีที่สุด ยอมรับและศึกษาแนวความคิดหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่อาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อความเจริญและความมั่นคงของหน่วยงานหรือองค์กร เพราะไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานใด อาชีพใด หากเป็นอาชีพสุจริตก็ย่อมมีส่วนในการพัฒนาประเทศไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม นอกจากนี้ยังต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยส่วนรวม เช่น การเสียภาษีอากรอย่างถูกต้อง เพื่อให้รัฐมีงบประมาณ

ประมาณประเทศเพียงพอที่จะใช้ในการพัฒนาประเทศ การร่วมแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์และการให้ความร่วมมือในการสำรวจความคิดเห็นของสถาบันต่างๆ เพื่อมีส่วนในการกำหนดแนวทางในการดำเนินการใดๆ ตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้แก่เด็ก การฝึกอบรมที่ถูกต้อง สม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตั้งแต่สังคมขนาดเล็กระดับครอบครัว ไปจนถึงหมู่บ้าน ชุมชนขนาดใหญ่ จังหวัด จนถึงระดับประเทศ จะทำให้เด็กกลายเป็นประชาชนมีคุณสมบัติที่เหมาะสมครบถ้วน และจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ

เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาประเทศ คงจะต้องกล่าวถึงการพัฒนาสังคมและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการปกครองเป็นลำดับแรก เพราะเป็นขั้นตอนที่จะเลือกสรรบุคคลเข้ามาเป็นรัฐบาล เป็นหัวเรือหรือผู้นำในการวางแผน การกำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศตั้งแต่ระดับมหภาค เพราะเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด และอยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบขององค์กรเอกชน ไม่ว่าจะมิขนาดใหญ่เพียงใด คณะรัฐบาลจึงเป็นตัวจักรสำคัญที่จะหมุนให้ประเทศเคลื่อนตัวไปข้างหน้า หยุดอยู่กับที่หรือแม้แต่ถอยหลังได้

ประเทศไทย มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เรามีการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยมากกว่า 60 ปี เรามีการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาแล้วหลายครั้งหลายหน เพื่อให้ได้ระบอบการปกครองที่สมบูรณ์ที่สุด เพราะเราต้องการผู้แทนราษฎร ต้องการรัฐบาลที่มีความสามารถ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความตั้งใจและจริงจังในการบริหารประเทศ เนื่องจากเราตระหนักถึงความสำคัญของตัวจักรตัวนี้ แต่ในปัจจุบันเรายังมีปัญหาการซื้อเสียง การทุจริตในการเลือกตั้ง การแบ่งพรรคแบ่งพวก การเล่นเกมการเมืองในทุกเรื่องทุกกรณี เพื่อประโยชน์ของตนและพรรคเป็นที่ตั้ง มากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน การวางแผน การกำหนดนโยบาย การวางแผนการพัฒนาประเทศ จึงเบี่ยงเบนไปเพื่อประโยชน์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมากกว่าประเทศชาติ ความสามารถ คุณสมบัติหรือกำลังของประชาชน จึงไม่สามารถจะผลักดันให้ประเทศพัฒนารุดหน้าไปได้รวดเร็วอย่างที่ควรจะเป็น อย่างไรก็ตาม ประชาชนคนไทยยังมีความพยายามในการแก้ปัญหา เพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมมากขึ้น จะเห็นได้จากการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การกำหนดไม่ให้

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน ถึงแม้จะมีจุดอ่อนและข้อบกพร่องอยู่มากมาย แต่ก็พอเป็นความหวังได้ว่า สักวันหนึ่งในอนาคตที่ไม่ไกลจนเกินไป ประเทศไทยจะมีรัฐธรรมนูญฉบับที่สมบูรณ์ มีสมาชิกวุฒิสภา มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีรัฐบาลที่มีคุณภาพสมตามความมุ่งหมายของประชาชน แต่เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไป คือ การศึกษา จะต้องมีการกระจายการศึกษาสู่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ในภูมิภาคต่างๆ อย่างทั่วถึง มีงบประมาณสนับสนุนเพียงพอ ที่จะให้ประชาชนที่ยากจนสามารถให้บุตรหลานของตนเข้าเรียนได้เต็มที่ โดยไม่ต้องพะวงถึงการช่วยทางบ้านทำมาหาเลี้ยงชีพจนไม่มีเวลาเรียนหนังสือแม้ในภาคบังคับ การศึกษาจะช่วยให้ประชาชนเข้าใจความสำคัญของการเลือกบุคคลที่เหมาะสมมาเป็นผู้แทนของตนในสภา เพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐบาลที่มีคุณภาพ มีความซื่อสัตย์สุจริต มิใช่เป็นการเลือกด้วยเหตุผลที่ว่า “เขาให้เงิน” เขาสัญญาจะสร้างถนน” “เขามาช่วยงานบวชลูก” เช่นที่เป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน

รัฐบาลที่ดีจะกำหนดนโยบาย แนวทาง และเป้าหมายในการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งวัตถุดิบต่างๆ ตลอดจนศักยภาพของประชาชน เพื่อให้สามารถก้าวทันและแข่งขันกับประเทศต่างๆ ได้ การตัดสินใจพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ หรือ นิคส์ (NIC) ในอดีต มีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใดในเมื่อเราเป็นหนึ่งในประเทศจำนวนไม่กี่ประเทศในโลก ที่สามารถผลิตผลทางเกษตรกรรมเพียงพอสำหรับการบริโภคภายในประเทศ และมีปริมาณเหลือเพียงพอที่จะส่งออกมากเป็นลำดับต้นๆของโลก และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศกว่าร้อยละ 80 ยังยึดอาชีพทางเกษตรกรรม หากเราพัฒนาด้านเกษตรกรรม โดยให้การศึกษาแก่เกษตรกร การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้เพื่อการเพิ่มผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนการผลิตพืชผลทางเกษตรให้เหมาะสมตามประเภทและปริมาณความต้องการของตลาด ก็จะช่วยให้เราสามารถเพิ่มรายได้ของประเทศจากการส่งออกสินค้าทางเกษตรมากขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่เป็นเกษตรกรก็จะมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง เพราะประชากรของโลกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากทุกปี ในขณะที่ประเทศซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงประชากรของโลกมีเพียงไม่กี่ประเทศ และมีแนวโน้มลดลงเพราะต่างพากันพัฒนาประเทศของตนไปสู่การเป็น

ประเทศอุตสาหกรรม การที่รัฐบาลในอดีตมุ่งหวังให้ประเทศไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ คงไม่ใช่ความผิดพลาดเสียทีเดียว หากแต่ที่เราต้องไม่ละเลยความเป็นประเทศเกษตรกรรมของเรา เพราะเรามีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ ความเหมาะสมของสภาพภูมิอากาศ ความชำนาญและการมีจิตวิญญาณเกษตรกรของประชาชนคนไทยส่วนใหญ่อยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม เราอาจพัฒนาด้านอุตสาหกรรมควบคู่กันไป โดยกำหนดแนวทางให้เหมาะสมกับลักษณะและคุณสมบัติของคนไทย ตลอดจนแหล่งวัตถุดิบที่มีในประเทศ เพื่อช่วงชิงความได้เปรียบเบื้องต้นในการแข่งขันทางการค้ากับประเทศอื่นๆ ในโลก เช่น อุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งความละเอียดประณีตในการทำงาน อุตสาหกรรมเครื่องประดับและอัญมณี อุตสาหกรรมการจัดทำชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการบริการ เช่น โรงแรม การท่องเที่ยว สายการบิน และอุตสาหกรรมที่ต้องใช้วัตถุดิบอันเป็นผลสืบเนื่องจากผลผลิตทางเกษตรกรรม เช่น การผลิตอาหารกระป๋อง อาหารทะเลแช่แข็ง การทอและตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป รวมทั้งอุตสาหกรรมที่เรามีการพัฒนาก้าวหน้าไปไกลกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน เช่น การสื่อสาร และโทรคมนาคม การผลิตชิ้นส่วนและการประกอบรถยนต์ โดยไม่จำเป็นต้องมุ่งไปสู่การทำอุตสาหกรรมหนัก เช่น การผลิตเครื่องจักรขนาดใหญ่ การผลิตรถยนต์ทั้งคัน การผลิตเครื่องบิน เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องการการลงทุนสูง ต้องการความรู้ทางเทคโนโลยีสูง และเป็นอุตสาหกรรมที่ประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศในแถบยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่นได้ทำมานาน มีเทคโนโลยี ความชำนาญตลอดจนมีส่วนแบ่งในตลาดโลกค่อนข้างชัดเจนอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยคงจะต้องยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ต้องศึกษา ต้องค้นคว้า เพื่อใช้ประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ก่อนที่จะก้าวเข้าไปสู่อุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ที่เรายังไม่มีความคุ้นเคยในอนาคต การผูกมิตรกับประเทศต่างๆ ในโลก ก็เป็นช่องทางสำคัญให้เกิดการถ่ายทอดความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แหล่งเงินทุน ตลาดเพื่อการส่งออก และความอะลุ่มอล่วยหรือการลดหย่อนเงื่อนไขทางภาษี เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน จึงเป็นภาระหน้าที่ของรัฐบาลเช่นกันที่จะต้องสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศต่างๆ สร้างความไว้วางใจ สร้างความเชื่อมั่น บนพื้นฐานของความเสมอภาคและยุติธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนเป็นสำคัญ

ไม่เพียงแต่อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก รัฐบาลยังมีหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศควบคู่กันไป อาทิ การศึกษาทุกระดับ สภาพแวดล้อม การสาธารณสุข ระบบสาธารณสุขปโภคพื้นฐาน การสร้างทัศนคติ และค่านิยม ให้ประชาชนคนไทยเห็นคุณค่าของความขยันหมั่นเพียร การใฝ่ศึกษาหาความรู้ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความประหยัดไม่ฟุ้งเฟ้อ และความเสียสละที่จะร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาห่มุคคณะ องค์กร สังคม และประเทศชาติ การพัฒนาคุณภาพชีวิตดังกล่าว มิได้มีผลต่อประชาชนคนไทยโดยตรงเท่านั้น แต่ในทางอ้อมยังมีผลต่อการสร้างภาพพจน์ให้ประเทศไทย เป็นแหล่งที่ดีที่สุดในการลงทุนและการเป็นศูนย์กลางในการติดต่อค้าขายกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคแห่งนี้ การยกระดับและมาตรฐานการศึกษา จะทำให้ประชาชนคนไทยพร้อมที่จะติดต่อสื่อสาร ที่จะทำงานหรือลงทุนทำธุรกิจร่วมกับบริษัทต่างชาติใดๆ ด้วยความเสมอภาค ทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้อง จะช่วยให้คนไทยมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น รู้จักการวางแผน รู้จักการมองการณ์ไกล รู้จักการใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักการเก็บหอมรอมริบ เพื่อเพิ่มโอกาสการลงทุนในช่วงเริ่มต้นแม้ในธุรกิจขนาดย่อมก่อนที่จะขยายเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ในอนาคต การพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภคพื้นฐาน นอกจากช่วยให้ประชาชนมีความสะดวกในการคมนาคมขนส่งแล้ว ยังช่วยเพิ่มศักยภาพให้แก่อุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวภายในประเทศ เพราะประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถานและศิลปะวัตถุ วัฒนธรรมประเพณีที่หลากหลายมากมายเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน การพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภคพื้นฐาน จึงมีผลให้เกิดความสะดวกสบายและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมากขึ้น ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นและเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ประเทศอีกทางหนึ่ง

เอกลักษณ์ของชาติ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งรัฐบาลจะต้องให้ความสนใจ เพราะมีผลโดยตรงต่อประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านจิตใจ ความรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณี การแต่งกาย ภาษา ศิลปะ และลัทธิความเชื่อถือ เป็นส่วนสำคัญในการสร้างทัศนคติ ความร่วมแรงร่วมใจของประชาชน ซึ่งมีพลังที่จะผลักดันประเทศชาติไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งได้ ตัวอย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่น ถึงแม้จะประสบความพ่ายแพ้อย่างย่อยยับในสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ประชาชนชาวญี่ปุ่นซึ่งถูก

ปลูกฝังความรักชาติ ความมีระเบียบวินัย ความอดสาหะวิริยะมาตั้งแต่เด็ก สามารถพัฒนาประเทศญี่ปุ่นให้กลายเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีภายในเวลาไม่กี่สิบปี ซึ่งแม้แต่ประเทศมหาอำนาจเช่น สหรัฐอเมริกาเองยังต้องหวั่นเกรง รัฐบาลจะต้องเป็นผู้วางแผน กำหนดแนวทาง และเป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์และการพัฒนาเอกลักษณ์ของชาติไปในทางที่ถูกที่ควร โดยอาศัยผู้ที่มีความรู้กำหนดแนวทางร่วมกันอย่างมีเหตุมีผล โดยยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจบ้าง ไม่ใช่การลอกเลียนตัวอย่างดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น หรือยอมรับวัฒนธรรมต่างชาติโดยไม่มีการคัดกรอง ไม่มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของไทย ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนจะได้เข้าใจ และรับมาปฏิบัติอย่างถูกต้องไม่สะเปะสะปะไปคนละทิศละทาง อย่างเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เมื่อมีรัฐบาลที่ดี ที่สามารถกำหนดแผนและเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์และลักษณะนิสัยของคนไทย อันจะทำให้การพัฒนามีโอกาสและแนวโน้มที่จะบรรลุถึงเป้าหมายได้ง่าย และรวดเร็วขึ้นแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของประชาชนคนไทย ที่จะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติอื่นๆที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศไปในด้านต่างๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของประชาชนนั่นเอง โดยตรงและประเทศชาติโดยรวม

ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ประชาชนในประเทศจะต้องมีความอดสาหะวิริยะขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ ศึกษาหาความรู้และแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ๆเพื่อพัฒนาตนเองและอาชีพของตน รู้จักประหยัดและเก็บออมเพื่อเพิ่มโอกาสในการลงทุน แม้ในธุรกิจขนาดย่อม รู้จักการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อให้สามารถแก้ไขได้อย่างถูกต้อง รู้จักการใช้เงินทุน วัสดุคิป และพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ โดยมีต้นทุนต่ำ สามารถที่จะแข่งขันกับคู่แข่ง โดยเฉพาะกับประเทศอื่นๆในตลาดโลกได้ นอกจากนี้ยังต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ในการดำเนินนโยบายทางธุรกิจอย่างเหมาะสมกับตลาดและสภาพแวดล้อมที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีความมั่นคงไม่หวั่นไหวไปกับการขึ้นๆ ลงๆ ลัทธิต่ออย่าง โดยปราศจากความรู้และข้อมูลที่แท้จริง รวมทั้งการมีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ ไม่เอาไรด์เอาเปรียบ คดโกง หรือกระทำความผิดอันเป็นการผิดต่อความยุติธรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจเพื่อผลในระยะยาว

โดยตำแหน่งที่ตั้ง อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ เพราะเป็นศูนย์กลางของประเทศต่างๆ ในภูมิภาค มีความสะดวกในการเดินทางติดต่อไปยังประเทศพม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และประเทศจีนทางตอนเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมีการพัฒนาถนน ทางรถไฟ และการเดินทางโดยทางเรือในแม่น้ำโขง ให้สามารถเชื่อมโยงประเทศเหล่านี้เข้าด้วยกันได้อย่างสะดวกและปลอดภัย กับการปรับปรุงหรือสร้างท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ให้เป็นศูนย์กลางการบิน (HUB) ของภูมิภาคได้ ประเทศไทยจะมีโอกาสสูงในการเป็นศูนย์กลางการลงทุนของธุรกิจต่างชาติ เพราะมีความสะดวกในการขยายสาขา และการควบคุมดูแลสาขาในประเทศใกล้เคียง นอกจากนี้ ประเทศไทยยังสามารถเป็นศูนย์กลางการประชุมและการแสดงสินค้าระดับนานาชาติได้ เพราะมีความพร้อมในด้านสถานที่และประสบการณ์ ถึงแม้จะมีบางประเทศในภูมิภาคนี้ ที่มีความพร้อมในระดับเดียวกันหรือเหนือกว่า เช่น สิงคโปร์ ฮองกง แต่ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามหลากหลายกว่า มีประชาชนที่มีอัธยาศัยไมตรี มีวัฒนธรรมประเพณีที่น่าสนใจ มีความสุภาพ อ่อนโยนในการบริการ ซึ่งเป็นจุดที่ช่วยในการตัดสินใจ ให้มาจัดประชุมหรือแสดงสินค้าระดับนานาชาติในประเทศไทยได้ง่ายขึ้น รวมทั้งมีผลสืบเนื่องต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วย และการที่ประเทศไทย เป็นแหล่งผลิตอาหารในระดับแนวหน้าของโลก ทำให้เกิดธุรกิจส่งออกสินค้ามาอย่างต่อเนื่อง การส่งออกข้าว ผักผลไม้ เนื้อสัตว์ อาหารทะเล และผลผลิตทางการเกษตรอื่นๆ สร้างรายได้ให้ประเทศเป็นจำนวนมาก หากเราสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นโดยมีต้นทุนที่ต่ำลง ประกอบกับการวางแผนการผลิต ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในช่วงฤดูต่างๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการผลิตเกินความต้องการ หรือการค้นคว้าหาวิธีในการถนอมรักษาอาหารมิให้เน่าเสีย เพื่อเก็บไว้ขายในยามขาดแคลน ก็จะช่วยเพิ่มรายได้และมีผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่มีอาชีพทางเกษตรกรรม มีความเป็นอยู่ดีขึ้น คุณสมบัติต่างๆดังกล่าวแล้ว ล้วนเป็นความจำเป็นและมีส่วนช่วยให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจได้รวดเร็วและยั่งยืนมากขึ้น

ในการพัฒนาด้านสังคม ประชาชนคนไทยมีคุณสมบัติที่เหมาะสมอยู่แล้วหลายประการ และเป็นที่ยกย่องขวัญถึงมาโดยตลอด อาทิความมีน้ำใจไมตรีต่อผู้อื่น ยิ้มแย้ม

แจ่มใส ไม่นิยมการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ล้มง่ายให้อภัยง่าย แต่คนไทยส่วนใหญ่
ยังหย่อนยานในแง่ของระเบียบวินัย การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมตั้งแต่เรื่องเล็ก
น้อย เช่นการเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง การข้ามถนนในทางม้าลาย การปฏิบัติตามกฎ
หมายบ้านเมือง การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งผู้แทนราษฎรตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับ
ประเทศ การเสียภาษีอากรอย่างถูกต้อง เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานเพื่อให้
สังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และหากประชาชนมีน้ำใจที่จะเข้าร่วมในกิจ
กรรมอื่นๆอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การทำประชาพิจารณ์ การร่วมแสดง
ความคิดเห็น หรือให้ความร่วมมือในการสำรวจความคิดเห็นของสถาบันต่างๆ การร่วม
ในกิจกรรมอันเป็นกุศลเพื่อช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ก็จะช่วยเสริมให้เกิดความรัก
ความสามัคคีและความสงบสุขในประเทศ

การพัฒนาด้านการศึกษา นับเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการยกระดับคุณภาพของ
ประชาชนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม การกระจายการศึกษา
ให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และภูมิภาคของประเทศ อาจเป็นภาระค่า
ใช้จ่ายสูงมากสำหรับรัฐบาล แต่ก็น่าจะเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า เพราะประชาชนที่มีการ
ศึกษาเหล่านั้น จะกลับมามีส่วนพัฒนาและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ แต่หลักสูตรการ
ศึกษาไม่ควรเป็นลักษณะของ “สูตรสำเร็จ” ที่บังคับใช้เหมือนกันทุกแห่ง ทุกพื้นที่ทั่ว
ประเทศ แต่ควรจะมีการดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต และการ
ประกอบอาชีพของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาด้านสังคม วัฒนธรรม
ประเพณี และประสบการณ์ชีวิต ในระดับประถมและมัธยมต้น เพื่อให้นักเรียน
สามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปใช้ในการปรับปรุงยกระดับชีวิตความเป็นอยู่และการ
ประกอบอาชีพของครอบครัวได้โดยตรง แล้วจึงเสริมความรู้ด้านอื่นๆที่มีความสลับซับซ้อน
มากขึ้น เช่น วิชาเศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ที่จำเป็นสำหรับการ
ศึกษาต่อเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพอื่นๆในอนาคต ในระดับมัธยมปลาย เพื่อมิให้เกิด
การสูญเปล่าทางการศึกษา การกระจายการศึกษาให้ทั่วถึงดังกล่าว อาจกระทำได้เร็วขึ้น
เสียค่าใช้จ่ายน้อยลง หากใช้ประชาชนในท้องถิ่นที่ผ่านการอบรมมาแล้วระดับหนึ่ง ให้
เป็นบุคลากรหลัก และเสริมด้วยบุคลากรที่มีความรู้สูง มีความสามารถสูงในการ
สอน ซึ่งอาจมีจำนวนไม่มากนัก โดยอาศัยระบบสื่อสารและโทรคมนาคมซึ่งสามารถ
แพร่ภาพไปได้หลายท้องถิ่นในเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตามในการเรียนการสอน ควร

ปรับเปลี่ยนวิธีการโดยให้โอกาสนักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้วิเคราะห์ปัญหาต่างๆ โดยอาศัยเหตุและผล เพื่อสร้างความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มากกว่าการเรียนรู้ด้วยความจำ ทั้งยังช่วยให้นักเรียนคุ้นเคยกับการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ซึ่งทำให้มีมุมมองที่กว้างไกลขึ้น ขณะเดียวกัน ควรมีการเน้นให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า ได้รักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของตน โดยเริ่มต้นแต่ระดับท้องถิ่น เพราะจะสร้างความเข้าใจและยอมรับได้โดยง่าย เนื่องจากวัฒนธรรมประเพณีส่วนใหญ่มีการพัฒนามาจากความเชื่อถือ สภาพแวดล้อม วิธีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในท้องถิ่นซึ่งนักเรียนมีความคุ้นเคยเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว จากนั้นจึงค่อยขยายวงให้กว้างขึ้นในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ เมื่อนักเรียนได้มีโอกาสศึกษาในระดับที่สูงขึ้น แต่การที่จะให้เกิดการยอมรับ เกิดความซาบซึ้งและหวงแหนได้นั้น นักเรียนหรือเยาวชนจะต้องเข้าใจถึงประวัติความเป็นมา เหตุผล เป้าหมายหรือผลดีของวัฒนธรรมประเพณีนั้นๆ และจะต้องเปิดกว้าง ต้องยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อม ความเชื่อถือ วิถีชีวิตและสังคมที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลาด้วย เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย เราคงไม่มุ่งหวังให้คนกรุงเทพฯ ใส่ผ้าซิ่น เสื้อแขนกระบอก หรือหม่สะไบ ขึ้นรถโดยสารประจำทางหรือรถไฟฟ้าไปเรียนหรือทำงาน แต่ขณะเดียวกันการสวมเสื้อนอกผูกเนคไทตามวัฒนธรรมการแต่งกายแบบสากล ในสภาพภูมิอากาศร้อนชื้นเช่นในประเทศไทย ก็คงไม่ใช่ทางออกหรือการพัฒนาที่เหมาะสมเช่นกัน การยอมรับวัฒนธรรมของต่างชาติจึงควรมีการกถันกรอง การปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นด้วย เสื้อประจำชาติของชายชาวฟิลิปปินส์ก็ดี ของชาวมลายูก็ดี หรือแม้แต่ชุดพระราชทานของคนไทย นับเป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาการแต่งกายประจำชาติ เนื่องจากเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ และลักษณะการใช้งานจึงเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ในด้านภาษา การรักษาเอกลักษณ์ของชาติ มิได้หมายถึงการปิดกั้น ปฏิเสธไม่ยอมรับภาษาต่างประเทศ เพราะเราจำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสาร ทำการค้า ตลอดจนการศึกษาเทคโนโลยีใหม่ๆ จากประเทศต่างๆ อยู่ตลอดเวลา การมีความรู้ด้านภาษา วัฒนธรรมประเพณีของชาติอื่นๆ จึงเป็นความจำเป็น แต่ก็ควรคำนึงถึงการรักษาภาษาประจำชาติของตนไว้ ด้วยการศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ สามารถนำมาใช้ได้อย่างถูกต้องและหากจะต้องมีพัฒนาตามสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนไป ก็ควรให้มีการพัฒนาไป

ในแนวทางที่ถูกต้อง ไม่แปรผัน ปะปนกันไปกับภาษาอื่นจนกลายเป็น “ภาษาวิบัติ” ในด้านศิลปะกรรมและสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับว่าประเทศไทยมีศิลปะและสถาปัตยกรรมที่สวยงามล้ำค่า แต่การรักษาเอกลักษณ์ ก็มีได้หมายถึงการลอกเลียนแบบจากอดีต เพราะศิลปะและสถาปัตยกรรมต้องมีการพัฒนาตามสภาพสังคม เทคโนโลยีของวัสดุและวิธีการก่อสร้าง ดังนั้น เอกลักษณ์ในเชิงศิลปะกรรมและสถาปัตยกรรม จึงควรเกิดจากจิตวิญญาณ ความอ่อนช้อยอันเป็นการผสมผสานระหว่างนามธรรมกับรูปธรรมเป็นหลัก

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าทุกประเทศในโลกต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อก้าวไปให้ทันกันไม่ล้าหลังซึ่งเป็นสาเหตุให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ การพัฒนาประเทศ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆมากมาย ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ แหล่งพลังงานและวัตถุดิบ แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือคุณภาพของประชาชนในประเทศนั้นๆ ประเทศไทยจัดได้ว่า มีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ ทั้งตำแหน่งที่ตั้ง สภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ และประชาชนคนไทยก็มีคุณสมบัติในแง่ความมีน้ำใจไมตรี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยิ้มแย้มแจ่มใส แต่เรายังขาดคุณสมบัติหลายๆด้าน ที่มีผลโดยตรงและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศ การพัฒนาคนให้มีคุณสมบัติที่จำเป็นเหล่านี้ จะต้องเริ่มต้นแต่วัยเด็ก จากครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงสังคมระดับประเทศและผู้ที่สามารถวางแผนกำหนดแนวทางพัฒนาในภาพรวม ในระดับมหภาคจะต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่กว้างขวางเพียงพอ นั่นคือรัฐบาล ขั้นตอนแรกจึงอยู่ที่การพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการปกครอง เพื่อให้ได้รัฐบาลที่มีคุณภาพ มีวิสัยทัศน์ มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความจริงใจเพื่อให้การพัฒนานั้นๆเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนโดยตรง รัฐบาลจะต้องวางแผนพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ ให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศแหล่งทรัพยากรและวัตถุดิบ ลักษณะนิสัยและคุณสมบัติของคนไทย เพื่อช่วงชิงความได้เปรียบขั้นพื้นฐาน โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงการเอาอย่าง การลงทุนเกินตัว เกินกำลังฐานะหรือความถนัดของคนไทย ขณะเดียวกันต้องผูกมิตรกับนานาชาติอารยะประเทศ โดยพื้นฐานของความเสมอภาคความยุติธรรม เพื่อให้เกิดช่องทางในการถ่ายเทเทคโนโลยีใหม่ๆ รวมทั้งแหล่งเงินทุน และตลาดเพื่อการส่งออก ในด้านสังคม รัฐบาลควรเน้นหนักด้านการศึกษา โดยกระจายให้มีการศึกษาโดยทั่วถึง ปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาโดยคำนึงถึงสภาพท้องถิ่นเป็นลำดับแรก เพื่อให้เกิดความเข้าใจ

การยอมรับและประหยัคงบประมาณแล้วจึงขยายขึ้นในวงกว้างในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยปลูกฝังให้เกิดความเข้าใจ ความหวงแหนในวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง ส่วนประชาชน ก็ควรให้ความร่วมมือในการเสริมสร้างคุณสมบัติต่างๆที่เรายังขาดอยู่ เช่น ความอดสาหวิริยะ ความมีระเบียบวินัย การรู้จักประหยัคคอดออม มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อเพื่อให้เราเป็นประชาชนที่มีคุณภาพ เป็นกำลังพลักดันให้เกิดการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าสืบไป สมคำที่ว่า “คน กำลังของแผ่นดิน”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนังสืออ้างอิง

1. วรรณนาการศิลปสถาปัตยกรรมไทยพุทธศาสนา
ผู้แต่ง ศาสตราจารย์เฉลิม รัตนทัศนีย์
2. หนังสือเรียน สังคมศึกษา ส.605
ผู้แต่ง ดร.ธิดา สารระยา
3. หนังสือเรียน สังคมศึกษา “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในโลกปัจจุบัน”
ผู้แต่ง เพ็ญศรี กาญจนอมัย
นันทนา กิลกาญจน์
4. หนังสือเรียนสังคมศึกษา “ประเทศของเรา”
5. ประวัติศาสตร์ไทย
ผู้แต่ง ผ.ศ.บังอร ปิยะพันธุ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความโดย นส.วินิตา โกวิทวานิชย์ เลขประจำตัว 424 66195 35
ภาควิชาอนุทิศศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“คน : กำลังของแผ่นดิน”

ธรรมชาติได้สร้างคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า มีสติปัญญาที่ชาญฉลาด ที่สามารถจะสร้างสรรค์ และพัฒนาสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุด ดังที่มีคนกล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ ซึ่งความประเสริฐนี้ขึ้นอยู่กับความคิด ความอ่านที่เข้าใจ เห็นใจ มีน้ำใจ มีคุณธรรม มีค่านิยมที่ดีต่อกัน เพราะการดำรงอยู่ของมนุษย์มีความหมายต่อชีวิตมนุษย์ในการที่จะพัฒนาตนเองให้มีคุณค่าต่อสังคมที่ตนเป็นสมาชิก นอกจากจะพัฒนาตัวบุคคลแล้ว ก็ยังจะต้องพัฒนาด้านจิตใจควบคู่กันไปด้วย

คนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดิน นอกจากจะเป็นคนที่มีความรู้ มีความฉลาด มีความรับผิดชอบแล้ว ก็ยังจะต้องเป็นบุคคลที่มีความเสียสละ ทำทุกอย่างเพื่อส่วนรวมได้โดยไม่เห็นแก่ตัว รวมทั้งต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น และมีวินัยในตนเอง จึงจะเป็นบุคคลที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ โดยทั้งนี้และทั้งนั้น การสร้างบุคคลที่มีคุณภาพ ควรจะได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมตั้งแต่เด็ก เพราะเด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า สิ่งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศชาติ ให้มีความมั่นคง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นการวางพื้นฐานที่ดีให้กับอนาคต และการวางพื้นฐานที่ดีให้กับเยาวชน ควรจะเริ่มต้นจากสถาบันสังคม ๖ สถาบันดังนี้

๑. **สถาบันครอบครัว** ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน มีความผูกพันกันมากที่สุด สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกและแห่งสำคัญ ที่สามารถกำหนดความประพฤติของคนในครอบครัวได้อย่างมาก การให้ความรัก ความอบอุ่น และการอบรมสั่งสอนที่ดีทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จะทำ

ให้เด็กซึมซับสิ่งดีๆ เหล่านั้นไว้โดยอัตโนมัติ ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่สำคัญมากต่อระบบการพัฒนาร่างกายและจิตใจของเด็กให้เจริญเติบโตเป็นคนดี สืบเนื่องไปถึงการพัฒนาประเทศในอนาคต

๒. สถาบันการปกครอง เป็นสถาบันที่สำคัญต่อทุกสังคม เป็นสถาบันที่วางกฎข้อบังคับของคนในสังคมให้ปฏิบัติตาม เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ไม่สร้างปัญหาต่างๆ ให้เกิดขึ้น และช่วยนำทางที่ถูกต้องในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ชี้นำบทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคล ทำให้ประชาชนมีความสามัคคีกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันจะเป็นการนำพาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง

๓. สถาบันศาสนา เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลมากทางด้านจิตใจของมนุษย์ เป็นสถาบันที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมสถาบันศาสนาไม่ว่าจะศาสนาใดก็ตาม ล้วนมีหลักธรรมที่สอนให้คนเป็นคนดี มีคุณธรรมและจริยธรรมสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างบรรทัดฐานในการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อ และความเคารพอันสูงสุดของมนุษย์ ซึ่งทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๔. สถาบันการศึกษา เป็นสถาบันที่ถ่ายทอดความรู้และวิทยาการและศาสตร์ในแขนงต่างๆ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม และกล่อมเกลาคความประพฤติของคนในสังคมต่อมาจากครอบครัว สร้างอาชีพการงานให้กับสังคม การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน ให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ มีสติปัญญา พัฒนาตัวเอง ให้มีประสิทธิภาพทั้งในด้านอาชีพการงานและคุณธรรม จริยธรรม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น นำความรู้ไปใช้เลี้ยงชีพให้อยู่รอดในสังคม ประชาชนมีการศึกษาดี คือบ่อเกิดแห่งการพัฒนาความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี

๕. สถาบันเศรษฐกิจ เป็นสถาบันอันเกี่ยวกับการอยู่รอดของมนุษย์

เศรษฐกิจมีความจำเป็นในการประกอบอาชีพของมนุษย์และประเทศ เศรษฐกิจดีคุณภาพของประชาชนก็จะดีไปด้วย การวางพื้นฐานเศรษฐกิจที่ดีเพื่อความอยู่รอดและความอยู่รอด และความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

๖. สถาบันนันทนาการ

การมีสุขภาพจิตที่ดีย่อมนำพาประเทศให้มีความสุข นันทนาการ เป็นการพักผ่อนอย่างหนึ่ง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ช่วยลดความตึงเครียด ทำให้ประชาชนอาศัยอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สดชื่น

การให้โอกาสเด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญอย่างมาก อย่างที่มีคนกล่าวไว้ว่า เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า เมื่อประชาชนทุกคนในประเทศมีการศึกษาที่ดี มีความรู้ ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพ เด็กเหล่านั้นก็เป็นกำลังแผ่นดินที่จะนำพาประเทศไปสู่ความเจริญ ถ้าไม่ให้ความช่วยเหลือปัญหาที่เกิดขึ้นมาอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้ อย่างที่เราพอจะรู้จักกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี ปัญหายาเสพติด เมื่อมีมากขึ้นก็จะไปสร้างปัญหาให้กับผู้อื่นที่อยู่ในสังคมเดียวกัน และเกิดการชักชวนไปในทางที่ไม่ดี สร้างความอันตรายขึ้นในสังคม คนที่จะเป็นกำลังของแผ่นดินก็จะขาดคุณภาพ ประเทศก็จะด้อยพัฒนาตามไปด้วย คนในประเทศทุกคนเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุด ประเทศจะอยู่ได้หรือไม่ได้ จะก้าวหน้าหรือถอยหลัง ก็ขึ้นอยู่กับคนในประเทศ เมื่อคนในประเทศมีการศึกษาดี มีอาชีพที่ดี ชีวิตก็จะดีไปด้วย ประเทศชาติก็จะมีแต่บุคคลที่มีคุณภาพ สามารถนำพาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าขึ้นไปอีก

นอกจากจะให้แก่เด็กที่ด้อยโอกาสแล้ว การให้โอกาสบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เป็นจุดหนึ่งที่สามารถไม่แพ้กัน การให้ทุนสนับสนุนในการทดลองและการค้นคว้า โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะประดิษฐ์เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย การให้การสนับสนุนบุคคลเหล่านี้ อนาคตข้างหน้าของประเทศชาติก็จะมีบุคลากร ที่มีความสามารถ และสามารถผลิตเทคโนโลยีที่ทัดเทียม

กับต่างประเทศได้ แต่ถ้าเรายังมีแต่จะซื้อเทคโนโลยีจากต่างชาติ ประเทศของเราก็จะยิ่งขาดดุลการค้ามากขึ้น เราก็จะเสียงบประมาณไปมากกับเทคโนโลยีบางอย่างที่คนในประเทศของเราสามารถประดิษฐ์ขึ้นมาได้ ถ้าช่วยกันส่งเสริมกำลังความคิดของบุคคลเหล่านี้

การประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญ การอยู่ในพื้นฐานของความพอดี ชีวิตย่อมมีแต่ความสุข การใช้ชีวิตอย่างพอมีพอกิน ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการใช้ทรัพยากรในประเทศที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ เพราะทรัพยากรในประเทศมีมากมายที่จะให้เรานำมาใช้ในการประกอบอาชีพ โดยที่ไม่ต้องลงทุนมาก ไม่สร้างภาระให้กับตนเอง แสวงหาสิ่งที่เป็นความจำเป็น รู้จักที่จะเรียนรู้และเริ่มที่คิดที่จะสร้างสรรค์ทรัพยากรที่มีอยู่ในมือให้เกิดคุณค่า ไม่ต้องไปซื้อหาให้ไกลตัว โดยการไปซื้อวัตถุดิบจากชาวต่างชาติ เพราะบางอย่างไม่จำเป็นและเป็นการสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ทำให้ไม่เกิดปัญหาการขาดดุลการค้า และช่วยประเทศชาติประหยัดงบประมาณ แต่เมื่อนำทรัพยากรมาใช้ต้องเห็นคุณค่า สิ่งไหนสามารถสร้างใหม่หรือทดแทนได้ ต้องช่วยกันดูแล และสร้างขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้มีอาชีพสืบต่อไปในอนาคต ไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไร ต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งตำแหน่งและบทบาทที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด การประกอบอาชีพที่สุจริต จะไม่ก่อปัญหาให้กับสังคมและประเทศชาติ

ในการพัฒนาสังคม การที่คนมาอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากย่อมมีความคิดที่หลากหลาย และมีความประพฤติที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้สังคมเจริญ ต้องเริ่มจากตัวบุคคลทุกคน ที่จะต้องพยายามยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ให้อภัยกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม แม้จะเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยจนไปถึงเรื่องใหญ่ ก็มีความสำคัญ เพื่อจะให้เกิดความสงบสุขในสังคม นอกจากนั้นการให้ความช่วยเหลือสังคม โดยการเสียภาษีอากรอย่างถูกต้อง เพื่อที่รัฐจะได้นำงบประมาณไปพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ การที่สังคมพัฒนา ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนก็จะดีขึ้นตามไปด้วย การรู้จักหน้าที่ของตนเอง โดยการไปใช้สิทธิ์เลือก

ตั้ง เพื่อเลือกคนดีมาบริหารชาติบ้านเมืองและประเทศชาติของเรา จะมีแต่บุคคลดีๆ
เข้ามาช่วยกันพัฒนาประเทศชาติ

ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ประชาชนต้องมีความขยันหมั่นเพียร มีความมานะ
อดทน มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกลที่จะใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและอาชีพของตนให้
ถูกต้อง รู้จักการใช้ทุนทรัพย์ วัตถุประสงค์ และพลังงานในประเทศให้มีประสิทธิภาพ หรือ
วัตถุดิบจากต่างประเทศ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ว่าจะทำงานแบบใด งาน
ทุกงาน การผลิตทุกชนิดต้องมีคุณภาพ มีต้นทุนต่ำ เพื่อที่จะได้สามารถนำไปแข่งขัน
กับนานาประเทศอื่นในตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านการพัฒนาเทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญมากในปัจจุบัน เทคโนโลยี
เจริญมากเท่าใด ความก้าวหน้าของประเทศก็จะเจริญตามไปด้วย ทำให้การผลิตต่างๆ
เป็นไปอย่างรวดเร็ว

การพัฒนาตัวบุคคลเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ก็
เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง ทรัพยากรมีบทบาทมากในการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ทุก
คน ถ้าทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ความเป็นอยู่ก็เสื่อมโทรมตามไปด้วย
ทรัพยากรมีบทบาทหลายแง่มุมด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมา
ประกอบอาชีพ มาใช้เป็นยารักษาโรค เป็นเครื่องนุ่งห่ม เป็นอาหาร เป็นที่อยู่อาศัย
ทรัพยากรธรรมชาติเป็นผลดีต่อจิตใจ เป็นที่พักผ่อนเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด เป็น
ที่ที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์กันในครอบครัว ให้เกิดความใกล้ชิด เกิดความรักกันมาก
ขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งความรู้ที่ใหญ่มหาศาล ให้เราได้เรียนรู้ และยังเป็นแหล่ง
ผลิตงานให้มนุษย์มีงานทำ นำมาเลี้ยงชีพของตนเองและผู้อื่นอีกด้วย ดังคำที่คนสมัย
ก่อนพูดกันว่า ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ
ถือได้ว่า เป็นความก้าวหน้าไม่แพ้ไปกว่าเทคโนโลยี เพราะในปัจจุบัน สถานที่ท่องเที่ยว
เที่ยวในประเทศของเราทำเงินให้กับประเทศของเราเป็นจำนวนมากมาย ความสวยงาม

ของทรัพยากรธรรมชาติกลายเป็นที่เลื่องลือไปทั่วประเทศและต่างประเทศ ทำให้มีคน
อยากจะมาเที่ยวพักผ่อน

การพัฒนาวัฒนธรรม มีนักเขียนหลายท่านให้คำจำกัดความหมายคำว่า
วัฒนธรรม ไว้คล้ายๆกัน เช่น Tylor กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อน
ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความ
สามารถอื่นๆที่มนุษย์ได้มา ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม และเป็นมรดกที่สำคัญของ
ประเทศนั้นๆ

บุคคลจึงจะต้องประพฤติตนให้เหมาะสมตามสภาพของสังคม และวัฒนธรรมก็
เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ มนุษย์จึงเป็นผู้สร้างและทำนุบำรุง ถ้ายทอดและเปลี่ยนแปลง
วัฒนธรรม มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่มีวัฒนธรรม คือ มีวิธีการเรียนรู้รับช่วง
สืบต่อกันมาได้ และสร้างสรรค์เพิ่มเติม การที่มนุษย์สามารถสร้างวัฒนธรรมได้ดี
เพราะมนุษย์มีลักษณะทางกายและจิตใจเป็นพิเศษเหนือกว่าสัตว์

การเผยแพร่วัฒนธรรม ไม่ได้หมายถึง การเผยแพร่แต่ทางด้านวัตถุเพียงอย่าง
เดียว แต่รวมถึงความคิดและประเพณีที่สืบทอดกันมานาน อาจจะมีหลายชั่วชีวิตของ
คน และในท้องถิ่นแต่ละที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่พวกเราใน
ชาติทุกคนควรที่จะปกป้องรักษาให้คงอยู่

ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ภาษาเป็นสิ่งสำคัญในการใช้สื่อความหมาย
ให้บุคคลเข้าใจซึ่งกันและกัน นอกจากจะเรียนรู้และพัฒนาภาษาของตนแล้ว เรายัง
ต้องรู้จักที่จะเรียนรู้ภาษาของชาวต่างชาติ โดยเฉพาะภาษาที่เป็นสากล เพื่อใช้ในการ
ติดต่อทำธุรกิจ และการศึกษาเทคโนโลยี เพื่อที่จะนำมาพัฒนาประเทศ แต่ก่อนที่จะ
เรียนรู้ศึกษาภาษาของเขา เราต้องพัฒนาภาษาของเราให้ควบคู่ไปด้วย ไม่ให้สูญหาย
หรือแปรผันไปในทางที่ไม่ดี ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาช่วยให้ทัศนคติต่างๆคง

อยู่ไม่สูญหาย จึงเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องการศึกษาค้นคว้า ฉะนั้น ตัวหนังสือหรือภาษาจึงเป็นสิ่งประเสริฐที่มีคุณค่า ไม่ว่าจะนานแค่ไหน ภาษาก็ยังคงอยู่ตลอดไป สืบทอดไปจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

นอกจากจะเริ่มต้นจากการพัฒนาตัวบุคคลแล้ว ก็ต้องพัฒนาให้ควบคู่ไปกับภาษาและวัฒนธรรมที่ได้กล่าวเอาไว้ ซึ่งเป็นการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความเป็นไทย ภาษาและวัฒนธรรม ทำให้บุคคลดำรงอยู่กันเป็นกลุ่มได้ ภาษาใช้สื่อความหมายให้คนในประเทศเข้าใจในการสื่อสาร วัฒนธรรมจะช่วยผูกคนเข้าไว้ด้วยกันในด้านจิตใจและสังคม

การอยู่ร่วมกันเป็นประเทศได้ต้องมีความสามัคคี การที่ประเทศชาติของเราอยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะความสามัคคีของคนในชาติสมัยก่อนที่ต้องการจะรักษาความเป็นเอกราช รักษาความเป็นไท ไว้ให้คงอยู่เพื่อคนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจในความเป็นไทย และหวงแหนเหมือนอย่างคนในสมัยก่อน ความพยายามของคนในสมัยก่อนแลกมาด้วยชีวิต และความสามัคคีกลมเกลียวกัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่ทำให้ประเทศของเราอยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้ ความเป็นไททำให้ประเทศของเราเป็นปึกแผ่น มีอิสระภาพในตนเอง ทั้งทางด้านความคิดและจิตใจ ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของชาวต่างชาติมากจนเกินไป รู้จักคิดและใช้ในสิ่งที่ประเทศของเรายังมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล้าแสดงความคิดและการกระทำที่ถูกต้องออกมา เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการหาช่องทางในการพัฒนาประเทศของเรา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

การพัฒนาคนให้เจริญมีปัจจัยหลายประการด้วยกัน การพัฒนาต้องฝังเข้าไปในจิตสำนึก เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติ และเอาไปใช้พัฒนาตนเองและประเทศชาติต่อไป

ประการแรก ต้องขยัน เป็นสิ่งสำคัญ เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เน้นเรื่องความขยัน ในเรื่องพระมหาชนก เนื้อหาของเรื่องเป็นความมานะพยายามที่อดทนต่ออุปสรรคต่างๆ จนประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะทำอะไรก็ประสบแต่ความสำเร็จ

ประการที่สอง ปัญญา ต้องพัฒนาให้เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่สูงกว่าความรู้ ใช้แก้ ปัญหาได้ หรืออาจบอกได้ว่า ปัญญาคือความรู้ความสามารถที่แก้ปัญหาได้ ปัญญา กับปริญญาแตกต่างกัน คนจบปริญญาอาจจะไม่ฉลาดก็ได้ มีแต่ความรู้ใช้ไม่เป็น ถ้า คนมีปริญญา มีความรู้ และแก้ปัญหาได้ ตั้งแต่หางานทำได้ ทำงานเก่ง และเจริญ รุ่งเรือง เพราะรู้จักใช้ปัญญากับความรู้ในการดำเนินชีวิตของตน

ประการที่สาม ต้องรู้จักการลงมือทำ ถึงจะมีความรู้ความสามารถมากเท่าใด แต่ถ้าไม่ลงมือทำ ก็ไม่มีทางประสบความสำเร็จได้ ตนต้องพึ่งตน ไม่มีใครรอให้บุคคล อื่นมาช่วย ต้องมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะลงมือทำอะไร

ประการที่สี่ ต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่แสวงหาผลกำไร จากความเดือดร้อนของผู้อื่น ซื่อสัตย์ต่อสถานภาพและหน้าที่การงานของตนเอง ข้อนี้ เป็นสิ่งสำคัญ ถ้าขาดข้อนี้ประเทศชาติก็จะมีทางที่จะเจริญ

ประการที่ห้า ต้องมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม จะทำให้ไม่ เกิดความวุ่นวายในสังคม

ประการที่หก คุณธรรม คนที่มีคุณธรรม มักจะเริ่มจากที่มนุษย์เรามีความรัก มักจะนึกถึงคนอื่นตลอดเวลา ฝึกหัวใจให้รักทุกสิ่งทุกอย่างบนพื้นโลก เพราะความรัก ทำให้เราทำแต่สิ่งที่ดีๆ ถ้าฝึกได้ คุณธรรมจะตามมา ถ้าทุกคนในประเทศมีคุณธรรม สังคมจะอยู่อย่างมีความสุข

จิตใจของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการพัฒนาประเทศชาติ การกระทำ ต่างๆที่เกิดขึ้นล้วนออกมาจากสภาพจิตใจที่มีความสำนึกในการที่จะกระทำสิ่งดีหรือไม่ ดี การปลูกฝังจิตใจให้เห็นคุณค่าของการทำดีเป็นสิ่งที่ต้องฝึกฝนให้มีขึ้น ไม่ได้เกิดขึ้น เอง การที่จะเป็น "กำลังของแผ่นดิน" นั้น ไม่ยาก ต้องเริ่มพัฒนาตัวเองก่อน แล้วค่อย

พัฒนาไปยังผู้อื่น ไปสู่ชุมชนและประเทศชาติต่อไป การพัฒนานี้ต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตใจด้วย

ถ้าทุกคนปฏิบัติตาม ไม่เพียงแต่ประเทศของเราจะเจริญเท่านั้น แต่สังคมของเราทุกคนจะน่าอยู่น่าอาศัย

เพราะไม่ว่าประเทศจะดีแค่ไหน แต่ถ้าคนในประเทศไม่มีคุณภาพเสียแล้ว ก็ไม่สามารถพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองได้ ในอดีต ประเทศญี่ปุ่น แม้จะบอบช้ำจากการสงครามโลกครั้งที่สอง แต่ก็ยังสามารถพัฒนาตัวเองจนก้าวขึ้นมาเป็นประเทศชาติมหาอำนาจของโลกได้ภายในระยะเวลาไม่นาน ก็เพราะความฉลาดและความขยันของคนญี่ปุ่น คนไทยเรานั้นก็ไม่ได้ฉลาดหรือขยันน้อยกว่าชาติใดๆในโลกเลย แต่เราขาดคนดี ที่เป็นคณะผู้บริหารของประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ก็ล้วนแล้วแต่เข้ามาในแวดวงการเมืองเพื่อหวังกอบโกยอำนาจ ซื่อเสียดเงินทอง ประเทศไทยกำลังอยู่ในสภาพที่ย่ำแย่ทางเศรษฐกิจ ในอดีตเราถูกรุกรานเอกราชแผ่นดิน ปัจจุบันเรากำลังสูญเสียเอกราชทางเศรษฐกิจให้กับชาติมหาอำนาจ บรรพบุรุษของเราเคยเป็นกำลังของแผ่นดินต่อสู้หลังเลือดเพื่อแย่งชิงเอาเอกราชที่เรารักและหวงแหนกลับคืนมา มาในปัจจุบันนี้ คนไทยหลงใหลได้ปลื้มกับสินค้าฟุ่มเฟือยราคาแพง มียี่ห้อ ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ จนเป็นเหตุหนึ่งให้บ้านเมืองเราย่ำแย่จนทุกวันนี้

“ การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า คู่มฐตัวเองได้ให้มรพอเพียงกับตัวเอง ” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน พระราชดำรัสให้แนวทางเพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนไทย ให้หลุดพ้นจากความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ทำอะไรกินตัว ไปสู่ความเรียบง่ายและรู้จักพอเพียง รู้จักคุณค่าของสิ่งของและทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยวิจารณญาณ รอบคอบ มีสติ ถ้าเหล่าพสกนิกรชาวไทยได้เข้าใจ และสนองแนวพระราชดำริได้โดยถูกต้องก็จะสามารถนำพาตนเองและประเทศชาติให้รอดพ้นจากสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจไปได้

การพัฒนาตามทฤษฎีแล้ว ก็ต้องเริ่มจากจุดเล็กๆแล้วค่อยๆขยายไปในจุดใหญ่ๆ ซึ่งมันก็เป็นหลักการที่ยังคงใช้ได้อยู่ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน แต่หลักการทางทฤษฎีนั้น ใครๆก็เรียนรู้ได้ จำได้ ท่องได้ ขนาดเด็กอนุบาลยังท่องได้คล่องคงไม่มีใครที่ไม่เคยท่องว่า เด็กดีต้องทำอะไร ต้องรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ต้องไม่ทำผิดศีลห้า ต้องอย่างนั้นต้องอย่างนี้แต่ไม่มีใครมีความคิดที่จะนำสิ่งเหล่านั้นมาปฏิบัติเท่าที่ควรนัก อาจจะเป็นไปได้ที่ไม่รู้จะทำอย่างไร เริ่มจากตรงไหน แล้วสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราเอื้ออำนวยต้องการปฏิบัติสิ่งดีๆ เหล่านั้นหรือเปล่า เช่น เราทุกคนรู้ว่าการทำงานสิ่งใดนั้นควรมีความรับผิดชอบ มีระเบียบเรียบร้อย แต่ถ้าเราต้องมาทำงานร่วมกับคนที่ไม่มีระเบียบ ขาดความรับผิดชอบแล้ว การทำงานของเรา คงจะถดถอยลงไปเรื่อยๆ เป็นแน่ หรือไม่ก็คนไม่พัฒนาขึ้น นี่ก็เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้คนเราไม่พัฒนาเท่าที่ควร บางคนอาจเถียงว่าไม่จริงหรอก เรื่องที่สภาพแวดล้อมจะเป็นตัวจุดความเจริญของตัวเรา ถ้าเรารักที่จะพัฒนาตัวเองแล้ว ใครจะมาห้ามได้ ทางทฤษฎี อาจจะถูกก็จริง แต่ในทางปฏิบัติแล้วนั้น มันไม่มีทางจะทำได้ หรือถ้าพัฒนาแต่ก็ไม่ดี เท่าที่ควรเหมือนเพชรน้ำงาม ถ้าคนเจียรไนไม่มี ก็หมดค่าไปในพริบตา ก็เหมือนคนถ้าคนสองคนใกล้ตัวไม่ดี ศักยภาพของคนนั้นก็ลดน้อยลงไปด้วย คนเราทุกคนต้องมีจุดมุ่งหมายในชีวิต การที่จะไปถึงได้นั้น เราต้องวิ่งแข่งกับคนจำนวนมาก เราต้องก้าวข้ามคู่แข่งเราให้ได้ จึงจะสำเร็จ แม้บางคน อาจจะบอกว่าไม่ต้องการคู่แข่ง เราแข่งกับตัวเองดีกว่า แต่ถ้าไม่มีสิ่งเปรียบเทียบบ้าง เราจะรู้ได้อย่างไรว่า สิ่งที่เราทำอยู่นั้นดีพอแล้วหรือยัง แน่ใจได้อย่างไรว่าดีแล้ว เพียงพร้อมแล้ว เหมือนนกบินกะลาที่มัวแต่ลุ่มหลงตัวเองจนไม่สนใจสิ่งภายนอก ปัจจุบันนี้โลกเราเปิดกว้างกว่าแต่ก่อนมากทั้งทางด้านความคิด การสื่อสาร เป็นโอกาสที่ดีในการที่เราจะค้นหาความรู้มาพัฒนาชีวิต ทำให้เรารู้ว่า ควรจะพัฒนาตนไปอีกไกลแค่ไหน ต้องพัฒนาอีกเท่าใด แต่ต้องไม่มีคำว่า พอ เพราะถ้ามีคำว่าพอเกิดขึ้นในใจแล้ว การพัฒนาจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้เลย บางคนอาจเคยได้ยินคำว่า "สติดีมีไว้เพื่อทำลาย" มาบ้างแล้ว อาจเป็นคำที่ดูแรงบ้างเล็กน้อยถึงปานกลาง แต่ถ้าทุกคนมีจุดมุ่งหมายอย่างนี้ในชีวิต การพัฒนาย่อมเกิดขึ้นได้แน่นอน ถึงแม้บางคนจุดมุ่งหมายในชีวิตอาจจะไม่สูงมากถึงขนาดจะต้องเป็นหนึ่งในเหนือใคร บางคนอาจต้องการแค่มีความสุขในชีวิตก็พอ แต่ บางคนต้องการจะทำงานที่ไม่ซ้ำใคร บางคน

ต้องการที่จะไม่เป็นสองรองใคร ซึ่งทั้งหมดก็เป็นจุดมุ่งหมายที่น่าสนใจทั้งสิ้น แต่สิ่งไหนเล่าที่จะทำให้ประเทศพัฒนาได้ เราคงไม่สามารถจะเปลี่ยนความคิดใครได้ แต่เรามีสิทธิ์ที่จะเสนอแนวคิดที่น่าสนใจได้ แต่ใครจะนำไปปฏิบัติและคิดตามบ้างนั้น ก็สุดแต่จะเห็นสมควร

แม้ความคิดที่เสนอมานี้ อาจมีบ้างที่ยังไม่ดี ไม่ถูกเสมอไป แต่มันก็น่าสนใจบ้าง ในการที่จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ถึงแม้เราจะไม่ได้ทำทั้งหมดหรือไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่เสนอมานี้ แต่แค่รับฟังบ้างก็เป็นการเปิดโลกทัศน์ได้บ้างเล็กน้อย ว่ามีคนคิดอย่างไรบ้าง แล้วนำมาพัฒนา ค้นหาสิ่งที่ดีกว่ายิ่งขึ้น เท่านั้นนี้ก็ถือว่าเป็นการพัฒนาแล้ว แต่จะดีหรือเลวนั้น ก็ขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของแต่ละบุคคล เราคงไม่ควรที่จะไปโทษใครคนใดคนหนึ่งว่าเป็นตัวจุดทำให้ประเทศไม่พัฒนา โปรดกลับมามองตัวเราให้ชัดๆ เสียก่อนว่า ตัวเราเองนั้น เป็นตัวจุดด้วยหรือไม่ อย่ามัวแต่โทษคนอื่น เราไม่ควรที่จะกล่าวโทษใครหรือว่าใคร ถ้าเราเองยังไม่ดีพอ เพราะคนที่ถูกกล่าวโทษนั้นอาจถูกเราลับหลังได้ แล้วใครเล่าจะมาเชื่อเรา ถ้าตัวเราเองยังทำอย่างที่ว่าไม่ได้ ก็เหมือนกับผู้ใหญ่ คนมีอำนาจในยุคการเมืองตกต่ำนี้ ที่ดีแต่ว่ากันเองจนไม่มีเวลาเหลือพอจะพัฒนาประเทศ แต่จะโทษคนเหล่านั้นฝ่ายเดียวก็ไม่ถูก พวกเขาเป็นแค่ตัวจุดการพัฒนาตัวหนึ่งเท่านั้น ยังมีตัวจุดอีกมากมายที่ทำให้ประเทศไม่พัฒนา ดังนั้นเราควรคิดที่จะทำอย่างไร ในการจะปรับปรุงตัว พัฒนาตัวเองไม่ให้เป็นตัวจุดในการพัฒนา อย่างน้อย ถึงแม้เราจะไม่ใช่กำลังในการพัฒนา แต่ก็ไม่เป็นตัวจุดการพัฒนาที่จัดว่าดีแล้ว ถึงแม้จะไม่ดีที่สุดในที่สุดก็ตาม

คนมีรากฐานมาจากผลผลิตของครอบครัว ครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สังคมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศชาติ จะเห็นได้ว่าทุกอย่างเกิดจากจุดๆเดียวกัน ขยายต่อเนื่องไปยังอีกจุดๆหนึ่ง และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้นจุดๆเดียวในสังคมก็อาจทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ จึงนำมาสู่ความเข้าใจที่ว่า คนทุกคนเกิดมาด้วยความเสมอภาคกันในความเป็นคน มีสิทธิ์เสรีภาพ และสามารถเลือกทำความดีได้เท่าๆกัน แม้ว่าสถานภาพที่เริ่มติดตัวมาแต่

กำเนิดจะมีความผิดพลาดจากกันไปบ้าง เช่น สุวานะ มันจะส่งผลต่อโอกาสที่จะได้รับ
ในการศึกษา แต่ทุกอย่างก็ขึ้นอยู่กับตัวเราเอง เราจะสามารถก้าวหน้าต่อไปได้อย่างไร
ให้เป็นกำลังที่ดีของชาติได้ ถ้าหากว่าคนเราขาดซึ่งการพัฒนา ความอดทน ประหยัด
ใฝ่รู้ สิ่งเหล่านี้มักจะเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลที่ได้รับการยกย่องอยู่เสมอ เมื่อตระหนัก
ได้ถึงความจริงที่ปรากฏแล้ว เราผู้ซึ่งเท่าเทียมกัน สามารถเลือกได้เท่ากัน จะเลือก
เป็นคนที่จะมีผลอย่างไรต่อประเทศชาติเพื่อส่วนรวมก่อนตัวเอง เพื่อผู้อื่นก่อนตัวเรา
นอกจากนี้ ความรู้จักหน้าที่ของตนเองนั้น จะทำให้คนคนนั้นทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ภาพเต็มเม็ดเต็มหน่วย และสามารถเป็นกลไกจากจุดเล็กๆ ที่พร้อมขับเคลื่อนไปพร้อม
กับสังคมได้ คนที่มีคุณภาพนั้นมีความรับผิดชอบอยู่เสมอ ทั้งต่อตัวเองและต่อผู้อื่น
ถ้าทุกคนรู้จักหน้าที่แล้วทำหน้าที่นั้นอย่างสุดความสามารถนั้นก็สามรถบอกได้ว่า
คนคือการพัฒนาประเทศได้ ตัวอย่างของบุคคลที่ดีนั้น เราควรจะศึกษาประวัติวิธีการ
ทำงาน การวางตัว ทักษะคติ และหลักการในการดำรงชีวิตของบุคคลเหล่านั้น เลือก
แต่สิ่งที่ดีมาประยุกต์ให้เข้ากับตัวเรา ส่วนตัวอย่างที่ไม่ดีนั้นก็ควรจะศึกษาถึงที่มีของ
ปัญหา และทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้งว่าทำไม อย่างไร พร้อมทั้งหาทางแก้ไข เพื่อจะ
เดินไปข้างหน้าพร้อมด้วยประสบการณ์ที่ดี และไม่ดีด้วย และนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการ
ตัดสินใจที่จะเลือกทางเดินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ปัจจุบันนี้เกิดความสับสนขึ้นมากมาย
ในสังคม เมื่อเรารู้และพร้อมที่จะแก้ไข สังคมนั้น ประเทศนั้นก็จะมีคุณภาพมากขึ้น

ไม่ว่าการพัฒนาประเทศจะก้าวหน้าไปมาก มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยก้าวไปไกล
ขนาดไหนก็ตาม จิตใจของคนก็ยังเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถผลักดันให้เกิดสิ่งดี และสิ่งไม่
ดีให้เกิดขึ้นในประเทศได้ ดังนั้นการพัฒนาที่ดีก็ต้องควบคู่ไปกับจิตสำนึกที่ดีของบุคคล
ในชาติ จึงจะสามารถนำพาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองได้นานเท่านั้น

- หนังสืออ่านประกอบ
๑. สังคมวิทยา ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ ๖ , ๒๕๒๕
  ๒. บัณฑิตอุดมคติไทย , โครงการบัณฑิตอุดมคติ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ๒๕๔๒
  ๓. สังคมและวัฒนธรรม , ภาควิชาสังคมวิทยา และ
มนุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬา , ๒๕๓๘

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

น.ส. วาสุณี กล้าช้าง 4246618935

พัฒนาคน พัฒนาชาติ ตามรอยพระยุคลบาท

นางสาว รินธรรม อโศกตระกูล

คณะครุศาสตร์

เลขประจำตัวนิตินิติ ๔๒๘๔๕๔๐๐๒๓

สถานที่ติดต่อ ๖๕/๔๑ ซ.ประสาธลิน ถ.นวมินทร์ บึงกุ่ม กทม.๑๐๒๔๐

นางสาว ประภัศสร สมเสียง

คณะทันตแพทยศาสตร์

เลขประจำตัวนิตินิติ ๔๒๓๖๐๔๒๗๓๒

นางสาว สมัญญา เจริญ

คณะอักษรศาสตร์

เลขประจำตัวนิตินิติ ๔๒๔๐๒๐๐๐๒๒

พัฒนาคคน พัฒนาชาติ ตามรอยพระยุคลบาท

การพัฒนาประเทศชาติให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยองค์ประกอบปัจจัยสนับสนุนหลายประการ เป็นต้นว่า องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ องค์ประกอบด้านการเมือง และ องค์ประกอบด้านสังคมวัฒนธรรม นอกจากนี้ แต่ละองค์ประกอบยังมีรายละเอียดที่ต้องพิจารณาหลายประการ รวมทั้งมีเหตุปัจจัยเกี่ยวเนื่องอื่นๆ อีกมากมายที่มีผลกระทบต่อองค์ประกอบแต่ละด้านนั้น แต่เหตุปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ คน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรมของชาติ ประเทศชาติที่มีกำลังคนส่วนมากเป็นผู้ที่พัฒนาแล้ว จะเป็นประเทศที่พัฒนาก้าวหน้าอย่างค่อเนื่องและยั่งยืนในทุกๆ ด้าน เป็นประเทศที่เจริญรุ่งเรืองและสงบร่มเย็น สามารถช่วยเหลือเป็นที่พึ่งแก่ประเทศอื่นๆ ได้อย่างน่าชื่นชม ทั้งนี้เพราะคนที่พัฒนาแล้วเหล่านั้นนั่นเองจะเป็นผู้นำในการพัฒนาประเทศชาติ คนเหล่านี้ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นกลไกในระบบเศรษฐกิจของประเทศ อีกส่วนหนึ่งอาจจะเป็นกลไกในระบบการเมืองของประเทศ และ ทั้งหมดจะเป็นกลไกในระบบสังคมวัฒนธรรมของประเทศ

แต่ทำอย่างไรคนที่พัฒนาแล้วเหล่านั้นจะมีขึ้นในประเทศไทย

โดยเหตุที่คนมีธรรมชาติที่เรียนรู้ได้ พัฒนาได้ อย่างไม่มีขีดจำกัด จนกระทั่งกล่าวกันว่า ไม่มีอะไรที่คนทำไม่ได้ หรือ ดังที่สุภาษิตกล่าวว่า ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น คนทุกคนจึงควร ได้รับการพัฒนาเต็มตามขีดความสามารถที่แต่ละคนจะรับได้ เท่าที่สติปัญญา และ สภาพร่างกายจะเอื้ออำนวย การที่ใช้คำว่า “ได้รับการพัฒนา” แทนที่จะกล่าวว่า “พัฒนาตนเอง” มีเหตุผลอยู่ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือ การพัฒนาตนเองอย่างแท้จริงนั้นมีขีดจำกัด อยู่เพียงในขอบเขตของประสบการณ์และกรอบความคิดเดิมๆ ของตน ทำนองเดียวกับสัตว์ทั้งหลายซึ่งไม่มีกระบวนการสังคม ประกิต (socialization) และ ไม่มีระบบการศึกษา สัตว์ทั้งหลายต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง เหล่าสัตว์จึงไม่อาจเรียนรู้และพัฒนาตนเองมากกว่าสภาพที่เห็นและเป็นอยู่ ฉะนั้น คนผู้ได้ชื่อว่า สูงส่งกว่าสัตว์ทั้งหลาย นอกจากจะต้องพัฒนาตนเองแล้ว ยังต้องพร้อมที่จะรับการพัฒนาคด้วย ตามพระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหาราช พระราชทานแก่บัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๒๗ ดังนี้

ประการแรก ท่านต้องไม่ทอดทิ้งหรือหยุดยั้งการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ หากแต่จะต้องเอาใจใส่ ขวนขวาย และพยายามศึกษาค้นคว้าให้มีความรู้กว้าง ขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้นและแม่นยำชัดเจนยิ่งขึ้น ประการที่สอง ท่านจะต้องนำวิทยา การนั้นออกปฏิบัติงานให้ได้ผล ทั้งในส่วนเป็นประ โยชน์ของตน ทั้งในส่วน ที่เป็นประ โยชน์ของประเทศชาติ ทั้งนี้โดยยึดหลักประจำตัวประจำใจว่า ถ้า บัณฑิตพยายามรักษาความรู้ของตนให้มั่นคง เพิ่มพูนความรู้ของตนให้พัฒนา ก้าวหน้า พร้อมกับพยายามใช้ความรู้ นั้น เพื่อประโยชน์สร้างสรรค์อยู่เสมอ แล้ว วิชาความรู้ก็จะเชิดชูตัวของบัณฑิตมิให้ตกต่ำลงได้ ยิ่งพยายามเรียนรู้ และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์กว้างขวางยิ่งขึ้นเพียงใด ก็จะเชิดชูตนให้ยิ่งสูง ขึ้นและถาวรมั่นคงยิ่งขึ้นเพียงนั้น ...

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงนำการพัฒนาประเทศมาตลอดระยะเวลาที่ ทรงครองราชสมบัติ นอกจากจะทรงดำเนิน โครงการช่วยเหลือพลกนิกร ให้รอดพ้นจาก ความทุกข์ยากเฉพาะหน้าแล้ว ยังทรงมีโครงการด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคนอีกหลาย โครงการ บทความนี้จะกล่าวถึงแนวพระราชดำริในการดำเนิน โครงการต่างๆ ที่มีผลต่อ การพัฒนาคนของชาติ ให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า โดยแบ่งตามสภาพการจัดการ ศึกษา ๔ ลักษณะ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาขั้นสูง การพัฒนาชุมชน และ การ ศึกษาต่อเนื่อง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งข้อสังเกตในตอนหนึ่งของพระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๑๐ ว่า การศึกษาของไทยคงจะมีปัญหา จึงทำให้คนไทยมีความประพฤติ และจิตใจเสื่อมทรามลง พระองค์ตรัสว่า “งานด้านการศึกษาเป็นงานที่สำคัญที่สุดอย่าง หนึ่งของชาติ เพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของชาติ เป็นข้อใหญ่” ด้วยเหตุที่ทรงตระหนักถึงประโยชน์ของการจัดการศึกษา และ ทรงเห็น ว่า การศึกษาในประเทศไทย ยังต้องการการพัฒนาอีกมาก พระองค์จึงทรง “ลงทุน” ใน กิจการต่างๆ ทางด้านการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมี คุณภาพ สำหรับการศึกษขั้นพื้นฐาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนับสนุนส่งเสริม โดยพระราชทานทุนการศึกษา และ ทรงจัดตั้งโรงเรียน ซึ่งจะได้กล่าวถึงโดยย่อ ดังนี้ คือ

๑. พระราชทานทุนการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงส่งเสริมให้เยาวชนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยพระราชทานทุนสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลน และทรงส่งเสริมให้นักเรียนเอาใจใส่ในการเรียน โดยพระราชทานรางวัลสำหรับนักเรียนเรียนดี ทุนและรางวัลต่างๆที่พระราชทานมีดังนี้

๑.๑ รางวัลเรียนดี

จากพระราชดำริว่า “มีนักเรียนจำนวนมาก ซึ่งมีความประพฤติดีและมีความมานะพยายามศึกษาเล่าเรียนได้ผลดี รวมทั้งโรงเรียนซึ่งจัดการศึกษาดี นักเรียนและโรงเรียนที่มีคุณสมบัติดังกล่าวสมควรจะได้รับพระราชทานรางวัล” (ในหลวงกับการศึกษาไทย หน้า ๑๒๘) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ดำเนินการตามพระราชดำริ โดยร่างระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียน พุทธศักราช ๒๕๐๓ กำหนดให้นักเรียนที่สอบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายได้คะแนนสูงสุดของแต่ละแผนก ได้รับรางวัลพระราชทาน และ โรงเรียนที่นักเรียนสอบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายได้คะแนนมากที่สุด ๕ โรงเรียนแรก ได้รับพระราชทานโล่ชมเชย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชวินิจฉัย แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มหลักเกณฑ์รางวัลพระราชทานสำหรับระดับประถมศึกษา และเพิ่มรางวัลชมเชยเป็น ๑๒ รางวัล พระราชทานแก่นักเรียนในภาคการศึกษาทั้ง ๑๒ ภาค ภาคละ ๑ คน เพิ่มโล่รางวัลสำหรับโรงเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัลติดต่อกัน ๓ ปี รางวัลนี้ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๘ จนกระทั่งปัจจุบัน

๑.๒ ทุนนวกฤษ์

ทุนนวกฤษ์เป็นทุนในมูลนิธิช่วยนักเรียนขาดแคลนในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่พระราชทานแก่นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ แต่มีความประพฤติและผลการเรียนดี ให้ศึกษาต่อตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา นอกจากนี้ ยังทรงรับเด็กที่ไม่มีผู้อุปการะเป็นนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์ด้วย

๑.๓ ทุนพระราชทานแก่นักเรียนชาวเขา

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ขอพระราชทานทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จนถึงระดับอุดมศึกษา นับแต่พ.ศ.๒๕๑๔ เป็นต้นมา เพื่อสร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างชาวไทยภูเขาและชาวไทยพื้นราบ อีกทั้งส่งเสริมให้บุตรหลานชาวเขาเข้าศึกษาในโรงเรียนมากขึ้น นักเรียนทุนพระราชทานนี้

เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ส่วนใหญ่จะทำงานเกี่ยวข้องกับชาวไทยภูเขา เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นของตน

นอกจากรางวัลและทุนการศึกษาที่พระราชทานเป็นประจำดังกล่าวแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังได้พระราชทานทุนการศึกษาแก่เยาวชนที่ประสบภัยเป็นกรณีพิเศษด้วย เช่น เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๕ เกิดความภัยร้ายแรงขึ้นที่แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ดูแลให้เยาวชนที่ประสบภัยในครั้งนั้นได้รับการศึกษา จนเยาวชนเหล่านั้นจบการศึกษาในระดับต่างๆ ไปแล้ว ตามความสามารถของแต่ละคน

ยิ่งกว่านั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังได้พระราชทานเงินให้กระทรวงศึกษาธิการสร้างและบูรณะซ่อมแซม โรงเรียนที่ได้รับความเสียหายจากภัยแล้ว พระราชทานว่าโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ซึ่งมีทั้งสิ้น ๑๒ แห่ง ใน ๖ จังหวัดภาคใต้ หลังจากนั้น ได้มีโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ และ โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ อีกหลายแห่ง

๒. จัดตั้งโรงเรียน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจัดตั้งโรงเรียน และ ทรงรับโรงเรียนหลายโรงเรียนทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เป็นโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังนี้คือ

๒.๑ โรงเรียนจิตรลดา

โรงเรียนจิตรลดาตั้งอยู่ในบริเวณสวนจิตรลดาพระราชวังดุสิต จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์เมื่อพ.ศ.๒๕๐๑ เพื่อจัดการศึกษาสำหรับพระราชโอรส พระราชธิดา บุตรธิดาข้าราชการบริพารในพระราชวัง และเปิดรับบุคคลทั่วไปเข้าเรียนด้วย เปิดสอนชั้นอนุบาลศึกษาและประถมศึกษา และได้ขยายจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปีการศึกษา ๒๕๑๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชบายในการจัดการศึกษาโรงเรียนจิตรลดาไว้ดังนี้

ครูทุกคนต้องนึกว่าตนเป็นครู ต้องมีความยุติธรรม ต้องหนักแน่น ขอให้ครูฝึกฝนอบรมเด็กให้เป็นนักเรียนที่ดี มีระเบียบ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ รู้จักทำตนให้ตรงต่อเวลา ฝึกให้มีสมาธิในการทำงาน รู้จักรักษาสมบัติส่วนตัว และส่วนรวม รู้จักมีเมตตาจนถึงผู้อื่น รู้จักทำตัวให้เข้ากับส่วนรวม (ในหลวงกับการศึกษาไทย หน้า ๕๕)

๒.๒ โรงเรียนราชวินิต

สำนักพระราชวังจัดตั้งโรงเรียนราชวินิตขึ้น เมื่อพ.ศ.๒๕๑๑ ในบริเวณวังสวนกุหลาบ ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นโรงเรียนราษฎร์ระดับประถมศึกษา จัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานข้าราชการในราชสำนักโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ต่อมาในปีการศึกษา ๒๕๒๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานที่ดินบริเวณราชตฤณมัยสมาคมจำนวน ๖ ไร่เศษ เพื่อสร้างโรงเรียนราชวินิตมัธยมศึกษา ซึ่งได้โอนมาอยู่ในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในปี ๒๕๒๓ ส่วนโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว เป็นโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ ในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งขึ้นบนที่ดิน ๓๐ ไร่ ที่ได้รับพระราชทานจากที่ดินที่มีผู้น้อมเกล้าฯถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระองค์ได้พระราชทานแก่กระทรวงศึกษาธิการ

๒.๓ โรงเรียนวังไกลกังวล

โรงเรียนวังไกลกังวล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นโรงเรียนราษฎร์ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๑ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของเจ้าหน้าที่ผู้รักษาวังไกลกังวล ตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และเปิดสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยະสั่นด้วย โรงเรียนวังไกลกังวล ได้รับพระราชทานเงินเพื่อใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นประจำทุกปี จากในระยะแรกก่อตั้งได้รับพระราชทานปีละ ๓๐๐ บาท ปัจจุบันได้รับพระราชทานปีละ ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท

๒.๔ โรงเรียนราชประชาสมาสัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดตั้งโรงเรียนราษฎร์สำหรับบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อนขึ้น เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๓ เนื่องจากพระราชบัญญัติควบคุมโรคติดต่อห้ามโรงเรียนรับบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อนเข้าเรียน อีก ๒ ปีต่อมา โรงเรียนได้เปิดรับเด็กทั่วไปเข้าเรียน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตรัสถึงพระราชดำริในการจัดตั้งโรงเรียน ในพิธีเปิดโรงเรียนราชประชาสมาสัย เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๐๓ ว่า

การที่ดำริสร้างสถานศึกษานี้ขึ้น ก็เพื่อจะได้ช่วยเหลือเด็กผู้พลอยประสบเคราะห์กรรมให้มีสถานที่เล่าเรียน ซึ่งโดยธรรมชาติควรมีสติที่จะกระทำสิ่งใดได้เช่นผู้อื่น การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่โชคชะตาบันดาลให้ต้องเกิดมาใน

ภาวะเช่นนี้ ย่อมเป็นกุศล และเป็นการช่วยเหลือประเทศชาติ เพราะเด็กเช่นว่า
นี้ เมื่อได้รับการศึกษาอบรมด้วยดี เติบโตขึ้นก็จะเป็นพลเมืองที่ดีเป็นประ โยชน์
แก่ตนเองและชาติบ้านเมืองในอนาคต

ในปีการศึกษา ๒๕๑๘ โรงเรียนได้เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา และได้จัดตั้ง
โรงเรียนขึ้นอีกหนึ่งแห่ง ชื่อว่า โรงเรียนราชประชาสมาสัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ใน
พระบรมราชานุเคราะห์ เป็นโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา และได้เปลี่ยนชื่อเป็น
โรงเรียนราชประชาสมาสัย ฝ่ายมัธยม รัชดาภิเษก ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อ พ.ศ.
๒๕๒๘

๒.๕ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์

เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทั่วทุกทิศแดน
ไทย ทรงพบว่าในชนบทยังมี โรงเรียน ไม่เพียงพอที่จะจัดการศึกษาให้แก่เด็กอย่างทั่วถึง
พระองค์จึง ได้พระราชทานพระราชทรัพย์สร้าง โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ เพื่อจัดการ
ศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนและเด็กประถมศึกษา บริเวณชายแดนภาคเหนือ ทำให้
เยาวชนชาวไทยภูเขาได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทย เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกใน
ความเป็นคนไทย

๒.๖ โรงเรียนร่มเกล้า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชทรัพย์เพื่อสร้าง โรงเรียน
ร่มเกล้าแห่งแรก เมื่อพ.ศ.๒๕๑๔ ที่บ้านหนองแคน อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร
ซึ่งเป็นพื้นที่สีแดง เยาวชนส่วนใหญ่ถูกชักจูงให้เข้าป่าเพื่อดำเนินงานต่อต้านรัฐบาล
เพื่อให้การศึกษาและป้องกันมิให้เยาวชนถูกชักจูงไปในทางที่ผิด

หลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้สร้าง โรงเรียนร่มเกล้า
ขึ้นอีกหลายแห่งในเขตพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร เพื่อให้เยาวชนมีโอกาสได้รับการศึกษา
อย่างทั่วถึงทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยไม่ต้องเดินทางไปเรียนใน
โรงเรียนที่อยู่ไกลจากหมู่บ้าน

๒.๗ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์

ในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบวาทภัย ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ.
๒๕๐๕ กองทุนสำหรับช่วยเหลือผู้ประสบภัยมีเงินเหลือ ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาให้เงินที่เหลือเป็นทุนก่อตั้งมูลนิธิราชประชานุเคราะห์
ขึ้น ในปีพ.ศ.๒๕๐๖ และพระราชทานพระบรมราโชบาย ว่า

การช่วยผู้ที่ประสบภัย จะต้องช่วยในระยะสั้น หมายความว่า เป็นเวลาที่ฉุกเฉิน ต้องช่วยโดยเร็ว และต่อไปก็จะต้องช่วยให้ต่อเนื่อง... ส่วนเรื่องการช่วยเหลือในระยะยาวก็มีความจำเป็นเหมือนกัน... เป็นผลว่า เขาได้รับการดูแลเหลียวแล มาจนกระทั่งได้รับการศึกษาที่สามารถทำมาหากินได้โดยสุจริตและโดยมี ประสิทธิภาพ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ (ในหลวงกับการศึกษาไทย หน้า ๘๒)

มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ได้สร้างอาคารเรียนให้โรงเรียนที่ได้รับความเสียหายตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้รับพระราชทานชื่อโรงเรียนว่า โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ซึ่งมี ๑๒ แห่งในระยะแรก ปัจจุบัน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีจำนวน ๑๕ โรงเรียน และ กรมสามัญศึกษาได้จัดตั้ง โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ประเภทศึกษาสงเคราะห์ เป็นโรงเรียนประจำแบบสหศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ให้ความสนับสนุน ปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๑ โรงเรียน

การพระราชทานทุนการศึกษาและการจัดตั้งโรงเรียนจัดการศึกษาระดับพื้นฐาน ดังที่ยกขึ้นมานี้เป็นเพียงส่วนเล็กน้อยของพระราชกรณียกิจในการพัฒนาคน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชกรณียกิจอีกหลายประการในการพัฒนาคน ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ พระราชทานทุนการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะได้กล่าวถึงโดยย่อต่อไปนี้

การศึกษาขั้นสูง

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง “พระมหากษัตริย์” ซึ่งจบลงด้วยการที่พระมหากษัตริย์ทรงสร้างมหาวิทยาลัยขึ้น เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนให้สามารถควบคุมตนให้พ้นจากอำนาจแห่งความหลงนั้น สะท้อนให้เห็นแนวพระราชดำริของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน สอดคล้องกับพระบรมราโชวาท ที่พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัย วิชาการศึกษา ประสานมิตร เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๑๐ ตอนหนึ่งว่า

งานด้านการศึกษาเป็นงานที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาของชาติเป็นข้อใหญ่ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว ระยะนี้บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่า พลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไป
ในความประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตก ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไป
เราอาจจะเอาตัวไม่รอด ปรากฏการณ์เช่นนี้ นอกจากเหตุอื่นแล้ว ต้องมีเหตุ
มาจากการจัดการศึกษาด้วยอย่างแน่นอน เราต้องจัดงานด้านการศึกษาให้
เข้มแข็งยิ่งขึ้น

พระราชโบายในการเตรียมคนเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการจัดงานด้านการศึกษา
ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น คือ พระราชทานทุนการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทุนที่พระราชทาน
ได้แก่ ทุนภูมิพล ทุนอานันทมหิดล และ ทุนเล่าเรียนหลวง

ทุนเล่าเรียนหลวง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานทุน
ให้นักเรียนไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ โดยจัดสอบแข่งขันขึ้นเมื่อพ.ศ.๒๔๔๐ และได้
พระราชทานทุนเล่าเรียนหลวงสืบเนื่องมาจนถึงปีพ.ศ.๒๔๗๖ จึงได้ยุติไป พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงดำเนินการขึ้นใหม่ในปีพ.ศ.๒๕๐๘ โดยพระ
ราชทานทุนเล่าเรียนหลวงแก่นักเรียนที่ได้คะแนนยอดเยี่ยม ในการสอบขั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลายตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ให้ไปศึกษาต่อในต่างประเทศ

ทุนภูมิพล เริ่มแรกตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๕๕ เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานทุนภูมิพลแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ที่เรียนดี และได้พระราชทาน
รางวัลแก่นักศึกษาที่สอบได้คะแนนยอดเยี่ยมในสาขาวิชาต่างๆของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อมาได้พระราชทานรางวัลแก่นักศึกษามหาวิทยาลัย
อื่นๆ และ พระราชทานทุนภูมิพลแก่นักศึกษาที่ได้อันดับยอดเยี่ยมในสาขาวิชาต่างๆ ไป
ศึกษาต่อในต่างประเทศด้วย

ทุนอานันทมหิดล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานทุนอานันทมหิดล
ให้นักศึกษาแพทย์ไปศึกษาต่อต่างประเทศครั้งแรกเมื่อพ.ศ.๒๔๕๘ ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๐๒
ได้จัดทะเบียนมูลนิธิอานันทมหิดลเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับทุนนี้ และ เพิ่มทุนพระราชทานแก่
บัณฑิตสาขาวิชาอื่นๆที่ได้คะแนนยอดเยี่ยมในแต่ละสาขาวิชาไปศึกษาต่อต่างประเทศ
โดยมีคณะกรรมการประจำแต่ละสาขาเป็นผู้คัดเลือก ปัจจุบันผู้ได้รับทุนอานันทมหิดลที่
จบการศึกษาแล้วมีกว่า ๑๗๐ ท่าน และกำลังศึกษาอยู่ในต่างประเทศอีกกว่า ๕๐ ท่าน
ท่านที่จบการศึกษาแล้วส่วนใหญ่ทำงานในภาคราชการ และสนองงานโครงการต่างๆ
ในพระราชดำริ บางท่านมีบทบาทในการชี้นำความคิดแก่สังคมและกระตุ้นให้เกิดการ

ปฏิรูประบบต่างๆของสังคม นับได้ว่าเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศตรงตามพระราชประสงค์ของพระเจ้าพระราชทานทุน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ตรัสถึงพระราชประสงค์ในการพระราชทานทุน อานันทมหิดล ในพระราชดำรัสพระราชทานแก่นายปราโมทย์ ไม้กลัด ประธานชมรมนักเรียนทุนมูลนิธิอานันทมหิดลพร้อมด้วยคณะ ผู้เข้าเฝ้าถวายเงิน โดยเสด็จพระราชกุศล สมทบทุนมูลนิธิอานันทมหิดล ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๑๖ ตอนหนึ่งดังนี้

ข้อหนึ่งที่เป็นเป้าหมายของมูลนิธิ คือ ให้ผู้ที่เป็นคนไทยสามารถที่จะได้ไปหาความรู้ที่สูง ณ สถานที่ที่มีชื่อเสียงในโลก เพื่อที่จะปรับปรุงหรือเพิ่มพูนความรู้ของตัวและนำกลับมาใช้เพื่อความเจริญของตนเอง เพื่อความเจริญของสถาบันที่ตนได้เรียน หรือ ที่กำลังเป็นสถาบันในเมืองไทย สำหรับให้ความรู้วิชาการในประเทศไทยได้ขยายขึ้น ได้ก้าวหน้าขึ้น อันนี้เป็นจุดประสงค์อย่างหนึ่งของมูลนิธิ และได้มีผล คือ ท่านได้กลับมาเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี ถือว่าเป็นกำลังพอสมควร

จุดหมายที่ได้ตั้งไว้เมื่อ ๓๐ ปี มีอีกข้อหนึ่ง ซึ่งก็เข้าใจว่าท่านก็เข้าใจบ้างแต่ผลงานยังไม่ปรากฏมากพอ คือ ในชีวิตของชาติบ้านเมือง หรือ ที่เรียกว่า ชุมชนหรือชุมชนคน ที่ประกอบขึ้นมาเป็นชาติบ้านเมืองต้องมีวิชาการทุกอย่าง ... เพื่อที่จะให้ประเทศชาตินั้นเจริญ ... คนหนึ่งๆสามารถที่จะมีความรู้สูงได้เฉพาะสาขาหนึ่ง จะมีความรู้สูงทุกสาขาแล้วยาก ... ความรู้ที่ตนมีก็จะเป็นหลักอยู่ และต้องอาศัยคนอื่นที่เป็นหลักเหมือนกัน เหมือนกับเสา หรือเป็นเสาเข็ม หรือจะเป็นกำแพงที่จะทำให้เป็นอาคารที่ใหญ่โตกว้างขวาง ถ้าแต่ละคนมีความรู้ที่หนักแน่นและพึงกับความรู้คนอื่น อาคารนั้นก็แข็งแรง จะไม่ถล่มลงมา ... ฉะนั้นท่านทั้งหลายเป็นเสาเข็มที่แข็งแรงและอาศัยซึ่งกันและกัน จึงจะสามารถสร้างอาคารที่แข็งแรง ไม่ถล่ม และทำประโยชน์ได้จริงๆ ... เป้าหมายของมูลนิธิ คือ สร้างคนที่เป็นเสาเข็มหรือเป็นกำแพงที่แข็งแรง มาสร้างบ้านเมืองให้สูงขึ้นและมั่นคง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงสร้างแต่เสาเข็มและกำแพงที่แข็งแรงเท่านั้น พระองค์ทรงซ่อมแซมอิฐและไม้ที่จะใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอาคาร ให้เป็นอิฐ และไม้ที่มีคุณภาพดี และที่สำคัญ คือ ทรงปรับพื้นดินอันเป็นที่ตั้งของอาคาร ให้เป็นดิน ที่แน่น เป็นพื้นฐานที่แข็งแรงมั่นคงพอที่จะรองรับอาคารที่แข็งแรงสวยงามนั้น การพระราชทานรางวัลและทุนการศึกษาต่อชั้นสูงสำหรับนักเรียนเรียนดี เป็นการพัฒนาบุคคลที่มีความเพียรและสติปัญญาสูงให้เป็นหลักของบ้านเมือง การพระราชทานทุนการศึกษา และทรงจัดตั้งโรงเรียน เพื่อขยายโอกาสที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับบุคคล ค่อยโอกาสและประสบการณ์จากหลากหลายกัน เป็นการซ่อมแซมทรัพยากรที่มีอยู่ ให้เป็นองค์ประกอบที่มีคุณค่าของบ้านเมือง ส่วนการสร้างพื้นฐานของบ้านเมืองให้ เข้มแข็งนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินโครงการหลายโครงการเพื่อพัฒนา ชุมชน บทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะ โครงการด้านการพัฒนาคนในชุมชนเท่านั้น

การพัฒนาชุมชน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินโครงการพัฒนาชนบท โดยมีเป้าหมาย ให้แต่ละชุมชนพึ่งตนเองได้ในที่สุด กล่าวคือ สามารถแก้ปัญหาของตนเองและพัฒนา ตนเองได้ ยุทธวิธีของพระองค์ คือ ทรงสร้าง “ตัวอย่างของความสำเริง” ในเรื่องการพึ่ง ตนเอง ในท้องถิ่นต่างๆทั่วประเทศ ในการสร้างชุมชน “ตัวอย่างของความสำเริง” นั้น ทรงเริ่มด้วยการศึกษาปัญหาและความต้องการของประชาชนในแต่ละชุมชน ดังจะเห็น ได้จากพระราชดำรัสว่า

การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทาง สังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคน เราจะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วยโดยที่ จะตัดเขาให้เข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้วเราเข้าไปดูว่าเขาต้องการ อะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจ หลักการของการเข้าไปพัฒนานี้ก็จะ เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาในแต่ละท้องถิ่น เช่น สภาพธรรมชาติ ปัญหาและข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจัดตั้ง

ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาขึ้น โดยทรงมีวัตถุประสงค์ดังปรากฏในพระราชดำรัส (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หน้า๓) ดังนี้

เป็นการสาธิตการพัฒนาเบ็ดเสร็จ หมายถึงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างทุกด้านของชีวิตประชาชนที่จะหาเลี้ยงชีพในท้องที่จะทำอย่างไร และ ได้เห็นวิทยาการแผนใหม่จะสามารถที่จะหาวิธีการจะทำมาหากินให้มีประสิทธิภาพ . . . กรม กอง ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประชาชนทุกด้าน ให้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประรองคองกัน ประสานงานกัน ตามธรรมดาแต่ละฝ่ายต้องมีศูนย์ของตน แต่ว่าอาจจะมึงานถือว่าเป็นศูนย์ของตัวเอง คนอื่นไม่เกี่ยวข้อง และศูนย์ศึกษาการพัฒนาเป็นศูนย์ที่รวบรวมกำลังทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ทุกกรม กอง ทั้งในด้านเกษตรหรือในด้านสังคม ทั้งในด้านหางานการส่งเสริมการศึกษามาอยู่ด้วยกัน ก็หมายความว่าประชาชนซึ่งจะต้องใช้วิชาการทั้งหลายก็สามารถที่จะมาดู ส่วนเจ้าหน้าที่จะให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนก็มาอยู่พร้อมกันในที่เดียวกันเหมือนกัน ซึ่งเป็นสองด้าน ก็หมายถึงว่าที่สำคัญปลายทาง คือ ประชาชนจะได้รับประโยชน์และคั้นทางของผู้เป็นเจ้าหน้าที่จะให้ประโยชน์

ปัจจุบันมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในทุกภาครวม ๖ แห่ง คือ ภาคกลาง มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา และศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบุรี ภาคตะวันออก มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อำเภอบ้านใหม่ จังหวัดจันทบุรี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ภาคเหนือ มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และภาคใต้ มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอง อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

หน้าที่โดยตรงของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ คือ เป็นแหล่งวิชาการในการพัฒนาอาชีพของเกษตรกร ทั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีโครงการช่วยเหลือด้านอื่นๆสนับสนุนการประกอบอาชีพของเกษตรกรด้วย เช่น โครงการชลประทาน โครงการฝนหลวง โครงการพัฒนาที่ดิน โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ และโครงการอื่นๆมากมายซึ่งไม่อาจกล่าวถึงได้ครบถ้วนในที่นี้ หน้าที่อีกประการหนึ่งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือ การเผยแพร่ผลการศึกษาแก่เกษตรกร โดยจัดอบรมตามระยะเวลาที่เหมาะสม ซึ่งถือได้ว่าเป็นภารกิจด้านการศึกษาต่อเนื่องด้วย

การศึกษาต่อเนื่อง

โดยเหตุที่ธรรมชาติและสังคมมนุษย์มีความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา มนุษย์ต้องเรียนรู้ตลอดเวลาเพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สถาบันต่างๆ ในสังคมจึงควรจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาต่อเนื่อง ตามรอยพระยุคลบาทที่ทรงส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องในหลายลักษณะ เช่น ทรงเปิดโรงเรียนพระดาบส ทรงจัดตั้งห้องสมุด-ศาลารวมใจ ทรงสร้างสื่อการศึกษาต่าง ๆ ดังจะกล่าวโดยสรุปดังนี้

โรงเรียนพระดาบส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจัดตั้งขึ้น โดยมีพระราชประสงค์ตามที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงเล่าไว้ (พระมหากษัตริย์คุณต่อครู อาวุโส หน้า ๖๕-๖๖) ดังนี้

เนื่องด้วยมีบุคคลเป็นจำนวนมากที่มีความรักวิชาการ อยากหาความรู้ใส่ตน แต่ก็ไม่สามารถหาที่เรียน ได้โดยขาดแคลนทุนทรัพย์ บางคนก็ไม่มีคุณสมบัติที่จะเข้าศึกษาตาม โรงเรียนต่างๆ ไปได้ บางครั้งโรงเรียนในระบบก็มีข้อขัดข้องบางประการ ทำให้ครูไม่สามารถให้ความรู้แก่นักเรียนได้เต็มที่ จึงมีพระราชดำริที่จะจัดการศึกษานอกระบบขึ้น มีลักษณะเดียวกับการศึกษาในโบราณกาล ... ผู้ที่ต้องการหาวิชาความรู้ มักจะคั้นคั้น ไปหาพระอาจารย์ซึ่งมักจะเป็นพระดาบส ตั้งสำนักอยู่ในป่า แล้วฝากตัวเป็นศิษย์ เมื่อพระอาจารย์เห็นว่าบุคคลนั้นมีความตั้งใจจริงก็รับเอาไว้ และถ่ายทอดวิชาให้โดยไม่ปิดบัง พร้อมกับนั้นก็อบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยาด้วย ลูกศิษย์ก็จะตอบแทนคุณพระอาจารย์ โดยการปรนนิบัติรับใช้ ...

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานสถานที่เป็นอาศรมของพระดาบส อาหารและเครื่องยังชีพของพระดาบสและศิษย์ในสมัยโบราณนั้นย่อมได้จากป่า (ผลไม้ หน่อไม้ ฯลฯ) ในกรณีนี้จะต้องมีป่าสังเคราะห์ กล่าวคือ เงินทุนพระราชทานเป็นค่ากินอยู่และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ซึ่งมีหลัก คือ การดำเนินการของโรงเรียนพระดาบสนี้จะต้องเป็นการดำเนินการสาธารณประโยชน์ และจะไม่จัดเป็นรูปงานธุรกิจโดยเด็ดขาด

วิชาที่ “พระดาบส” สมัยใหม่เปิดสอนในระยะทดลองเป็นวิชาช่างไฟฟ้า วิทยุ ... ผู้ที่จะเข้าเรียนไม่จำกัดเพศ วัย และวุฒิความรู้หรือฐานะ หลายคนมา

จากครอบครัวที่ยากจนและมีปัญหาชีวิตประจำวัน... ส่วนครูเป็นผู้ทรงคุณ
วุฒิซึ่งอาสาสมัครสอน โยมีศรัทธาที่จะเสียสละให้ความรู้ศิษย์เป็นวิทยาทาน
โดยมิได้หวังค่าตอบแทน ผู้ดำเนินการ คือ องคมนตรีและผู้ทรงคุณวุฒิอื่น

โรงเรียนพระดาบสเปิดดำเนินการในปี พ.ศ.๒๕๑๕ ปัจจุบันมีผู้สมัครเข้าเรียน
จำนวนมาก โดยที่โรงเรียนยังคงรับแต่นักเรียนชาย แต่เปิดสอนสาขาวิชาช่างเพิ่มขึ้น
หลายสาขา และเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถหารายได้ในรูปของสหกรณ์ด้วย

ห้องสมุดศาลารวมใจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มตั้ง “ศาลารวมใจ”
ตามหมู่บ้านในชนบท เพื่อใช้เป็นที่อ่านหนังสือ และได้พระราชทานหนังสือประเภท
ต่างๆ ไว้ให้บริการที่ห้องสมุดศาลารวมใจด้วย อีกทั้งยังทรงจัดตั้งมูลนิธิโครงการหลวง
ซึ่งดำเนินโครงการห้องสมุดเคลื่อนที่สำหรับชุมชนชาวเขา ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๕ โดย
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รับผิดชอบดำเนินงาน โครงการห้องสมุดเคลื่อนที่
สำหรับชุมชนชาวเขามีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมการอ่าน การพูดและการเขียนภาษาไทย
แก่ชาวเขา ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ หน้าที่พลเมือง และ
การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ต่อมาในพ.ศ.๒๕๓๘ โครงการนี้เปลี่ยนชื่อเป็น งาน
พัฒนาการศึกษาและสังคม ในสังกัดฝ่ายพัฒนา ของมูลนิธิโครงการหลวง

สื่อการศึกษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้างและทรงสนับสนุนการสร้าง
สื่อการศึกษาเป็นอันมาก เช่น ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือหลายเรื่อง เรื่องที่มีการพิมพ์
เผยแพร่แก่ประชาชนมากที่สุด คือ “พระมหาชนก” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระราชนิพนธ์
พระมหาชนกฉบับการ์ตูน ทรงริเริ่มให้มีการจัดทำสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน
และ ทรงสนับสนุนโครงการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาพระไตรปิฎกและ
อรรถกถา

พระราชนิพนธ์เรื่องแรกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ “พระราชนุกิจ
รัชกาลที่ ๘” ซึ่งพิมพ์พระราชทานในการพระราชกุศล ๑๐๐ วัน พระบรมศพพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ.๒๔๘๕ พระราชนิพนธ์
เรื่องนี้แสดงให้เห็นพระจริยวัตรอันงดงามของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
พระราชนิพนธ์ต่อมา แสดงให้เห็นพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใยพลสกนิกรของพระองค์ ใน
พระราชนิพนธ์บันทึกประจำวันระหว่างวันที่ ๑๖-๒๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๘๕ เรื่อง “เมื่อ
ข้าพเจ้าจากสยามสู่สวิทเซอร์แลนด์” หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้
เวลา ๓ ปี ระหว่างพ.ศ.๒๕๒๐-๒๕๒๓ ทรงแปลวรรณกรรมภาษาอังกฤษ เรื่อง A Man

Called Intrepid ของ William Stevenson เป็นภาษาไทย ชื่อ “นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ” เนื้อหาของเรื่องนี้ เป็น เรื่องของบุคคลที่เสียสละ กล้าหาญ ยอมอุทิศชีวิตเพื่อความถูกต้อง ความยุติธรรม เสรีภาพและสันติภาพ โดยไม่หวังว่าจะมีใครรับรู้ความคิดของตน เข้าทำนอง “ปิดทองหลังพระ” พระราชนิพนธ์แปลอีกเรื่องหนึ่ง คือ “ติโต” ทรงแปลจากเรื่อง Tito ของ Phyllis Auty ติโตเป็นบุคคลตัวอย่างอีกคนหนึ่งของยูโกสลาเวีย ด้วยความสามารถของเขา ประเทศยูโกสลาเวียจึงรวมกันเป็นปึกแผ่นได้ พระราชนิพนธ์แปล ๒ เรื่องดังกล่าวพิมพ์เผยแพร่ในปีพ.ศ.๒๕๓๖ และ พ.ศ.๒๕๓๗ ตามลำดับ

พระราชนิพนธ์แปลที่พิมพ์เผยแพร่เล่มล่าสุด คือ พระมหากษัตริย์ เมื่อพ.ศ.๒๕๒๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสดับสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (วิน ชนมสาโร) วัดราชาธิวาสวิหาร แสดงพระธรรมเทศนา เรื่อง พระมหากษัตริย์ แล้วทรงสนพระราชหฤทัย จึงทรงค้นเรื่องพระมหากษัตริย์ในพระไตรปิฎก และทรงแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยทรงคัดแปลงเนื้อเรื่องเล็กน้อยให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแปลเสร็จสมบูรณ์เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๑ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์เผยแพร่ในโอกาสเฉลิมฉลองกาญจนาภิเษกพ.ศ.๒๕๓๕ ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ศิลปินผู้ชำนาญการวาดภาพการ์ตูนประกอบพระราชนิพนธ์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหากษัตริย์ ฉบับการ์ตูน ในปีพ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งเป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖ รอบ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนเห็นคุณค่าของความเพียร และดำเนินชีวิตตามอย่างพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นผู้ก่อปรด้วยความเพียรอันยิ่ง

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชนในพระบรมราชูปถัมภ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ให้จัดทำสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนขึ้นเพื่อ (พระมหากษัตริย์คุณต่อครูอาวุโส หน้า ๖๑) คือ

ให้ผู้ที่ใช้สารานุกรมนี้ให้เกิดความรู้สึกว่า โลกนี้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โลกหมายถึงโลกความรู้ โลกกลม โลกของวิทยาศาสตร์ และโลกของวิชาการต่างๆ อันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ถ้าได้ความคิดอันนี้อย่างหนึ่ง ก็จะเกิดความรู้สึกว่า ชีวิตของตนจะต้องอยู่ในส่วนรวม และจะต้องพยายามปฏิบัติเพื่อส่วนรวม ศิลป คนตรี ก็จะต้องรวมกับวิทยาศาสตร์ซึ่งคนทั่วๆ ไปไม่เข้าใจ แต่ว่าถ้าอ่านสารานุกรมแล้วก็จะเข้าใจ ก็เกิดความรู้สึกถือ

คณะกรรมการจัดทำสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนในพระบรมราชูปถัมภ์ เริ่มดำเนินงานในปีพ.ศ.๒๕๑๑ และจัดพิมพ์เล่มแรกออกเผยแพร่เมื่อพ.ศ.๒๕๑๖ เนื้อหาของสารานุกรมประกอบด้วยวิทยาการ ๔ สาขาวิชา คือ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ และ มนุษยศาสตร์ เนื้อหาความรู้ของแต่ละเรื่องแบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ สำหรับเด็กวัย ๘-๑๐ ปี สำหรับเยาวชนวัย ๑๑-๑๓ ปี และสำหรับเยาวชนวัย ๑๔ ปีขึ้นไป

โครงการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาพระไตรปิฎกและอรรถกถาตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวิทยาลัยมหิดลได้ริเริ่มโครงการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาพระไตรปิฎกเมื่อพ.ศ.๒๕๓๐ เพื่อเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสรัชชมงคลาภิเษก ต่อมาในปีพ.ศ.๒๕๓๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้ขยายงานครอบคลุมถึงอรรถกถา และ พระราชทานพระราชทรัพย์สนับสนุนด้วย โครงการนี้มีการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของผู้ใช้โปรแกรมตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา จนกระทั่งปัจจุบันสามารถจัดทำโปรแกรมพระไตรปิฎกและอรรถกถาภาษาไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาพระไตรปิฎกและอรรถกถาได้กว้างขวางขึ้น

สื่อการศึกษาต่างๆเหล่านี้ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้างและทรงสนับสนุนให้สร้างขึ้น ล้วนมีคุณค่าอันประมาณมิได้ ด้วยเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาให้เยาวชนและประชาชนมีความรู้ความคึกกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ความรู้มีความสำคัญเพียงใดนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตรัส (ความรู้้นั้นสำคัญยิ่งใหญ่มาก) คำนำ) ว่า

ความรู้้นั้นสำคัญยิ่งใหญ่มาก เพราะเป็นปัจจัยให้เกิดความฉลาดสามารถและความเจริญก้าวหน้า มนุษย์จึงไปศึกษากันอย่างไม่รู้จบสิ้น แต่เมื่อพิเคราะห์ดูแล้ว การเรียนความรู้แม้มากมายเพียงใด บางทีก็ไม่ช่วยให้ฉลาดหรือเจริญได้เท่าไรนัก ถ้าหากเรียนไม่ถูกถ้วน ไม่รู้จริงแท้ การศึกษาหาความรู้จึงสำคัญตรงที่ว่าต้องศึกษาเพื่อให้เกิด “ความฉลาดรู้” คือรู้แล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริงๆ โดยไม่เป็นพิษเป็นโทษ

จากพระราชดำรัสจะเห็นว่า ความรู้มีความสำคัญก็จริง แต่จะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้ใช้ความรู้้นั้นในการพัฒนาประเทศ

พัฒนาคนเพื่อพัฒนาประเทศ

ดังได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องอาศัยคนที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญ และการศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาคน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษา จึงทรงดำเนินการหลายรูปแบบเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วถึงทุกท้องถิ่น ผู้ที่มีความสามารถสูงได้รับการศึกษาอย่างดีเยี่ยม และสังคมมีแหล่งวิชาการให้ประชาชนได้ศึกษาเพิ่มเติมตลอดเวลา โดยมีพระราชประสงค์ให้พสกนิกรของพระองค์ใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาทุกรูปแบบเพื่อพัฒนาอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ จากสภาพเดิมที่สะท้อนให้เห็นได้จากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก (หน้า ๑๔๐) ที่ว่า “นับแต่อุปราช จนถึงคนรักษาช้าง คนรักษาม้า และนับแต่คนรักษาม้าจนถึงอุปราช และ โดยเฉพาะเหล่าอมาตย์ ล้วนจาริกในโมหภูมิทั้งนั้น พวกนี้ขาดทั้งความรู้วิชาการ ทั้งความรู้ทั่วไป คือ ความสำนึกธรรมดา พวกนี้ไม่รู้แม้แต่ประโยชน์ส่วนตน พวกนี้ชอบผลมะม่วง แต่ก็ทำลายต้นมะม่วง”

ทำนองเดียวกับพระมหาชนก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มการพัฒนาคนด้วยการให้ความรู้เป็นพื้นฐานเบื้องต้น หลังจากนั้นทรงแนะนำแนวคิดในการใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ และทรงชี้ว่าคุณธรรมที่จำเป็นจะต้องสร้างขึ้นในคนเพื่อเป็นเครื่องกำกับให้ใช้ความรู้ในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและสังคม

ความรู้เป็นพื้นฐานแห่งความสำเร็จ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสในหลายโอกาส เพื่อแนะนำและกระตุ้นให้คนไทยรู้จักแสวงหาความรู้ เช่น

ความรู้ก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะว่าแต่ละคนอยากได้ความเจริญ ถ้าทำอย่างที่เคยทำมาด้วยความรู้เท่าที่มี ก็ประสบความสำเร็จในวงจำกัด แต่ถ้าเพิ่มความรู้และยิ่งช่วยกันทำ ความสำเร็จนั้นจะยิ่งใหญ่ขึ้น (แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หน้า ๑๗)

การศึกษาที่สำคัญและจำเป็นอันดับแรกของท่าน จึงต้องเป็นการศึกษาทางแนวคิด อันได้แก่การศึกษาค้นคว้าวิชาเฉพาะของท่านให้ลึกซึ้ง จัดเจน แน่นหนาและก้าวหน้าอยู่เสมอ พร้อมกันนั้นในฐานะของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะต้องใช้วิชาการในการปฏิบัติงานและแก้ปัญหาต่างๆร่วมกับผู้อื่น ฝ่ายอื่นอยู่โดยตลอด ก็จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ด้านกว้างอย่างเพียงพอด้วย จึงจำเป็น

ต้องศึกษาทางแนวกว้างอีกทางหนึ่งคู่กันไป การศึกษาตามแนวกว้างนี้ย่อมครอบคลุมถึงวิทยาการทั่วไปทุกๆสาขา ตลอดจนความรู้และประสบการณ์อันเกี่ยวกับสภาพความเป็นไปของบ้านเมือง ของสังคม และของประชาชนทุกแง่มุม เพื่อให้มีความรู้ด้านกว้างอย่างเพียงพอ สำหรับช่วยตัวให้สามารถเข้าใจปัญหาต่างๆ อย่างถูกถ้วนและสามารถคิดหาวิธีและแนวทางที่จะนำวิชาการของท่าน มาประสานกับวิชาการอื่นๆ ได้โดยสอดคล้องและถูกต้องเหมาะสม (แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หน้า ๗๓)

แนวคิดในการใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์

แม้ความรู้จะเป็นทรัพย์ที่มีคุณค่ายิ่งสำหรับทุกคน แต่ก็เพียง “ต้นทุน” ที่จะต้องนำไป “ลงทุน” เพื่อประโยชน์คือการพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป การรู้จักนำต้นทุนไป “ลงทุน” อย่างเหมาะสม ต้นทุน คือ ความรู้นั้นจึงจะสามารถให้ผลกำไรคุ้มค่ากับที่ได้อุทิศหาแสวงหาเล่าเรียนมา เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจัดหา “ต้นทุน” โดยทรงสร้างแหล่งความรู้และโอกาสในการแสวงหาความรู้ อีกทั้งทรงชักจูงจิตใจประชาชนให้ “ใส่ใจ” ที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองแล้ว พระองค์ก็ทรงแนะนำวิธีการที่ใช้ “ต้นทุน” ให้เกิดประโยชน์ ดังพระราชดำรัสที่อัญเชิญมาเป็นตัวอย่างเพียงบางส่วนต่อไปนี้

๑. ประสานความรู้ (ภูมิพล ภูวนาด ธรรมิกราชบุชา กาญจนากิเชก หน้า ๕๕, ๕๖, ๕๗)
วิชาการที่เรียนมาเป็นวิชาการที่ตายถ้าไม่ปฏิบัติ แต่ถ้ามาปฏิบัติก็อาจทำให้ตายได้เหมือนกัน เพราะว่ามาเอาหัวชนฝา หัวชนฝานี้เจ็บหัว ฝาพัง ... เอาหัวชนฝาหรือเอาหัวชนกัน ไม่มีประโยชน์ ... แต่มาตั้งเป็นชมรมดังนี้ก็เป็นสิ่งที่ต้องการ คือแลกเปลี่ยนความคิดแล้วก็อาจสามารถที่เคี้ยวเคี้ยว หรือทำให้มีกำลังใจที่จะทำงานของสถาบันต่างๆที่ท่านทำอยู่ อันนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ แล้วก็ถ้าทำได้แล้ว ก็เป็นการประสานความรู้ ประสานพลัง อันนี้ใช้คำว่าพลังได้ พลังความรู้กับพลังความตั้งใจดีของแต่ละคน จะเห็นให้ส่วนรวมของเราไปในทางที่ถูกต้อง มีปัญหาอะไรก็สามารถจะผ่านพ้นไปได้โดยไม่มีอุปสรรคใดๆที่จะข้ามไม่ได้ และข้ามอุปสรรคใดๆแบบปลอดภัย ไม่ใช่อันตราย

๒. ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม (แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หน้า ๑๗)

๒.๑ พยายามหยิบยกวิชาการนั้นขึ้นมาพิจารณาใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมแก่งาน
แก่กาลเทศะและแก่สภาพการณ์ทั่วไป โดยให้สัมพันธ์กับงานด้านอื่นๆอย่าง
สอดคล้องสมดุลงัน

๒.๒ ละความเครียดในหลักวิชาให้เบาบางลง กล่าวคือรู้จักพิจารณาใช้หลัก
วิชาตามความสำคัญและจำเป็น เพื่อมิให้กฎเกณฑ์ต่างๆตามหลักวิชากลายเป็น
สิ่งกีดขวางการปฏิบัติไป

๒.๓ ใช้วิชาการและใช้ความคิด สามัญสำนึกปฏิบัติโดยที่ไม่ใจร้อนเกินไป
และไม่นึกถึงว่าตำราเป็นเอก แต่ถือว่าความเป็นอยู่ของประชาชนหรือของ
บ้านเมืองเป็นเอก

๓. ใช้ความคิดประกอบ (แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หน้า ๑๘, ๒๐)

๓.๑ ความคิดเป็นเครื่องช่วยความรู้ คือ ช่วยให้ใช้ความรู้ได้ถูกต้อง เช่น จะใช้
อย่างไร ที่ไหน เมื่อใด เมื่อมีความรู้สำหรับงาน มีความคิดสำหรับใช้พิจารณา
ใช้ความรู้ให้ถูกต้องแล้วยอมทำงานได้ผลสมบูรณ์ดี ยากที่จะผิดพลาด ความรู้
กับความคิดจึงไม่ควรแยกจากกัน

๓.๒ การใช้ความคิดอ่านที่เป็นปัญญาดังกล่าวนั้น จำเป็นต้องฝึกหัดปฏิบัติอยู่
เสมอเป็นประจำ ในทุกกรณี จึงจะมั่นคงแข็งแรง มิฉะนั้นปัญญาจะไม่เกิด
ขึ้นให้ท่านจะยึดถือเอาเป็นประโยชน์ได้ทันการ ดังนั้น ไม่ว่าจะมีความรู้ใดให้คิด
ให้ทำ ไม่ว่าจะประสบพบเรื่องใด ปัญหาใด ขอให้คิดพิจารณา จนรู้ชัดอยู่
เสมอจนทุกคราวไป

การประสานความรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้โดยมีความคิดประกอบ ทั้งสาม
ประการนี้สามารถช่วยให้บุคคลทำการงานให้สำเร็จประโยชน์ได้ แต่การงานนั้นจะ
สำเร็จลงอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือรวดเร็วและมีคุณภาพ หรือด้อยประสิทธิภาพ จะ
เป็นประโยชน์อย่างไรและเพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณธรรมของผู้กระทำงานนั้น พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงย้ำให้ประชาชนยึดมั่นในคุณธรรมหลายประการ บทความนี้จะ
ยกมากล่าวเฉพาะบางประเด็นต่อไป

คุณธรรมที่จำเป็นจะต้องสร้างขึ้นในตน

๑. มีความเสียสละ (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา หน้า ๕๕-๖๐)

ในการกระทำใดๆ ถ้าเรายอมลงทุนลงแรงไป ก็เหมือนเสียเปล่า แต่ในที่สุดเรากลับจะได้รับผลดี ทั้งทางตรงทางอ้อม เรื่องนี้ตรงกับงานของรัฐบาล โดยแท้ ถ้าหากว่าอยากให้ประชาชนอยู่ดีกินดี รัฐบาลจะต้องลงทุน ต้องสร้าง โครงการซึ่งต้องให้เงินจำนวนเป็นร้อยเป็นพันเป็นหมื่นล้าน ถ้าทำไปก็เป็น “loss” เป็นการเสีย เป็นการขาดทุน เป็นการจ่าย คือรัฐบาลต้องตั้งงบประมาณรายจ่าย ซึ่งมาจากเงินของประชาชน แต่ว่าถ้าโครงการดี ในไม่ช้าประชาชนก็จะได้กำไร จะได้ผล ราษฎรจะอยู่ดีกินดีขึ้น จะได้ประโยชน์ไป ส่วนรัฐบาลไม่ได้อะไร

๒. ความเพียร (แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หน้า ๓๑)

คนไทยนำตัวนำชาติให้รอดพ้นอันตรายและเจริญเป็นอิสระมาโดยตลอดได้ด้วยอาศัยความเพียรพยายาม คือ พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวทำลายผู้อื่น พยายามลดทอนพยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้น ให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น

นอกจากคุณธรรมสองประการนี้แล้ว ในการทำงานจำเป็นจะต้องอาศัยคุณธรรมอื่นประกอบอีกหลายประการ แต่อาจกล่าวโดยย่อได้ในสองประการนี้ หากเมื่อบุคคลจักประกอบกิจสิ่งใดในคราวครั้งใด ได้หมั่นตรวจสอบอยู่เสมอว่า กิจที่จักกระทำนั้น ก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้อื่นหรือสังคมหรือไม่ หากเกิดผลเสียแก่ผู้อื่นและสังคม แม้จะเป็นประโยชน์แก่ตนมากมายสักเพียงใด ก็ละเว้น ไม่กระทำ กล่าวคือ เสียสละส่วนตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคม หรือยิ่งกว่านั้น หากต้องสละสิ่งที่ตนมีอยู่ เพื่อให้กิจที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคมสำเร็จได้ ก็ยินดีกระทำ นี่ก็คือความเสียสละ ต่อจากนั้นจึงอาศัยความเพียรทำกิจนั้นให้ลุล่วงไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำพสกนิกรด้วยพระราชดำรัส และทรงประกอบพระราชกรณียกิจเป็นแบบอย่างด้วย ทรงเสียสละพระราชทรัพย์ในหลาย

ลักษณะ ทั้งพระราชทานโดยตรงแก่ผู้ยากไร้ ทั้งพระราชทานเป็นรางวัลสำหรับผู้กระทำ
ความดีควรยกย่อง ทั้งพระราชทานเป็นทุนดำเนินงาน โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระ
ราชดำริ ยิ่งกว่านั้น ทรงวิริยะพากเพียรในพระราชภารกิจด้านการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
ตลอดระยะเวลากว่า ๕๐ ปีที่ทรงครองราชย์ ดังปรากฏเป็นสื่อต่างๆทุกประเภท ที่บุคคล
และหน่วยงานต่างๆทั่วประเทศจัดสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติในวาระ โอกาสต่างๆ
เสมอมา แม้กระนั้นก็ไม่อาจถ่ายทอดพระราชดำริและพระราชกรณียกิจได้อย่าง
ครบถ้วน การแปรพระราชดำริออกมาเป็นผลงานตามรอยพระยุคลบาทจะสามารถสะท้อน
พระราชดำริและพระราชกรณียกิจได้ชัดเจนขึ้น ผลงานตามรอยพระยุคลบาทที่จะกล่าวถึง
ในที่นี้ คือ การพัฒนาตนเองให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ

กำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ

จะปลูกพืช	ต้องเตรียมดิน
จะกินต้อง	เตรียมอาหาร
จะพัฒนาการ	ต้องเตรียมคน
จะพัฒนาคน	ต้องเริ่มที่ตน

คำกล่าวนี้เป็นที่ทราบกันดีในกลุ่มผู้ทำงานพัฒนาชุมชน ซึ่งมีแนวคิดในการพัฒนา
ประเทศว่า คนเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนา และเพื่อให้การพัฒนาเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน
โดยสมาชิกชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการพัฒนาชุมชนของตนเอง จำเป็นต้องพัฒนา
สมาชิกของชุมชนให้มีคุณสมบัติของนักพัฒนาที่ดี หรืออาจกล่าวให้เห็นภาพพจน์ชัดเจนได้
อย่างง่าย ๆ ว่า ทุกคนจะต้องเป็นนักพัฒนาตามรอยพระยุคลบาท ทั้งนี้จะต้องมีแนวทางใน
การเตรียมคนให้เป็นนักพัฒนาดังนี้

๑. ปลูกฝังประชาชนให้มีนิสัยใฝ่รู้

ความเป็นผู้ใฝ่รู้ เป็นปัจจัยส่งเสริมให้คนสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า เพราะ
ความรู้เป็นเครื่องนำทางชีวิต ทั้งในด้านการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตประจำวัน
ตามธรรมชาติแล้ว มนุษย์เริ่มเรียนรู้ด้วยกระบวนการสังคมประกิต (socialization) ตั้งแต่เกิด
และเรียนรู้มากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น เป็นการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมตามปรากฏการณ์ที่
มิได้กำหนดหรือวางแผนไว้ เรียกว่า การศึกษาแบบธรรมคาวิสัย (informal education)

ต่อมาสังคมเปลี่ยนแปลงไป มีความเจริญก้าวหน้าหลายด้าน และมีสภาพซับซ้อน
มากขึ้น การศึกษาแบบธรรมคาวิสัยไม่เพียงพอและไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

อย่างรวดเร็ว สังคมจึงจัดรูปแบบการศึกษาขึ้นอีก ๒ รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ
โรงเรียน และ การศึกษานอกระบบโรงเรียน ปัจจุบันนี้แทบจะกล่าวได้ว่า ทุกคนได้รับ
การศึกษาทั้ง ๒ รูปแบบ เนื่องจากประเทศไทยมีกฎหมายบังคับให้ทุกคนต้องเข้าเรียนระดับ
ประถมศึกษาในโรงเรียนจนจบประถมศึกษาชั้นปีที่ ๖ ส่วนการศึกษานอกระบบ มี
แหล่งข้อมูลมากมายที่เข้าถึงได้อย่างง่ายดาย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์หลากหลายรูปแบบ สื่อโสต-
ทัศนศึกษา เครือข่ายข้อมูล หรือ อินเทอร์เน็ต ซึ่งห้องสมุดทั่วประเทศทำหน้าที่รวบรวม
และให้บริการสื่อเหล่านี้มากที่สุดเท่าที่แต่ละห้องสมุดจะรวบรวมได้ ความรู้จากแหล่ง
ข้อมูลต่างๆมีประโยชน์ คือ ทำให้มีแนวคิดใหม่ๆ ช่วยพัฒนาจิตใจและอารมณ์ สามารถ
นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ

ผู้ที่มีความรู้ดีและรู้จักใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์คุณค่าแก่ตนเองและสังคม สามารถ
เป็นผู้นำที่ดีของสังคมประเทศชาติได้ ถึงขนาดกล่าวกันว่า ความรู้คืออำนาจ ในระดับโลก
เราจึงเห็นว่าในประเทศที่พัฒนาแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่มักเป็นคนใฝ่รู้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (รัตนพิณิจ นิเทศการศึกษา,
หน้า ๗๓) ได้ตรัสถึงเรื่องการปลูกฝังนิสัยใฝ่รู้วิธีหนึ่งไว้ว่า

เรื่องของห้องสมุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆอีกหลายประเทศนั้น คน
ไทยจะไม่ค่อยมีนิสัยในการอ่านสักเท่าไร ทั้งๆที่การอ่านหนังสือเป็นการหา
วิชาความรู้ที่ง่าย และมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าวิธีอื่นทั้งหมด ถ้ามีห้องสมุดให้
บริการได้เพียงพอ มีการเชิญชวนให้คนมาใช้ นอกจากนั้นการฝึกหัดวินัยของ
การใช้ห้องสมุด และการมีตำราหรือหนังสือภาษาไทยที่ดีก็มีความสำคัญมาก
เพราะผู้ที่มีการศึกษาระดับพื้นฐานจะให้อ่านภาษาอื่นนอกจากภาษาของตนเอง
เพิ่มไปอีกหลายภาษานั้นอาจจะยาก ถ้ามีหนังสือป้อนให้คนอ่าน ก็เป็นการ
ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

จากพระราชดำรัสสั้นๆนี้ อาจสรุปเป็นข้อปฏิบัติได้หลายประการ คือ

๑.๑ ผู้ใหญ่ทุกฐานะ นับตั้งแต่รัฐบาล ข้าราชการ ครูบาอาจารย์ บิดามารดา และ
สื่อมวลชน ควรดำเนินงานหรือจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน ในส่วน
ของบุคคลควรฝึกฝนตนเองให้เป็นคนรักการอ่าน เริ่มด้วยการอ่านหนังสือทุกวัน วันละ ๕
นาที

๑.๒ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ควรร่วมมือกันพัฒนากิจการห้องสมุดให้
สามารถบริการผู้ใหญ่และเด็กได้ทั่วถึง

๑.๓ สถาบันสังคมทุกสถาบันควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมตลอดชีวิต

๒. พัฒนาจิตใจ ทั้งในด้านอารมณ์ (Emotion Quotient) และจริยธรรม (Moral Quotient)

ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ เป็นคนมีความสุข รู้จักคิดในทางที่ดี สามารถแก้
ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พร้อมจะเปลี่ยนแปลงตนเองให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม
และมีคุณสมบัติ ๕ ประการ (วิพรรษ์ เรืองพิทยา, สัมภาษณ์. วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๓)
คือ ร่าเริง มีความคิดสร้างสรรค์ รักการอ่าน รักการประดิษฐ์ ไม่มั่งงาย ขยัน ลงมือ
ทำทันทีเมื่อคิดได้ คิดว่าต้องทำให้ดีกว่าเก่าตลอดเวลา คิดว่าทำได้เสมอ

ส่วนความฉลาดด้านจริยธรรม จะเสริมหนุนให้คนมีความสุขและประสบความสำเร็จ
สำเร็จในการทำงาน เพราะผู้ที่มีความฉลาดด้านจริยธรรมจะมั่นคงในการทำมาค้าและ
ทำงานอย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น คำว่า “ความดี” อาจจำกัดความให้เข้าใจได้ง่ายๆ คือ
พฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียน
ผู้อื่น และมีสาระสร้างสรรค์ ส่วนคำว่า “คุณภาพ” หมายถึง สำเร็จตรงตามเป้าหมาย
ปรากฏผลดีภายในระยะเวลาอันสั้น

การกระทำความดี และการเพิ่มคุณภาพของงาน สามารถพัฒนาเรื่อยๆ ขึ้นตลอด
เวลา โดยอาศัยความใฝ่รู้ ทำให้เกิดแนวคิดและพบแนวทางใหม่ที่มีประสิทธิภาพในการ
พัฒนา

การพัฒนาคนให้มีความฉลาดทางอารมณ์และมีจิตใจเป็นกุศล สามารถกระทำ
ได้โดยการจัดการศึกษา ที่เน้นการสร้างคนที่มีคุณลักษณะ ๒ ประการนั้น แต่เนื่องจาก
การจัดการศึกษาของไทยในระยะหลายสิบปีหลัง ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้วิชาการ
ตามตำรามากเกินไป ทว่าละเลยการพัฒนาอารมณ์และจิตใจ คนไทยส่วนใหญ่ที่เป็น
ผลิตผลของระบบการศึกษาดังกล่าว จึงค่อนข้างขาดแคลนตัวอย่างของบุคคลที่มีคุณ-
ลักษณะ ๒ ประการนั้น จำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวอย่างได้ สร้างเป็นชุมชน
ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นสภาพชีวิตและสังคมของผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์และมีจิตใจ
เป็นกุศล ชุมชนเช่นนี้สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้มากกว่าบุคคลตัวอย่าง
ซึ่งดำเนินชีวิตอยู่เพียงลำพัง นอกจากนี้ เมื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติพึงประสงค์รวมตัวกัน
อยู่ในชุมชนเดียวกันแล้ว จึงมีแหล่งรวมบุคลากรที่สามารถให้การศึกษาอบรมบุคคลอื่น
ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาทุกระดับเพื่อปลูกฝังให้คนไทยมีนิสัยใฝ่รู้ มีความฉลาดทางอารมณ์ และมีจิตใจเป็นกุศล รวมทั้งการสร้าง “ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ” เป็นแนวทางการพัฒนาคนตามรอยพระยุคลบาทที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ไม่อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา และการสร้าง “ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ” เป็นหน้าที่ของรัฐบาล หรือหน่วยงานใด แต่ทุกหน่วยงาน และทุกคนต้องรวมใจกันให้ความร่วมมือที่จะประกอบภารกิจทั้ง ๒ ประการนี้ให้ปรากฏผลโดยเร็ววัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการสนองงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริในการพัฒนาคน พัฒนาชาติ และเป็นเครื่องแสดงความจงรักภักดีที่มีคุณค่ายิ่ง แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงงานด้วยความอุทิศสละเป็นตัวอย่างแก่ปวงชนชาวไทยมานานหลายสิบปีแล้ว

บรรณานุกรม

- กนก วงษ์ตระหง่าน. แนวพระราชดำริด้านการเมืองการปกครองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.
- ไกรยุทธ ชีรตยาศินันท์. แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.
- ความรู้ที่นั้สำคัญยิ่งใหญ๋. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๑.
- เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๗๒ พรรษา มหาราชชา. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการจัดงานวันสื่อสารแห่งชาติ, ๒๕๔๒.
- เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. รัตนพิณีจ นิตการศึกษา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, ๒๕๔๒.
- พระไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับคอมพิวเตอร์ พร้อมด้วยโปรแกรมเรียกค้นข้อมูลจาก คัมภีร์. กรุงเทพฯ : สำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๕.
- พระมหากรุณาธิคุณต่อครูอาวุโส. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๓๕.
- พระมหากรุณาธิคุณต่อภาษา วรรณกรรม และห้องสมุด. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี, ๒๕๓๕.

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
การวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๔๐.

ภูมิพล ภูวนาด ธรรมิกราชบุชา กาญจนานิกเชก. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการจัดทำหนังสือ
เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๓๘.

ภูมิพลอดุลยเดชฯ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. ตีโต. ทรงแปลจาก Tito ของ Phyllis
Auty. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๗.

ภูมิพลอดุลยเดชฯ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ. ทรง
แปลจาก A Man Called Intrepid ของ William Stevenson. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๖.

ภูมิพลอดุลยเดชฯ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พระมหาชนก. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๐.

ภูมิพลอดุลยเดชฯ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พระมหาชนก ฉบับการ์ตูน.
กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๒.

มบุญ มุกข์ประดิษฐ์. ประทีปแห่งแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : ไทยประกันชีวิต, ๒๕๓๘.

รายงานการศึกษาค้นคว้า ความเป็นครูสถิตในทหัยราช. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการข้าราชการครู, ๒๕๓๘.

วิพรรษ์ เริงพิทยา, สัมภาษณ์. รายการเช้าวันนี้. สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ วันที่
๒๘ มกราคม ๒๕๔๓.

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการพิเศษเพื่อ
ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และสำนักราชเลขาธิการ,
๒๕๒๗.

เอกกษัตริย์อัจฉริยะ. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย